

Freedom of Money

Ολόκληρο το Βιβλίο, σε Απλά Ελληνικά

Τα απομνημονεύματα του Changpeng Zhao — του ιδρυτή της Binance, από ένα χωριό με χωμάτινο πάτωμα μέχρι το μεγαλύτερο crypto exchange στον κόσμο, ένα κελί αμερικανικής φυλακής και μια προεδρική χάρη — συνοψισμένα από την αρχή ως το τέλος σε δεκαέξι σύντομους, κατανοητούς οδηγούς. Έναν για κάθε μέρος του βιβλίου. Χωρίς υπερβολές. Γραμμένο ώστε ο καθένας να καταλαβαίνει το crypto και να προστατεύει τα χρήματά του.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΟΥ ΜΕ ΤΗΝ PANOPTICPROTOCOL

Συμβουλευτική για Ιδιώτες — προσωπική, ένας-προς-έναν καθοδήγηση στο crypto, προσαρμοσμένη στους στόχους και το ρίσκο σου.

Συμβουλευτική για Επιχειρήσεις — στρατηγική, υιοθέτηση και συμβουλευτική crypto για εταιρείες και ομάδες.

Περιεχόμενα

Τα δεκαέξι μέρη του βιβλίου. Καθένα είναι ένας σύντομος, αυτοτελής οδηγός — διάβασέ τα στη σειρά, ή πήγαινε σε όποιο μέρος θέλεις.

1	Freedom of Money	3
2	Πού Έμαθε ο CZ για το Χρήμα	5
3	Τα Μαθήματα του CZ Πριν το Bitcoin	7
4	Πώς ο CZ Ανακάλυψε το Bitcoin	8
5	Πώς Χτίστηκε η Ομάδα της Binance	10
6	Πώς Γεννήθηκε η Binance	12
7	Προστασία των Χρηστών: Πώς η Binance Κέρδισε την Εμπιστοσύνη	14
8	Η Απόφαση των 6 Εκατομμυρίων Δολαρίων	16
9	Φτάνοντας στην Πρώτη Θέση	18
10	Η Παγκόσμια Επέκταση	21
11	Χτίζοντας Μέσα στον Χειμώνα	24
12	Η Πανδημία, τα Δύσκολα Μαθήματα & οι Ρυθμιστικές Αρχές	27
13	Η Χροιά που το Crypto Πήρε Φωτιά	29
14	Η Χροιά που Έρθε η Κυβέρνηση	31
15	Τέσσερις Μήνες Μέσα	34
16	Η Παλίρροια Γυρίζει	37

Freedom of Money

Ένας απλός οδηγός για την αρχή των απομνημονευμάτων του Changpeng Zhao — γραμμένος για καθημερινούς χρήστες κρυπτονομισμάτων.

Το Freedom of Money είναι τα απομνημονεύματα του Changpeng Zhao — γνωστού παντού ως «CZ» — του ιδρυτή της Binance, του μεγαλύτερου ανταλλακτηρίου κρυπτονομισμάτων στον κόσμο. Αυτός ο οδηγός παρουσιάζει την αρχή του βιβλίου σε απλή γλώσσα: ποιος είναι ο CZ, πώς ξεκίνησε η Binance και τι μπορούν να μάθουν από αυτό οι απλοί χρήστες κρυπτονομισμάτων. Κάθε εξειδικευμένος όρος εξηγείται στο τέλος.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΕ 30 ΔΕΥΤΕΡΟΛΕΠΤΑ

Ένα αγόρι από την επαρχία της Κίνας μετακομίζει στον Καναδά σε ηλικία 12 ετών. Ψήνει μπιφτέκια στα McDonald's, δουλεύει νυχτερινές βάρδιες σε βενζινάδικο και μαθαίνει μόνο του προγραμματισμό. Δεκαετίες αργότερα ανακαλύπτει το Bitcoin, πουλά το σπίτι του για να επενδύσει τα πάντα και το 2017 λανσάρει την Binance. Μέσα σε πέντε μήνες γίνεται το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο. Έπειτα εμφανίζονται οι ρυθμιστικές αρχές. Το 2023 δηλώνει ένοχος για μία μόνο παράβαση συμμόρφωσης στις ΗΠΑ, εκτίει ποινή τεσσάρων μηνών φυλάκισης και το 2025 του απονέμεται χάρη από τον Πρόεδρο Τραμπ. Το πρώτο προσχέδιο αυτού του βιβλίου το έγραψε στο κελί της φυλακής.

ΓΝΩΡΙΣΤΕ ΤΟΝ CZ

Και οι δύο γονείς του CZ ήταν δάσκαλοι. Μεγάλωσε στην επαρχία της Κίνας και ξεκίνησε το σχολείο στα πέντε του. Στα δώδεκα, η οικογένειά του μετακόμισε στον Καναδά, όπου ξεπέρασε ένα τραύλισμα, έψηνε μπιφτέκια και έβαζε βενζίνη σε νυχτερινές βάρδιες — και παρ' όλα αυτά αναδείχθηκε πολυτιμότερος παίκτης (MVP) στα σχολικά αθλήματα. Σπούδασε βιολογία, μετά έμαθε μόνος του προγραμματισμό και εργάστηκε στο Τόκιο, τη Νέα Υόρκη και τη Σαγκάη, προτού τα κρυπτονομίσματα τον κερδίσουν οριστικά.

Η κεντρική ιδέα του βιβλίου: ο CZ λέει ότι ποτέ δεν άλλαξε πραγματικά. Η γνώμη του κόσμου για αυτόν ταλαντευόταν έντονα — ήρωας, μετά κακός, μετά πάλι ήρωας — αλλά ο ίδιος επιμένει ότι παρέμεινε ο ίδιος άνθρωπος σε όλη τη διαδρομή.

ΠΩΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Η BINANCE

Ο CZ ανακάλυψε το Bitcoin το 2013 και επένδυσε τα πάντα. Πούλησε ακόμη και το σπίτι του — και μετά είδε την κατάρρευση της αγοράς το 2014 να εξανεμίζει το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων του. Παρ' όλα αυτά συνέχισε να χτίζει. Τον Ιούλιο του 2017 λανσάρει την Binance. Η ανάπτυξη ήταν τόσο έντονη που, όπως λέει, έχασε 10 κιλά μέσα σε μόλις τρεις εβδομάδες. Πέντε μήνες αργότερα, η Binance ήταν το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο — θέση που διατηρεί από τότε.

Η ΗΜΕΡΑ ΛΑΝΣΑΡΙΣΜΑΤΟΣ ΔΕΝ ΠΗΓΕ ΟΠΩΣ ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ

Θα περίμενε κανείς το λανσάρισμα ενός μελλοντικού κολοσσού να είναι θρίαμβος. Δεν ήταν. Η ομάδα μέτρησης αντίστροφα — «τρία, δύο, ένα» — και η οθόνη γέμισε με εντολές πώλησης και σχεδόν κανέναν αγοραστή. Η τιμή του δικού της νομίσματος της Binance, του BNB, άρχισε να πέφτει. Το δωμάτιο σώπασε.

Τι συνέβη; Πολλοί από όσους αγόρασαν νωρίς BNB ήθελαν απλώς να το μεταπωλήσουν για γρήγορο κέρδος την πρώτη κιόλας μέρα. Το ίδιο το προϊόν λειτουργούσε άψογα — γρήγορο, καθαρό, εύχρηστο — αλλά η τιμή έπεσε ούτως ή άλλως.

Το μάθημα του CZ: οι αγορές κινούνται με το συναίσθημα, όχι με τη λογική. Οι τιμές μπορεί να πέφτουν με καλά νέα και να ανεβαίνουν με κακά. Έτσι, αντί να πανικοβληθεί, η ομάδα απλώς συνέχισε να δουλεύει — κυκλοφορώντας ασταμάτητα νέες λειτουργίες και κοιμώμενη στο γραφείο. Ο CZ έκανε επίσης κάτι ασυνήθιστο για διευθύνοντα σύμβουλο: έκανε ζωντανές μεταδόσεις κάθε δεύτερη μέρα, ακόμη κι όταν ο κόσμος εκτόξευε προσβολές στο chat. Η άποψή του ήταν ότι οι χρήστες θέλουν να ξέρουν ότι είσαι εκεί και ότι νοιάζεσαι — γι' αυτό μην κρύβεσαι πίσω από μια ομάδα δημοσίων σχέσεων.

ΑΠΟ ΉΡΩΑΣ ΣΕ ΚΑΚΟΣ — ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΠΙΣΩ

Η επιτυχία έκανε τον CZ γρήγορα διάσημο. Το Forbes τον έβαλε στο εξώφυλλό του το 2018. Όμως η φήμη κόβει κι από τις δύο πλευρές. Πρωτοσέλιδα που κάποτε τον αποκαλούσαν «θρύλο» και «σωτήρα» μετατράπηκαν σε «κακούργημα» και «τοξικό στοιχείο» — και ο CZ παρατήρησε ότι κινούνταν παράλληλα με τις τιμές των κρυπτονομισμάτων.

Τον Νοέμβριο του 2023 πέταξε στις ΗΠΑ και δήλωσε ένοχος για μία παράβαση του Bank Secrecy Act — εν συντομία, η Binance δεν είχε εγγραφεί σωστά ως επιχείρηση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στα πρώτα της χρόνια. Τονίζει ότι δεν υπήρξε απάτη ούτε κλεμμένα χρήματα. Εξέτισε ποινή τεσσάρων μηνών φυλάκισης και του απονεμήθηκε χάρη τον Οκτώβριο του 2025.

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ

1 Η τιμή δεν είναι το ίδιο με την αξία. Το νόμισμα της Binance έπεσε την ημέρα του λανσαρίσματος, παρότι το προϊόν ήταν εξαιρετικό. Μια τιμή που πέφτει δεν σημαίνει πάντα ότι κάτι δεν πάει καλά.

2 Προσοχή στο «γρήγορο ξεπούλημα». Οι πωλητές της πρώτης μέρας που κυνηγούσαν γρήγορο κέρδος γκρέμισαν την τιμή του BNB. Η βραχυπρόθεσμη μεταπώληση δημιουργεί τη μεταβλητότητα που μπορεί να σε κάψει.

3 Στήριξε ομάδες που εμφανίζονται. Ο CZ έκανε ζωντανές μεταδόσεις και απαντούσε απευθείας στους χρήστες. Η ειλικρινής, ορατή επικοινωνία είναι θετικό σημάδι όταν αποφασίζεις πού θα βάλεις τα χρήματά σου.

4 Οι κανόνες είναι υπαρκτοί. Ο CZ πήγε φυλακή για ένα ζήτημα συμμόρφωσης και εγγραφής — όχι για απάτη. Οι πλατφόρμες που χρησιμοποιείς λειτουργούν υπό πραγματικούς νόμους, κι αυτό μπορεί να σε επηρεάσει.

5 Αγνόησε τις διακυμάνσεις του ντόρου. «Σωτήρας» τον έναν μήνα, «κακός» τον επόμενο. Κρίνε τα έργα από το τι πραγματικά κάνουν, όχι από τη διάθεση των πρωτοσέλιδων.

ΌΡΟΙ ΚΡΥΠΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ, ΣΕ ΑΠΛΉ ΓΛΩΣΣΑ

Ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων — Ένας ιστότοπος όπου αγοράζεις, πουλάς και ανταλλάσσεις κρυπτονομίσματα — σαν χρηματιστήριο για ψηφιακά νομίσματα. Η Binance είναι το μεγαλύτερο.

Blockchain — Ένα κοινόχρηστο ψηφιακό «βιβλίο» που καταγράφει κάθε συναλλαγή και είναι εξαιρετικά δύσκολο να πλαστογραφηθεί ή να αλλοιωθεί.

Token / Νόμισμα — Μια μονάδα κρυπτονομίσματος. Ορισμένα νομίσματα έχουν δικό τους blockchain· άλλα λειτουργούν πάνω στο blockchain κάποιου άλλου.

BNB — Το κρυπτονόμισμα της ίδιας της Binance. Λανσαρίστηκε το 2017 και αργότερα απέκτησε δικό του blockchain, το BNB Chain.

ICO (Initial Coin Offering) — Μια δημόσια πώληση ενός ολοκαίνουριου κρυπτονομίσματος για άντληση χρημάτων — κάτι σαν crowdfunding για ένα νόμισμα.

Bank Secrecy Act (BSA) — Αμερικανικός νόμος που υποχρεώνει τις χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις να τηρούν κανόνες κατά της νομιμοποίησης παράνομου χρήματος και να εγγράφονται σωστά. Ο CZ δήλωσε ένοχος για μία παράβασή του.

Η αρχή του Freedom of Money συνοψίζεται σε μία γραμμή από την αφιέρωσή του: «Είθε να ζήσετε σε έναν κόσμο όπου η ελευθερία είναι ο κανόνας.» Το υπόλοιπο βιβλίο ακολουθεί την άνοδο, την πτώση και την επιστροφή του CZ — και θα το καλύψουμε καθώς η ιστορία ξετυλίγεται.

Πού Έμαθε ο CZ για το Χρήμα

Πώς μια παιδική ηλικία σχεδόν χωρίς τίποτα διαμόρφωσε τον ιδρυτή της Binance — και τι μας διδάσκει.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Στο Μέρος 1 γνωρίσαμε τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, του μεγαλύτερου ανταλλακτηρίου κρυπτονομισμάτων στον κόσμο. Αυτό το μέρος γυρίζει πίσω στην αρχή — στο κεφάλαιο «Early Days» των απομνημονευμάτων του — όπου διαμορφώθηκαν οι συνήθειές του γύρω από το χρήμα. Αξίζει να τις αντιγράψουμε.

Η οικογένεια του CZ ήταν φτωχή. Όχι «σφιχτός προϋπολογισμός» φτωχή — αλλά φτωχή με χωμάτινο πάτωμα και κουβαλητό νερό. Κι όμως, εκείνη η παιδική ηλικία δημιούργησε έναν άνθρωπο ασυνήθιστα ήρεμο και μεθοδικό με τα χρήματα. Να τι συνέβη, και τα απλά μαθήματα που κρύβει.

ΜΙΑ ΠΑΙΔΙΚΉ ΗΛΙΚΊΑ ΧΩΡΊΣ ΤΡΕΧΟΎΜΕΝΟ ΝΕΡΟ

Ο CZ γεννήθηκε σε μια μικρή πόλη της Κίνας και μεγάλωσε σε ένα χωριό με χωμάτινο πάτωμα, χωρίς τρεχούμενο νερό και χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα. Η μητέρα του κουβαλούσε νερό από ένα πηγάδι 300 μέτρα μακριά, ισορροπώντας κουβάδες σε ένα μπαμπού στους ώμους της. Όταν η οικογένεια απέκτησε επιτέλους μια αντλία χειρός — και αργότερα μια μοναδική λάμπα — ο μικρός CZ έμεινε έκθαμβος. Η λάμπα, λέει, έμοιαζε «σαν να βλέπω μαγεία». Η αντλία, γράφει, «πυροδότησε τη γοητεία μου με την τεχνολογία». Αυτή η αίσθηση θαυμασμού δεν τον εγκατέλειψε ποτέ.

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΗΔΕΝ

Το 1989, όταν ο CZ ήταν 12 ετών, η οικογένεια μετανάστευσε στον Καναδά. Η μητέρα του — δασκάλα μαθηματικών και ιστορίας στην Κίνα — έπιασε δουλειά με τον κατώτατο μισθό ράβοντας ρούχα σε εργοστάσιο μόλις τρεις μέρες μετά την άφιξη, επειδή τα αγγλικά της ήταν περιορισμένα. Το πρώτο αυτοκίνητο της οικογένειας ήταν ένα 12χρονο Datsun που αγοράστηκε για 400 δολάρια και χαλούσε συνέχεια. Ο CZ κοιμόταν σε μια αποθήκη χωρίς παράθυρα. Ήξεραν ότι ήταν φτωχοί — αλλά, γράφει, «η ιδέα να παραπονεθούμε δεν μας πέρασε ποτέ από το μυαλό». Ξεκίνησε επίσης να δουλεύει νωρίς: ψήνοντας μπιφτέκια στα McDonald's στα 14, πλένοντας πιάτα στα 15, σε νυχτερινή βάρδια σε βενζινάδικο στα 16.

ΤΟ ΠΑΙΧΝΊΔΙ ΤΩΝ 1,99 \$ ΚΑΙ Ο ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΉΣ ΤΩΝ 7.000 \$

Να η αντίθεση που εξηγεί όλη τη στάση του CZ απέναντι στο χρήμα. Ως έφηβος είχε ακριβώς ένα παιχνίδι — ένα πλαστικό αεροπλανάκι 1,99 δολαρίων, που είχε αναγκαστεί να εκλιπαρήσει για να το πάρει. Κι όμως, όταν ήταν 13 ετών, ο πατέρας του ξόδεψε 7.000 δολάρια για έναν υπολογιστή — επτά μήνες ολόκληρου του μισθού του. Η οικογένεια έκοβε κουπόνια σουπερ μάρκετ κάθε βδομάδα και κρατούσε ένα μικρό σημειωματάριο που κατέγραφε κάθε έξοδο. Ξόδευαν

σχεδόν τίποτα για διασκέδαση — και έκαναν ένα τεράστιο στοίχημα σε ένα εργαλείο που μπορούσε να χτίσει το μέλλον του CZ. Το συμπέρασμά του: «Χωρίς εκείνον τον υπολογιστή, μπορεί να μην ήμουν εκεί που είμαι σήμερα.»

ΔΩΡΕΑΝ ΒΟΉΘΕΙΑ, ΏΤΑΝ ΤΑ ΧΡΉΜΑΤΑ ΉΤΑΝ ΛΊΓΑ

Ξανά και ξανά, η δωρεάν γνώση άλλαξε τη ζωή του CZ. Ο προπονητής του στο βόλεϊ δεν ήταν στην πραγματικότητα παίκτης του βόλεϊ — μάθαινε ασκήσεις από βιβλία — έτσι ο CZ δανειζόταν τα ίδια βιβλία από τη δημόσια βιβλιοθήκη και συχνά ήξερε τις ασκήσεις πριν τις παρουσιάσει ο προπονητής. Όταν ο CZ δεν είχε χρήματα για ένα κατασκηνωτικό πρόγραμμα βόλεϊ 90 δολαρίων, πήγε και το παρακολούθησε ούτως ή άλλως — και τον προσκάλεσαν να συμμετάσχει. («Το 80% της επιτυχίας είναι να εμφανίζεσαι», είπε αργότερα.) Και όταν ως έφηβος ανέπτυξε σοβαρό τραύλισμα, η οικογένειά του δεν είχε χρήματα για θεραπευτή — έτσι η σύμβουλος του σχολείου βρήκε έναν συνταξιούχο λογοθεραπευτή που τον βοήθησε δωρεάν. Τέσσερις βδομάδες αργότερα, το τραύλισμα είχε σχεδόν εξαφανιστεί.

5 ΜΑΘΉΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΉΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΉ ΗΛΙΚΊΑ ΤΟΥ CZ

1 Να ξέρεις πού πάνε τα χρήματά σου. Ο πατέρας του CZ κατέγραφε κάθε έξοδο σε ένα μικρό σημειωματάριο. Δεν μπορείς να ελέγξεις χρήματα που δεν μετράς.

2 Ξεχώρισε τα «έξοδα διασκέδασης» από τα «έξοδα για το μέλλον». Ένα παιχνίδι 1,99 \$: ένας υπολογιστής 7.000 \$. Ξόδεψε λίγα σε πράγματα που απλώς διασκεδάζουν — επένδυσε σοβαρά σε πράγματα που χτίζουν το μέλλον σου.

3 Μη δανειζέσαι ποτέ χρήματα για να ξοδέψεις. Στην οικογένεια του CZ, ο δανεισμός για αγορές «απλώς δεν ήταν μέρος της κουλτούρας μας». Το χρέος για καθημερινά έξοδα είναι παγίδα.

4 «Ελευθερία του χρήματος» σημαίνει έλεγχος, όχι να έχεις πολλά. Η οικογένεια του CZ είχε ελάχιστα — αλλά επειδή τα κατέγραφε, τα αποταμίευε και τα κατεύθυνε προσεκτικά, το χρήμα δεν τους έλεγξε ποτέ.

5 Όταν τα χρήματα είναι λίγα, στράψου στη δωρεάν γνώση. Βιβλία βιβλιοθήκης, μια δωρεάν θέση σε κατασκήνωση, ένας δωρεάν λογοθεραπευτής — ο CZ νίκησε τα οικονομικά προβλήματα ξανά και ξανά με δωρεάν βοήθεια. Η ειλικρινής, δωρεάν εκπαίδευση για τα κρυπτονομίσματα (όπως αυτός ο οδηγός) είναι η ίδια ιδέα.

ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΜΕ ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

- Κατέγραφε κάθε έξοδο — έστω σε ένα φτηνό σημειωματάριο.
- Πριν αγοράσεις, ρώτα: είναι έξοδο διασκέδασης ή έξοδο για το μέλλον;

- Κράτα μια διαφορά ανάμεσα σε όσα κερδίζεις και όσα ξοδεύεις — και αποταμίευσέ την.
- Μη χρεώνεσαι ποτέ για πράγματα που χάνουν την αξία τους.
- Όταν τα χρήματα είναι λίγα, ψάξε για δωρεάν γνώση πριν τα παρατήσεις.

Η οικογένεια του CZ δεν ήταν πλούσια — κάθε άλλο. Αυτό που είχε ήταν πειθαρχία. Αυτό είναι το πραγματικό νόημα πίσω από τον τίτλο του βιβλίου, *Freedom of Money* («Ελευθερία του Χρήματος»): το χρήμα πρέπει να είναι ένα εργαλείο που ελέγχεις, όχι ένα αφεντικό που σε ελέγχει. Ένα μάθημα που αξίζει πολύ περισσότερο από 1,99 δολάρια.

Τα Μαθήματα του CZ Πριν το Bitcoin

Μια ολόκληρη δεκαετία από δουλειές, λάθη και χτίσιμο δεξιοτήτων — προτού ο CZ ασχοληθεί ποτέ με τα κρυπτονομίσματα.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1 και 2 μας σύστησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, και τη λιτή παιδική ηλικία που τον διαμόρφωσε. Αυτό το μέρος καλύπτει τα είκοσί του — το πανεπιστήμιο και έπειτα δεκαπέντε χρόνια δουλειάς στο Τόκιο, τη Νέα Υόρκη και τη Σαγκάη. Είναι το λιγότερο εντυπωσιακό κομμάτι της ιστορίας του, και κρύβει τα πιο χρήσιμα μαθήματα.

Προτού ο CZ χτίσει το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο, ήταν φοιτητής, προγραμματιστής, μάντζερ και συνιδρυτής μιας startup που δυσκολευόταν. Να τι του δίδαξε αυτή η μεγάλη πορεία — και τι μπορείς να κρατήσεις από αυτήν.

ΠΑΡΑΛΪΓΟ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΕΙ ΤΟ ΛΑΘΟΣ ΠΡΑΓΜΑ

Ο CZ πήγε στο Πανεπιστήμιο McGill για να σπουδάσει βιολογία — και τη μίσησε σχεδόν αμέσως. Ευτυχώς είχε επιλέξει την πληροφορική ως δευτερεύον αντικείμενο, την αγάπησε και στράφηκε ολοκληρωτικά σε αυτήν μετά από ένα εξάμηνο. Το συμπέρασμά του ήταν απλό: διάλεξε κάτι που πραγματικά σε ενδιαφέρει, και μη μένεις σε έναν δρόμο μόνο και μόνο επειδή τον ξεκίνησες.

ΤΟ ΠΤΥΧΪΟ ΕΊΝΑΙ ΑΠΛΩΣ ΈΝΑ ΕΡΓΑΛΕΪΟ

Την πρώτη του κιάλας βδομάδα σε μια δουλειά στο Τόκιο, ο CZ στάλθηκε να διαχειριστεί έναν πελάτη εντελώς μόνος του. Δεν πανικοβλήθηκε — άδραξε την ευκαιρία. Τελικά δεν τελείωσε ποτέ το πανεπιστήμιο με φυσική παρουσία· πήρε το πτυχίο του διαδικτυακά, χρόνια αργότερα, «μόνο για τις αιτήσεις βίζας». Οι εργοδότες, όπως διαπίστωσε, ενδιαφέρονταν για το τι μπορούσε πραγματικά να κάνει — όχι για το πού σπούδασε.

ΕΊΔΕ ΜΙΑ ΕΤΑΙΡΕΪΑ ΝΑ ΚΑΤΑΡΡΕΪΕΙ

Μια εταιρεία στην οποία μπήκε ο CZ είχε ένα πανέμορφο γραφείο, πολυτελή ιταλικά έπιπλα και έμπειρους ιδρυτές με προηγούμενες επιτυχίες. Δεν είχε όμως κανένα έσοδο. Μέσα σε έναν χρόνο έκλεισε. Το μάθημά του ήταν ωμό: «Χωρίς έσοδα, μια επιχείρηση θα αποτύχει» — και η προηγούμενη επιτυχία μπορεί στην πραγματικότητα να χειροτερέψει τα πράγματα, γιατί κάνει τους ανθρώπους λιγότερο πρόθυμους να δουλέψουν σκληρά.

ΜΕΤ'Α ΈΜΑΘΕ ΝΑ ΗΓΕΊΤΑΙ

Στην Bloomberg στη Νέα Υόρκη, ο CZ προήχθη να ηγείται 60 προγραμματιστών σε ηλικία 25 ετών. Γρήγορα κατάλαβε ότι δεν μπορούσε να ελέγχει μόνος του τη δουλειά όλων — έτσι έμαθε να χτίζει μια ομάδα που μπορούσε να εμπιστευτεί. Ο κανόνας του για τις προσλήψεις, δανεισμένος από βιβλία μάντζμεντ: προσλαμβάνεις αργά, απολύεις γρήγορα, και κρατάς μόνο τους καλύτερους.

ΧΤΪΖΟΝΤΑΣ ΜΙΑ ΕΤΑΙΡΕΪΑ ΜΕ ΤΟΝ Δ'ΥΣΚΟΛΟ ΤΡΟΠΟ

Στη Σαγκάη, ο CZ συνίδρυσε μια εταιρεία πληροφορικής της οποίας ολόκληρο το σχέδιο κατέρρευσε — επειδή η ομάδα δεν είχε ελέγξει ποτέ αν οι τοπικοί κανόνες επέτρεπαν καν σε ξένες εταιρείες να κάνουν αυτή τη δουλειά. Έμαθε να «αξιολογεί κάθε αγορά όπως είναι, όχι όπως τη φαντάζεται». Και αφού έριξε 200.000 δολάρια από τις δικές του οικονομίες για να πληρώνει τη μισθοδοσία της εταιρείας, έμαθε το μάθημα που γράφει με έντονα γράμματα: η ταμειακή ροή είναι το παν.

5 ΜΑΘ'ΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΊΚΟΣΊ ΤΟΥ CZ

1 Διάλεξε αυτό που σε ενδιαφέρει πραγματικά. Ο CZ παραλίγο να μείνει στη βιολογία από συνήθεια. Στράφηκε στην πληροφορική τη στιγμή που συνειδητοποίησε ότι την αγαπούσε — και έγινε ολόκληρη η καριέρα του.

2 Οι δεξιότητες νικούν τα πιστοποιητικά. Ο CZ ολοκλήρωσε το πτυχίο του διαδικτυακά, αργά, «μόνο για τις αιτήσεις βίζας». Αυτό που μπορείς να κάνεις μετράει πιο πολύ από το πού σπούδασες.

3 Πες «ναι» όταν σε ρίχνουν στα βαθιά. Η καριέρα του απογειώθηκε επειδή του ανέθεσαν έναν πελάτη μόνο του την πρώτη βδομάδα — και το αντιμετώπισε ως ευκαιρία, όχι ως απειλή.

4 Χωρίς έσοδα, δεν υπάρχει επιχείρηση. Μια εταιρεία με υπέροχο γραφείο και διάσημους ιδρυτές έκλεισε σε έναν χρόνο επειδή δεν έμπαιναν χρήματα. Η ταμειακή ροή είναι το παν.

5 Έλεγε τους πραγματικούς κανόνες πριν δεσμευτεί. Η εταιρεία του CZ στη Σαγκάη έχτισε ένα σχέδιο πάνω σε μια αγορά που δεν ερεύνησε ποτέ. Αξιολόγησε τα πράγματα όπως είναι — όχι όπως θα ήθελες να είναι. Αυτός είναι και ο νούμερο ένα κανόνας για τα κρυπτονομίσματα.

ΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Διάλεξε κάτι που σε ενδιαφέρει.»
- «Υπάρχουν πάντα περισσότερες ευκαιρίες στο μέλλον απ' ό,τι υπήρχαν στο παρελθόν.»
- «Χωρίς έσοδα, μια επιχείρηση θα αποτύχει.»
- «Μείνε στα θεμελιώδη. Χωρίς λαμπερά αντικείμενα.»
- «Η ταμειακή ροή είναι το παν.»

Μετά από δεκαπέντε χρόνια δουλειάς και δύσκολων μαθημάτων, ο CZ είχε ένα διαμέρισμα στη Σαγκάη που είχε διπλασιάσει την αξία του. Το πούλησε παρ' όλα αυτά — για να αγοράσει bitcoin. Είπε ότι είχε «βρει ένα πιο γρήγορο άλογο». Εκεί ξεκινά το επόμενο μέρος της ιστορίας.

Πώς ο CZ Ανακάλυψε το Bitcoin

Το άλμα στα κρυπτονομίσματα — η συμβουλή, το στοίχημα, η κατάρρευση και τα μαθήματα που χρειάζεται κάθε αρχάριος.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1–3 μάς σύστησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, και τα πρώτα 36 χρόνια της ζωής του — μια λιτή παιδική ηλικία, το πανεπιστήμιο και δεκαπέντε χρόνια δουλειάς στο Τόκιο, τη Νέα Υόρκη και τη Σαγκάη. Το Μέρος 3 τελειώνει με τον CZ να πουλάει ένα επιτυχημένο διαμέρισμα για να αγοράσει Bitcoin. Αυτό το μέρος είναι ακριβώς αυτό το άλμα: πώς ανακάλυψε το Bitcoin το 2013, τι του έμαθε για το χρήμα, και τα δύσκολα, άφραγκα και διδακτικά δύο χρόνια προτού υπάρξει η Binance.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΣΕ ΠΑΙΧΝΊΔΙ ΠΟΚΕΡ ΠΟΥ ΆΛΛΑΞΕ ΤΑ ΠΆΝΤΑ

Τον Ιούλιο του 2013, σε ένα παιχνίδι πόκερ, ο φίλος του CZ, ο Bobby Lee, του μίλησε για το Bitcoin. Η συμβουλή του ήταν προσεκτική, χωρίς υπερβολές: βάλε περίπου το 10% της περιουσίας σου σε bitcoin — υπάρχει μικρή πιθανότητα να μηδενιστεί, οπότε χάνεις το 10%, αλλά μεγαλύτερη πιθανότητα να ανέβει 10 φορές, οπότε διπλασιάζεις τα χρήματά σου. Το Bitcoin ήταν τότε 70 δολάρια. Πρόσεξε τι έκανε ο CZ μετά: δεν έτρεξε να αγοράσει. Πέρασε μήνες διαβάζοντας πρώτα — το whitpaper του Bitcoin, τα φόρουμ, το λογισμικό. Η πεποίθηση χτίζεται με τη μελέτη, όχι με την αγορά.

ΤΙ ΕΊΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΤΟ ΧΡΗΜΑ;

Η μελέτη του Bitcoin οδήγησε τον CZ σε ένα μεγαλύτερο ερώτημα που δεν είχε ποτέ εξετάσει: τι είναι το χρήμα; Συνειδητοποίησε ότι το χρήμα που χρησιμοποιούμε είναι στην ουσία χρέος — μια υπόσχεση μιας κυβέρνησης ή μιας τράπεζας. Το καλό χρήμα, αντίθετα, πρέπει να είναι σπάνιο, ανθεκτικό, διαιρετό, εύκολο στη μεταφορά, ανταλλάξιμο και εύκολο να επαληθευτεί. Την πρώτη φορά που χρησιμοποίησε πραγματικά το Bitcoin, έμεινε άναυδος — «το ίδιο συναίσθημα με την πρώτη φορά που είδα μια λάμπα». Το συμπέρασμά του έγινε ο τίτλος του βιβλίου: το διαδίκτυο μάς έδωσε ελευθερία της πληροφορίας· το blockchain θα μας δώσει ελευθερία του χρήματος.

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΆΛΜΑ — ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ

Ο CZ τα έπαιξε όλα. Άφησε την εταιρεία που είχε χτίσει επί οκτώ χρόνια (και έχασε όλο το μερίδιό του σε αυτήν). Πούλησε το διαμέρισμά του και αγόρασε bitcoin — αλλά το timing του ήταν κακό. Αγόρασε ενώ η τιμή έπεφτε, με μέσο όρο περίπου 600 δολάρια το νόμισμα. Έπειτα κατέρρευσε το ανταλλακτήριο Mt. Gox, και το bitcoin βούλιαξε στα 200 δολάρια — όπου και έμεινε για δεκαοκτώ μήνες. Ο CZ είχε χάσει τα δύο τρίτα των χρημάτων του. Η ίδια του η μητέρα τού είπε να σταματήσει «τις βλακείες με τις startup και το bitcoin». Αυτός κράτησε, γιατί η πεποίθησή του είχε χτιστεί πριν από την κατάρρευση — όχι κατά τη διάρκειά της.

«ΤΟ ΡΊΣΚΟ ΕΊΝΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ»

Πολλοί χαρακτήρισαν το άλμα του CZ απερίσκεπτο. Η απάντησή του είναι μία από τις πιο χρήσιμες ιδέες του βιβλίου: το ρίσκο είναι προσωπικό. Η ίδια πράξη έχει διαφορετικό ρίσκο για διαφορετικούς ανθρώπους — το BASE jumping είναι θανατηφόρο για έναν αρχάριο και ρουτίνα για έναν έμπειρο. Ο CZ μπορούσε να κάνει το στοίχημά του γιατί είχε ένα δίχτυ ασφαλείας: αν όλα αποτύγχαναν, μπορούσε να επιστρέψει σε μια καριέρα στις τράπεζες. Το σωστό ερώτημα δεν είναι ποτέ «είναι ριψοκίνδυνα τα κρυπτονομίσματα;». Είναι «είναι αυτό ριψοκίνδυνο για εμένα, με βάση την κατάστασή μου;» — και πρέπει πάντα να ρισκάρεις μόνο χρήματα που θα άντεχες να χάσεις εντελώς.

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΈΡΗΜΟ

Ανάμεσα στο να τα παίξει όλα και στην ίδρυση της Binance, σχεδόν τίποτα δεν λειτούργησε. Μια startup για τσιπ εξόρυξης δεν ξεκίνησε ποτέ. Ένα μηχάνημα εξόρυξης bitcoin που αγόρασε ο CZ έφτασε πολύ αργά για να είναι κερδοφόρο. Μια επιχείρηση με ATM καταστράφηκε από απατεώνες. Μια θέση CEO στη Mt. Gox China εξαφανίστηκε όταν κατέρρευσε η Mt. Gox — λίγες μέρες πριν υπογράψει. Αυτά είναι περίπου δεκαοκτώ μήνες αδιεξόδων. Αυτό είναι το κομμάτι που οι ιστορίες επιτυχίας παραλείπουν, και είναι το πιο ειλικρινές μάθημα εδώ: η αποτυχία είναι ο δρόμος, όχι μια παράκαμψη.

ΈΝΑ ΛΆΘΟΣ 30.000 ΔΟΛΛΑΊΩΝ

Ενώ μετέφερε νομίσματα ανάμεσα σε πλατφόρμες, ο CZ έστειλε κατά λάθος 46 bitcoin — περίπου 30.000 δολάρια — σε λάθος είδος διεύθυνσης. Η οθόνη είχε κυλήσει και είχε κρύψει το όνομα του νομίσματος· αντέγραψε το λάθος. Οι συναλλαγές σε κρυπτονομίσματα δεν αναιρούνται. Στάθηκε τυχερός και τελικά τα ανέκτησε, αλλά ο κανόνας που κράτησε είναι ένας που κάθε αρχάριος πρέπει να μάθει: έλεγχε πάντα τη διεύθυνση τρεις φορές πριν στείλεις. Αυτή η μία συνήθεια καθόρισε αργότερα τον τρόπο που σχεδιάστηκε η Binance για να προστατεύει τους χρήστες της.

6 ΜΑΘΉΜΑΤΑ ΑΠΌ ΤΟ ΆΛΜΑ ΤΟΥ CZ ΣΤΟ BITCOIN

1 Καθόρισε το μέγεθος του στοίχηματός σου ώστε να επιβιώσεις. Ο κανόνας του Bobby Lee: ρισκάρει πάντα μόνο χρήματα που θα άντεχες να χάσεις εντελώς. Ένα περιορισμένο κομμάτι — ποτέ όλα όσα έχεις.

2 Κατάλαβε το χρήμα πριν αγοράσεις νομίσματα. Μάθε τι κάνει το χρήμα καλό — σπάνιο, ανθεκτικό, εύκολο στη μεταφορά, επαληθεύσιμο — και θα μπορείς να κρίνεις κάθε περιουσιακό στοιχείο καθαρά αντί να μαντεύεις.

3 Το ρίσκο είναι προσωπικό. Το σωστό ερώτημα δεν είναι ποτέ «είναι ριψοκίνδυνα τα κρυπτονομίσματα;» αλλά «είναι

αυτό ριψοκίνδυνο για εμένα, με βάση το εισόδημα, τις οικονομίες και τις υποχρεώσεις μου;»

4 Οι μεγάλες πτώσεις είναι φυσιολογικές. Ο CZ ήταν στα δύο τρίτα κάτω για δεκαοκτώ μήνες και τελικά είχε δίκιο. Μια απώλεια δεν είναι από μόνη της απόδειξη ότι έκανες λάθος.

5 Έλεγε τη διεύθυνση τρεις φορές. Ο CZ έχασε 30.000 δολάρια από μία λάθος οθόνη. Οι πληρωμές σε κρυπτονομίσματα είναι οριστικές — ο αργός, προσεκτικός έλεγχος είναι το μόνο σου δίκτυ ασφαλείας.

6 Μην περιμένεις επιτυχία από τη μια μέρα στην άλλη. Ακόμα και ο CZ πέρασε περίπου δεκαοκτώ μήνες σε αποτυχημένα εγχειρήματα πριν τη Binance. Η έρμηρος είναι φυσιολογική — σχεδίασε να την περάσεις, όχι να την αποφύγεις.

ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Το διαδίκτυο αύξησε την ελευθερία της πληροφορίας μας. Το blockchain θα αυξήσει την ελευθερία του χρήματός μας.»
- «Το ρίσκο είναι προσωπικό και διαφέρει για κάθε άνθρωπο.»
- «Υπάρχουν πάντα περισσότερες ευκαιρίες στο μέλλον απ' ό,τι υπήρχαν στο παρελθόν.»
- «Πάρε τη δουλειά στα σοβαρά. Πάρε τη ζωή στα σοβαρά. Αλλά μην παίρνεις τον εαυτό σου πολύ στα σοβαρά.»
- «Κράτησέ τα και χρησιμοποίησέ τα για να διδάξεις τον επόμενο.» — ένας άγνωστος, δίνοντας στον CZ 500 δολάρια στο πρώτο του συνέδριο Bitcoin

Πώς Χτίστηκε η Ομάδα της Binance

Το άδοξο, διετεές μόχθημα που έχτισε αθόρυβα την ομάδα — και το σύστημα — πίσω από το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1–4 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι το άλμα του στο Bitcoin το 2013. Το Μέρος 4 τελείωσε με το εγχείρημά του να αρχίζει επιτέλους να βγάζει χρήματα, χτίζοντας λογισμικό ανταλλακτηρίων για άλλες εταιρείες. Αυτό το μέρος είναι ό,τι ακολούθησε: μια εταιρεία με το όνομα BijieTech — και τα δύο χρόνια στα οποία ο CZ, χωρίς να το συνειδητοποιεί απόλυτα, προσέλαβε και δοκίμασε ακριβώς την ομάδα που θα ίδρυε αργότερα τη Binance.

ΜΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ BIJIETECH

Το 2015, ο CZ συνεργάστηκε με έναν επιχειρηματία, τον κύριο Pang, για να χτίσουν λογισμικό συναλλαγών για τα ανθηρά διαδικτυακά ανταλλακτήρια γραμματοσήμων, νομισμάτων και καρτών της Κίνας. Το μάθημα από το πώς έκλεισε η συμφωνία: ο κύριος Pang είχε ένα πραγματικό, επώδυνο πρόβλημα — η τεχνολογία του αποτύγχανε συνεχώς — και ο CZ είχε δεκαπέντε χρόνια γνώσης τεχνογνωσίας για να το λύσει. Οι πραγματικές επιχειρήσεις χτίζονται λύνοντας πραγματικό πόνο, όχι πάνω σε έξυπνες ιδέες.

Η ΑΝΤΑΡΣΙΑ

Ο CZ κληρονόμησε 13 προγραμματιστές. Κατά τη διάρκεια μιας κρίσιμης αναβάθμισης του συστήματος, ο επικεφαλής τους και το μεγαλύτερο μέρος της ομάδας αρνήθηκαν να δουλέψουν — νόμιζαν ότι είχαν παγιδεύσει τον CZ. Εκείνο το βράδυ, στις 10 μ.μ., ο CZ απέλυσε επιτόπου τον επικεφαλής και άλλους εννέα. Αυτός και οι τρεις που έμειναν δούλεψαν όλη τη νύχτα και τελείωσαν στις 7 π.μ. Χρόνια αργότερα, εκείνοι οι τρεις πιστοί προγραμματιστές έγιναν μέλη της ιδρυτικής ομάδας της Binance και πλούτισαν πέρα από κάθε φαντασία τους. Οι δέκα που έπαιξαν παιχνίδια δεν πήραν τίποτα.

ΧΤΙΖΟΝΤΑΣ ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ

Ο CZ προσέλαβε τους ανθρώπους που θα γίνονταν η Binance — και τους προσέλαβε για την εργατικότητα και τον χαρακτήρα τους, όχι για εντυπωσιακά βιογραφικά. Ο Allan δεν είχε εντυπωσιακό υπόβαθρο· απλώς δούλευε σκληρά, και αργότερα σχεδίασε τις οθόνες συναλλαγών της Binance που έγιναν το πρότυπο του κλάδου. Ο Roger έγινε ο πρώτος τεχνικός διευθυντής της Binance. Η Heina διαχειριζόταν μόνη της όλο το προσωπικό, τα οικονομικά και τα νομικά. Ο κανόνας του CZ: κράτα την ομάδα διοίκησης μικρή, και ρίξε την ενέργειά σου στους ανθρώπους και στη δουλειά που πραγματικά εξυπηρετούν τους χρήστες.

ΣΤΑΜΑΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΟΚΕΡ

Ένας φίλος είπε ωμά στον CZ: «Σπαταλάς τη ζωή σου». Ο CZ κέρδιζε στο πόκερ — και αυτή ήταν η παγίδα. Η μέτρια

επιτυχία είναι παραπλανητική: σου δίνει ακριβώς αρκετή ανταμοιβή ώστε να συνεχίζει να σου κλέβει τον χρόνο. Προσπάθησε να το περιορίσει σε μία φορά τον μήνα. Απέτυχε. Αυτό που τελικά λειτούργησε ήταν να αφαιρέσει εντελώς το έναυσμα — έφυγε από τις ομάδες συνομιλίας του πόκερ. «Μάτια που δεν βλέπονται, γρήγορα λησμονιούνται.» Νικάς μια επίμονη συνήθεια αλλάζοντας το περιβάλλον σου, όχι στηριζόμενος στη θέληση.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΨΕ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΣΟΥ

Ο CZ έγινε αδυσώπητος με τον χρόνο. Πεντάλεπτες συσκέψεις ως προεπιλογή. Γραπτή ατζέντα για κάθε σύσκεψη. Όχι μεγάλα έγγραφα, όχι εντυπωσιακές παρουσιάσεις. Έκοψε την τηλεόραση, τις ειδήσεις και τα κουτσομπολιά. Η αρχή του: «Οι μικρές αλλαγές οδήγησαν σε γεωμετρικές διαφορές με τον χρόνο.» Μικροσκοπικές βελτιώσεις, επαναλαμβανόμενες για χρόνια, ανατοκίζονται σε ένα εντελώς διαφορετικό αποτέλεσμα — όπως ακριβώς ανατοκίζονται και τα χρήματα.

ΗΓΕΣΙΑ ΥΠΟ ΠΙΕΣΗ

Δύο φορές το σύστημα παραλίγο να αποτύχει στη μεγάλη δημόσια εκδήλωση εγκαινίων ενός πελάτη. Τη μία φορά τους έσωσε η τύχη. Τη δεύτερη δεν υπήρχε τύχη: 20 έξαλλα στελέχη εισέβαλαν στο γραφείο. Ο CZ μπήκε στην αίθουσα μόνος, δέχτηκε την πίεση, υποσχέθηκε παράδοση σε δύο μέρες — και έπειτα η ομάδα του δούλεψε δύο ολόκληρες νύχτες για να κάνει την υπόσχεση πραγματικότητα. Ένας ηγέτης στέκεται μπροστά και δέχεται το χτύπημα.

ΌΤΑΝ ΚΛΕΙΝΕΙ ΜΙΑ ΠΟΡΤΑ

Τον Μάρτιο του 2017, η κινεζική κυβέρνηση απαγόρευσε όλα τα ανταλλακτήρια γραμματοσήμων. Όλη η πελατειακή βάση της BijieTech εξαφανίστηκε μέσα σε δύο μήνες. Όμως ο CZ είχε πλέον κάτι πολύτιμο: μια δοκιμασμένη στη μάχη ομάδα και ένα λειτουργικό σύστημα ανταλλακτηρίου. Έτσι αναρωτήθηκε: γιατί να μην ξεκινήσουμε το δικό μας ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων; Αυτό το ερώτημα έγινε η Binance. Η καταστροφή ξεπεράστηκε μόνο επειδή η δύναμη είχε χτιστεί εκ των προτέρων — «όταν κλείνει μια πόρτα, ανοίγει μια άλλη».

6 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΩΣ ΉΧΤΙΣΕ Ο CZ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ

1 Πρόσλαβε για την εργατικότητα, όχι για τους τίτλους. Ο Allan δεν είχε εντυπωσιακό βιογραφικό και σχεδίασε τη διάταξη οθόνης που χρησιμοποιείται σήμερα σε όλον τον κλάδο. Αυτό που μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι νικά το από πού προέρχονται.

2 Η αξιοπιστία ανατοκίζεται σε πλούτο. Οι τρεις προγραμματιστές που απλώς έκαναν τη δουλειά έγιναν

ιδρυτές της Binance και πλούτισαν. Το να είσαι ο αξιόπιστος — προτού σε παρακολουθεί κανείς — είναι στρατηγική που αλλάζει ζωές.

3 Για να κόψεις μια συνήθεια, αφάιρεσε το έναυσμα. Ο περιορισμός του πόκερ απέτυχε. Η αποχώρηση από την ομάδα συνομιλίας λειτούργησε. Άλλαξε το περιβάλλον σου, μην παλεύεις απλώς με τη θέλησή σου.

4 Οι μικρές αλλαγές ανατοκίζονται. «Οι μικρές αλλαγές οδήγησαν σε γεωμετρικές διαφορές με τον χρόνο.» Μικρές, σταθερές καλές συνήθειες — με τον χρόνο και τα χρήματα — χτίζουν μεγάλα αποτελέσματα.

5 Πρόσεχε τη μέτρια επιτυχία. Μια συνήθεια που πάει λίγο καλά είναι η πιο δύσκολη να την κόψεις και η πιο εύκολη να της χαρίσεις χρόνια. Έλεγξε τις μισές νίκες σου, όχι μόνο τις αποτυχίες σου.

6 Χτίσε δύναμη πριν την κρίση. Μια ρύθμιση κατέστρεψε την επιχείρηση του CZ μέσα σε μια νύχτα — επιβίωσε μόνο επειδή η ομάδα και το σύστημα ήταν ήδη χτισμένα. Στα κρυπτονομίσματα, οι αναταράξεις έρχονται πάντα.

ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Οι μικρές αλλαγές οδήγησαν σε γεωμετρικές διαφορές με τον χρόνο.»
- «Κάνουν αυτό που κάνεις, όχι αυτό που λες.»
- «Η μέτρια επιτυχία ήταν παραπλανητική.»
- «Στόχος δεν είναι η ευγένεια. Στόχος είναι η αποδοτικότητα.»
- «Όταν κλείνει μια πόρτα, ανοίγει μια άλλη.» — η απαγόρευση των ανταλλακτηρίων γραμματοσήμων που οδήγησε στη Binance

Πώς Γεννήθηκε η Binance

Το εξάβδομαδο σπριντ που μετέτρεψε μια δοκιμασμένη ομάδα στο μεγαλύτερο ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο — και τα μαθήματα που κρύβει για όποιον χρησιμοποιεί κρυπτονομίσματα.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1–5 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι το χτίσιμο λογισμικού ανταλλακτηρίων για άλλες εταιρείες. Το Μέρος 5 τελείωσε με μια απαγόρευση της κινεζικής κυβέρνησης να εξαφανίζει αυτή την επιχείρηση μέσα σε μια νύχτα — αφήνοντας στον CZ μια δοκιμασμένη ομάδα κι ένα λειτουργικό σύστημα ανταλλακτηρίου, κι ένα ερώτημα: γιατί να μην ξεκινήσουμε το δικό μας ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων; Αυτό το μέρος είναι η απάντηση — η εκπληκτικά γρήγορη γέννηση της ίδιας της Binance. Ο CZ άκουσε για πρώτη φορά τη λέξη «ICO» την 1η Ιουνίου 2017. Η Binance ξεκίνησε στις 14 Ιουλίου 2017. Έξι εβδομάδες.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ ΕΙΠΑΝ ΟΧΙ

Ο CZ προσπάθησε πρώτα να αντλήσει χρήματα με τον συνηθισμένο τρόπο — από επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων που γνώριζε στη Σαγκάη. Όλοι τους είπαν όχι: «ο χώρος είναι κορεσμένος», «δεν θα τα καταφέρεις». Δεν είχαν άδικο ότι η αγορά ήταν γεμάτη. Όμως ένα «όχι» για μια κορεσμένη αγορά δεν είναι ένα «όχι» για σένα. Σε μια γεμάτη αγορά, τον νικητή τον κρίνει η εκτέλεση, όχι η ιδέα. Ο CZ δεν μπορούσε να αντλήσει κεφάλαια από επενδυτές — έτσι τα άντλησε από τους μελλοντικούς του χρήστες, μέσω ενός ICO.

ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ICO — ΣΕ ΔΥΟ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ

Ένα ICO («αρχική προσφορά νομίσματος») αντλεί χρήματα δημιουργώντας ένα νέο token και πουλώντας το στο κοινό. Ο CZ δεν είχε ακούσει ποτέ τον όρο — μέχρι που ένας φίλος άντλησε 15 εκατομμύρια δολάρια με ένα τέτοιο σε εννέα ημέρες, χρησιμοποιώντας μόνο ένα έγγραφο 10 σελίδων κι έναν ιστότοπο, χωρίς κανένα προϊόν. Ο CZ σκέφτηκε: αν εκείνος το κατάφερε χωρίς τίποτα, εγώ μπορώ να το κάνω με ένα πραγματικό προϊόν και μια πραγματική ομάδα. Δύο εβδομάδες αφότου άκουσε για πρώτη φορά τη λέξη, είπε στην ομάδα του: κάνουμε ένα ICO — γράψτε το whitepaper σε τρεις ημέρες, αντλήστε 15 εκατομμύρια δολάρια σε δύο εβδομάδες, ξεκινήστε τώρα.

BNB: ΕΝΑ ΕΝΤΙΜΟ TOKEN

Για το ICO, η Binance δημιούργησε ένα token με το όνομα BNB. Ο σχεδιασμός του ήταν το αντίθετο από τον τρόπο που χτίζονται τα περισσότερα κακά tokens:

- Το BNB δεν ήταν μετοχικό κεφάλαιο — οι αγοραστές γνώριζαν ακριβώς τι έπαιρναν.
- Το BNB είχε μια πραγματική χρήση: όσοι το κατείχαν έπαιρναν έκπτωση στις προμήθειες συναλλαγών.
- Η Binance δεσμεύτηκε να «κάψει» (να καταστρέψει οριστικά) τα μισά BNB με την πάροδο του χρόνου.

- Ήταν ένα δίκαιο ξεκίνημα: κανείς — ούτε καν η ομάδα — δεν πήρε δωρεάν tokens. Όλοι πλήρωσαν.

Η πιο σημαντική ερώτηση που πρέπει να κάνεις για οποιοδήποτε token: ποιος πήρε δωρεάν νομίσματα; Οι μεγάλες δωρεάν κατανομές σε ανθρώπους «μέσα» είναι ο τρόπος που λειτουργούν οι περισσότερες απάτες.

ΤΟ ΟΝΟΜΑ, ΣΕ ΠΕΝΤΕ ΔΕΥΤΕΡΟΛΕΠΤΑ

Μια ειδικός του μάρκετινγκ, η Heyi, που βοηθούσε με το whitepaper, πρότεινε το κινεζικό όνομα bi an — «θησαυροφυλάκιο νομισμάτων». Ο CZ και ο υπεύθυνος προϊόντος του είπαν «ακούγεται καλό» και προχώρησαν μέσα σε δευτερόλεπτα. Η Heyi έμεινε άναυδη: δεν πρέπει να το σκεφτείτε; Το μάθημα δεν είναι «να αποφασίζεις πάντα ακαριαία». Είναι: αποφάσιζε γρήγορα για πράγματα που αλλάζουν εύκολα, και κράτα τον χρόνο σου για όσα δεν αλλάζουν.

ΤΑ ΔΥΟ ΚΑΡΑΟΚΕ

Ο CZ πρότεινε σε φίλους να επενδύσουν στο ICO σε δύο μπαρ караόке. Οι έμπειροι επενδυτές είπαν όχι. Λιγότερο έμπειροι φίλοι είπαν ναι — και «κανείς τους δεν ήξερε σε τι είχε επενδύσει». Πήγε καλά: το token ανέβηκε. Όμως αυτό είναι μεροληψία επιβίωσης — πήγε καλά αυτή τη φορά. Το να επενδύεις σε κάτι που δεν μπορείς να εξηγήσεις, σε 30 λεπτά, επειδή σε πιέζει ένας φίλος, είναι ακριβώς ο τρόπος που οι περισσότεροι χάνουν χρήματα. Ποτέ μην επενδύεις σε κάτι που δεν μπορείς να εξηγήσεις.

ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΔΙΑΚΟΜΙΣΤΩΝ — ΚΑΙ ΕΞΑΝΤΛΗΣΗ

Το ICO έτρεξε σε πέντε συνεδρίες μέσα σε δύο εβδομάδες. Η πρώτη κιόλας συνεδρία κατέρρευσε τους διακομιστές μέσα σε ένα λεπτό. Ο CZ δεν το έκρυψε — εξήγησε ειλικρινά την αιτία, παραδέχτηκε ότι η κριτική ήταν δίκαιη, κι έδωσε στους θιγόμενους χρήστες επιπλέον tokens. Οι άλλες τέσσερις συνεδρίες κύλησαν ομαλά, και η πώληση «εξαντλήθηκε σε δευτερόλεπτα». Το πώς διαχειρίζεται μια δημόσια αποτυχία — να την παραδεχτείς, να την εξηγήσεις, να τη διορθώσεις — μπορεί να χτίσει περισσότερη εμπιστοσύνη απ' ό,τι το να μην αποτυγχάνεις ποτέ.

ΟΤΑΝ ΟΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΕΠΙΤΙΘΕΝΤΑΙ

Οι ανταγωνιστές πλήρωσαν για αρνητικά άρθρα σχετικά με την Binance και τον CZ. Δύο μεγάλα ανταλλακτήρια μπλόκαραν ακόμη και τις αναλήψεις πελατών για να σταματήσουν τη ροή χρημάτων προς την Binance. Όλα γύρισαν μπούμερανγκ: η επίθεση στην Binance έβαλε το όνομά της μπροστά σε τεράστιο κοινό και την έκανε να μοιάζει σοβαρή απειλή. Το μάθημα του CZ — για μια νέα εταιρεία, αυτό που πρέπει να φοβάσαι δεν είναι η κριτική, είναι το να σε αγνοούν. Όμως η απάντησή του δεν ήταν να

αντεπιτεθεί. Έθεσε έναν σταθερό κανόνα: ποτέ μη μιλάς άσχημα για ανταγωνιστές. Συγκεντρώσου στον εαυτό σου.

ΤΟ ΓΕΥΜΑ ΤΩΝ 15 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ — ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΚΠΛΗΞΗ 24 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ

Η Binance άντλησε 15 εκατομμύρια δολάρια. Η ομάδα το γιόρτασε με φαγητό σε πακέτο, τρώγοντας όρθια στα γραφεία της — η άντληση χρημάτων δεν άλλαξε σε τίποτα τη συμπεριφορά τους. Ο CZ έδωσε σε κάθε υπάλληλο ένα μπόνους ενός μηνιαίου μισθού σε BNB, στα 10 σεντς το token. Ξέχασε ότι το λογιστήριο είχε συμπεριλάβει κι εκείνον. Χρόνια αργότερα βρήκε έναν λογαριασμό με 50.000 BNB — ένα μπόνους αξίας 24 εκατομμυρίων δολαρίων που δεν ήξερε ότι είχε, και δεν το είχε αγγίξει ακόμη. Όποιος κράτησε εκείνο το μπόνους των 10 σεντς είναι σήμερα πλούσιος. Όμως δεν το κράτησαν όλοι — κάποιοι πούλησαν νωρίς και έφυγαν μακριά από μια περιουσία. Η πεποίθηση και η υπομονή είναι αυτά που μετατρέπουν μια μικρή θέση σε πραγματικό πλούτο.

Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΗΣ HEYI: Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΠΟΥ ΚΡΑΤΗΣΕ

Ο CZ ήθελε τη Heyi, μία από τις κορυφαίες ηγέτιδες του μάρκετινγκ στην Κίνα, να αναλάβει το μάρκετινγκ της Binance. Είχε μια ασφαλή, καλοπληρωμένη δουλειά σε μια εταιρεία που ετοιμαζόταν να εισαχθεί στο χρηματιστήριο. Της έκανε μια ειλικρινή πρόταση — και χρησιμοποίησε μια κλασική ατάκα κλεισίματος: «πρέπει να ανέβεις στον πύραυλο πριν απογειωθεί». Εκείνη συμφώνησε, σε ένα τηλεφώνημα, χωρίς συμβόλαιο. Την επόμενη ημέρα, η τιμή του BNB έπεσε 40%. Κάθε ένδειξη της έλεγε να κάνει πίσω. Παραιτήθηκε από την ασφαλή της δουλειά παρ' όλα αυτά και μπήκε στην Binance — κρατώντας μια υπόσχεση αφού τα γεγονότα είχαν στραφεί σκληρά εναντίον της. Αυτή η ιδιοσυγκρασία χτίζει πραγματικά πράγματα, και λειτούργησε μόνο επειδή εκείνη είχε κάνει την έρευνά της και πίστευε στο εγχείρημα. (Αξίζει να προσέξεις: το «δράσε τώρα πριν κινηθεί η τιμή» είναι επίσης η αγαπημένη ατάκα των απατεώνων. Εδώ λειτούργησε έντιμα, ανάμεσα σε φίλους — όμως να θεωρείς αυτή την πίεση προειδοποιητικό σημάδι όποτε στρέφεται προς εσένα.)

8 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΩΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Η BINANCE

1 Ένα «όχι» για μια κορεσμένη αγορά δεν είναι ένα «όχι» για σένα. Όταν ένας χώρος είναι γεμάτος, τον νικητή τον κρίνει η εκτέλεση — όχι η ιδέα.

2 Ρώτα για κάθε token: ποιος πήρε δωρεάν νομίσματα; Τα δίκαια ξεκινήματα, όπου όλοι πληρώνουν το ίδιο, είναι πολύ ασφαλέστερα από εκείνα με μεγάλες κατανομές σε ανθρώπους «μέσα».

3 Ένα token χρειάζεται μια πραγματική χρήση. Το «τι κάνει στ' αλήθεια αυτό το token;» είναι μια ερώτηση που φιλτράρει τις περισσότερες κακές επενδύσεις.

4 Ποτέ μην επενδύεις σε κάτι που δεν μπορείς να εξηγήσεις. Οι φίλοι στο καράοке στάθηκαν τυχεροί· οι περισσότεροι στη θέση τους δεν στέκονται.

5 Δεν υπάρχει «τιμή προς το άπειρο». Η αξία ενός token περιορίζεται από τον πεπερασμένο αριθμό ανθρώπων που πραγματικά το θέλουν.

6 Διαχειρίσου την αποτυχία ανοιχτά. Παραδέξου την, εξήγησε την αιτία, αποζημίωσε τους ανθρώπους. Η ειλικρίνεια μετά από ένα λάθος χτίζει εμπιστοσύνη.

7 Η πεποίθηση και η υπομονή χτίζουν πλούτο. Το μπόνους BNB των 10 σεντς δημιούργησε εκατομμυριούχους — αλλά μόνο από όσους το κράτησαν.

8 Πρόσχε το «δράσε τώρα αλλιώς θα το χάσεις». Είναι μια πραγματική τακτική πίεσης — και το αγαπημένο σενάριο των απατών με κρυπτονομίσματα.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Δεν μπορείς να αφήσεις μερικά "όχι" να σε ρίξουν.»
- «Αυτό που πρέπει να φοβούνται περισσότερο οι νεοφυείς επιχειρήσεις δεν είναι η αρνητική δημοσιότητα, είναι η έλλειψη δημοσιότητας.»
- «Κάθε δημοσιότητα είναι καλή δημοσιότητα.» — κι όμως ο κανόνας του παρέμενε: ποτέ μην επιτίθεσαι στους ομοτέχνους σου.
- «Πρέπει να ανέβεις στον πύραυλο πριν απογειωθεί.» — ειπώθηκε έντιμα σε έναν φίλο· τις ίδιες λέξεις τις χρησιμοποιούν και οι απατεώνες.
- «Μπορείς μόνο να πάρεις την καλύτερη απόφαση με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες της στιγμής.»

Προστασία των Χρηστών: Πώς η Binance Κέρδισε την Εμπιστοσύνη

Οι οκτώ εβδομάδες μετά την εκκίνηση — η λειτουργία ενός ανταλλακτηρίου κρυπτονομισμάτων μέσα στο χάος, και η μία αξία που το έχτισε: προστάτευσε τους χρήστες.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1–6 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι την εκκίνηση του ανταλλακτηρίου Binance στις 14 Ιουλίου 2017 — μια τεχνική επιτυχία, αλλά με την τιμή του token BNB να βυθίζεται και τους χρήστες να παραπονιούνται. Το Μέρος 7 είναι ό,τι ακολούθησε: οι χαοτικές πρώτες οκτώ εβδομάδες λειτουργίας του ανταλλακτηρίου. Σε κάθε κομμάτι του διατρέχει μία ιδέα, που γίνεται ο τίτλος μιας ενότητας και το πνεύμα ολόκληρου του βιβλίου: προστάτευσε τους χρήστες.

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ

Κατά τη διάρκεια του ICO, απλοί προχωρημένοι χρήστες — όχι υπάλληλοι — άρχισαν να απαντούν στις ερωτήσεις άλλων χρηστών στις ομάδες συνομιλίας της Binance, δωρεάν, επειδή «ήθελαν η Binance να πετύχει». Ο CZ τους θεσμοθέτησε ως τους Binance Angels. Σημαντικό: τους ανάμειψε με κύρος, πρόσβαση και αναγνώριση — όχι με χρήματα. Το να πληρώσεις έναν εθελοντή τον μετατρέπει σε κακοπληρωμένο υπάλληλο και σκοτώνει το πάθος. Άλλα ανταλλακτήρια αντέγραψαν το μοντέλο και απέτυχαν, γιατί το πραγματικό μυστικό δεν αντιγράφεται: πρέπει να φέρεσαι αληθινά καλά στους χρήστες. Ένας πρεσβευτής βάζει στο παιχνίδι τη δική του φήμη — «η κακή εξυπηρέτηση μπορεί να μετατρέψει τους πρεσβευτές σε αντιπάλους».

ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΣ Ο,ΤΙ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ

Η κατοχή token NEO παράγει αυτόματα ένα δεύτερο token, το GAS. Κάθε ανταλλακτήριο εκείνη την εποχή κρατούσε σιωπηλά το GAS — παρόλο που παραγόταν από νομίσματα που ανήκαν στους χρήστες. Η Binance το επέστρεψε. Κόστισε έσοδα βραχυπρόθεσμα, αλλά οι χρήστες NEO μετέφεραν τα κεφάλαιά τους στην Binance φέρνοντας μαζί κι άλλα περιουσιακά στοιχεία. Ο καθένας μπορεί να πει «προστατεύουμε τους χρήστες». Το να επιστρέφεις χρήματα που θα μπορούσες σιωπηλά να είχες κρατήσει το αποδεικνύει — επειδή σου κοστίζει κάτι.

Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΤΩΝ 24 ΩΡΩΝ

Το 2017, τα ανταλλακτήρια κρυπτονομισμάτων είχαν απαίσια υποστήριξη — ένα αίτημα μπορεί να περίμενε δύο μήνες. Ο CZ, που το είχε υποστεί κι ο ίδιος, έβαλε έναν κανόνα: κάθε αίτημα υποστήριξης απαντιέται μέσα σε 24 ώρες, χωρίς εξαιρέσεις. Η τήρησή του ήταν εξοντωτική καθώς η Binance μεγάλωνε εκρηκτικά. Η έξυπνη λύση: μια καθημερινή συνάντηση μεταξύ της ομάδας υποστήριξης και της ομάδας προϊόντος για να διορθώνονται τα προβλήματα στη ρίζα τους, ώστε οι χρήστες να μη χρειάζεται καν να επικοινωνήσουν με την υποστήριξη. Ένα παράπονο δεν είναι

αγγαρεία προς διεκπεραίωση — είναι ένα σήμα που σου δείχνει τι να διορθώσεις.

ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΔΥΣΚΟΛΟ ΚΟΜΜΑΤΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ

Τον Αύγουστο του 2017 το bitcoin «διχάστηκε» (fork), χωρίζοντας σε BTC κι ένα νέο νόμισμα, το bitcoin cash (BCH). Το να διεκδικήσεις το νέο BCH ήταν τεχνικά πολύπλοκο — «δύσκολο ακόμη και για τους τεχνικούς». Τα περισσότερα ανταλλακτήρια το άφησαν πρόβλημα του χρήστη. Η Binance ανακοίνωσε ένα σχέδιο να χειριστεί το fork για λογαριασμό των χρηστών, μόλις τέσσερις ημέρες μετά την εκκίνηση. Αυτό σημαίνει «προστάτευσε τους χρήστες» στην πράξη: βρες πού ο χρήστης αντιμετωπίζει δυσκολία ή κίνδυνο, και μετέφερε αυτό το βάρος μέσα στα δικά σου τείχη.

«ΤΟ DA MOON» — ΚΑΙ ΕΝΑ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΣ «ΔΕΝ ΞΕΡΩ»

Για τρεις εξωπραγματικές εβδομάδες η τιμή του BNB ανέβαινε σχεδόν κάθε μέρα, φτάνοντας στο αποκορύφωμά της στις 24 Αυγούστου 2017 στα \$2,90 — 29 φορές την τιμή του ICO. Όταν τον ρώτησαν τι το προκάλεσε, η απάντηση του CZ είναι η πιο πολύτιμη φράση του κεφαλαίου: «Δεν ξέρω... η συσχέτιση δεν συνεπάγεται αιτιότητα.» Αν ο ιδρυτής ενός token που ανέβηκε 29 φορές δεν μπορεί να πει γιατί, ούτε κανένας influencer μπορεί να εξηγήσει τη χθεσινή κίνηση της τιμής. Η περισσότερη «ανάλυση» της αγοράς είναι μια ιστορία που επινοήθηκε εκ των υστέρων.

ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΠΕΙ ΟΧΙ

Στο Μέρος 6, κάθε επενδυτής επιχειρηματικών κεφαλαίων απέρριψε την Binance. Τώρα — με ένα ζωντανό ανταλλακτήριο κι ένα token που εκτοξευόταν — ο ισχυρότερος VC της Κίνας κι ένα κρατικό επενδυτικό ταμείο της Σιγκαπούρης κυνηγούσαν κι οι δύο τον CZ. Τίποτα στην ιδέα δεν είχε αλλάξει· είχαν αλλάξει μόνο τα στοιχεία. Τα αποτελέσματα μεταπείθουν τους δύσπιστους· οι παρουσιάσεις όχι. (Και οι δύο συμφωνίες αργότερα ναυάγησαν όταν ήρθαν οι φήμες για απαγόρευση στην Κίνα — ακόμη και στο αποκορύφωμα της δυναμικής, τα αποτελέσματα παραμένουν όμηροι των ρυθμιστικών αρχών.)

ΑΝΑΚΤΩΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ ΕΝΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗ — ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΔΟΥΛΕΥΕ Η ΟΜΑΔΑ

Ένας νεαρός έστειλε κατά λάθος μη υποστηριζόμενα νομίσματα — τα χρήματα για τα διδάκτρα του — στη διεύθυνσή του στην Binance. Η ανάκτησή τους κόστισε σε εργασία περισσότερο απ' όσο άξιζαν τα νομίσματα και δεν απέφερε τίποτα στην Binance. Ο CZ το έκανε ούτως ή άλλως: κάθε τέτοια επιλογή θέτει ένα προηγούμενο για το τι

είδους εταιρεία είσαι. Όταν ο σύζυγος μιας υπαλλήλου, αναστατωμένος για τις ώρες της, ρώτησε γιατί η ομάδα δούλευε τόσο σκληρά, ο CZ είπε την ιστορία του «καθεδρικού»: τρεις χτίστες κάνουν την ίδια ακριβώς δουλειά, αλλά ο ένας «βάζει τούβλα» κι ο άλλος «χτίζει έναν καθεδρικό ναό». Το νόημα μεταμορφώνει την εργασία — αν και ο CZ ευχαρίστησε επίσης τις οικογένειες της ομάδας για το πραγματικό κόστος που αυτό κουβαλούσε.

ΟΤΑΝ ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΙΔΕΑ ΧΕΙΡΑΓΩΓΕΙΤΑΙ

Η Binance άφησε την κοινότητα να ψηφίζει κάθε μήνα ποιο νόμισμα θα εισαχθεί. Ακουγόταν δίκαιο και δημοκρατικό. Απέτυχε γρήγορα: μόλις μια εισαγωγή άξιζε μια περιουσία, τα έργα αγόραζαν ψήφους, οι χρήστες έφτιαχναν bots, και οι ιδρυτές μάλωναν δημόσια. Η Binance το κατάργησε. Το μάθημα: κάθε πολύτιμο σύστημα που μπορεί να χειραγωγηθεί, θα χειραγωγηθεί. Πριν εμπιστευτείς μια ψηφοφορία, ένα airdrop ή ένα πρόγραμμα πόντων, ρώτα όχι «είναι ωραίο αυτό;» αλλά «πώς θα χειραγωγηθεί μόλις περάσουν πραγματικά χρήματα μέσα από αυτό;»

ΔΡΩΝΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΜΙΑ ΔΙΑΙΣΘΗΣΗ

Στα τέλη Αυγούστου 2017, οι φήμες ότι η Κίνα θα απαγόρευε τα κρυπτονομίσματα δυνάμωσαν. Χωρίς καμία επιβεβαίωση, ο CZ μετέφερε τους 200 διακομιστές της Binance εκτός Κίνας — μια τεράστια, ριψοκίνδυνη επιχείρηση που ολοκληρώθηκε την 1η Σεπτεμβρίου. Τρεις ημέρες αργότερα, η Κίνα απαγόρευσε τα ανταλλακτήρια κρυπτονομισμάτων. Όταν τον ρώτησαν πώς το ήξερε, ο CZ ήταν ειλικρινής: «Δεν το ήξερα. Ήταν απλώς μια διαίσθηση.» Το πραγματικό μάθημα: όταν το να αργήσεις είναι καταστροφικό και το να βιαστείς απλώς κοστίζει, δρας πριν φτάσει η βεβαιότητα — γιατί η βεβαιότητα φτάνει πολύ αργά.

8 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΩΣ Η BINANCE ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΗΝ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

1 Προστάτευσε τους χρήστες — και κάν' το αληθινά. Δεν αρκεί να το λες. Πρέπει να είναι πραγματικό, και πρέπει να σου κοστίζει κάτι. Αυτό είναι που δεν αντιγράφεται.

2 Αντάμειψε τους εθελοντές με κύρος, όχι με χρήματα. Το να πληρώσεις έναν εθελοντή μετατρέπει την αγάπη σε

συναλλαγή — και σκοτώνει αυτό ακριβώς που τον έκανε πολύτιμο.

3 Επίστρεψε ό,τι ανήκει δικαιωματικά στον χρήστη. Η Binance επέστρεψε τα token GAS που κάθε άλλο ανταλλακτήριο τσέπωνε σιωπηλά. Μια χειρονομία που κοστίζει είναι μια χειρονομία που πείθει.

4 Η συσχέτιση δεν είναι αιτιότητα. Αν ο ιδρυτής ενός token που ανέβηκε 29 φορές δεν μπορεί να πει γιατί, κανένας influencer δεν μπορεί πραγματικά να εξηγήσει μια ημερήσια κίνηση της τιμής.

5 Ρώτα «πώς θα χειραγωγηθεί αυτό;» Κάθε πολύτιμο σύστημα — ψηφοφορίες, airdrops, πόντοι — δέχεται επίθεση από bots και πληρωμένους δρώντες μόλις περάσουν πραγματικά χρήματα μέσα του.

6 Μετέφερε τη δυσκολία από τον χρήστη σ' εσένα. Αυτό σημαίνει στην ουσία να προστατεύεις τους χρήστες: πάρε το δύσκολο, ριψοκίνδυνο κομμάτι μέσα στα δικά σου τείχη.

7 Τα αποτελέσματα μεταπείθουν τους δύσπιστους· οι παρουσιάσεις όχι. Οι επενδυτές που έλεγαν «δεν θα τα καταφέρεις» ήρθαν κυνηγώντας μόλις η Binance απέκτησε πραγματική δυναμική.

8 Δράσε με βάση μια διαίσθηση όταν το να αργήσεις είναι καταστροφικό. Ο CZ μετέφερε τους διακομιστές εκτός Κίνας με βάση μια φήμη — τρεις ημέρες πριν την απαγόρευση. Η βεβαιότητα φτάνει πολύ αργά.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Πρέπει να φέρεσαι καλά στους χρήστες σου... Και πρέπει να το κάνεις αληθινά.»
- «Η κακή εξυπηρέτηση μπορεί να μετατρέψει τους πρεσβευτές σε αντιπάλους.»
- «Η συσχέτιση δεν συνεπάγεται αιτιότητα.» — για το γιατί εκτοξεύτηκε η τιμή του BNB: «Δεν ξέρω.»
- «Δεν φτιάχνουμε απλώς ένα ανταλλακτήριο, βοηθάμε να αυξηθεί η ελευθερία του χρήματος για όλους στον κόσμο.»
- «Μερικές φορές, πρέπει να διαβάζεις τα σημάδια και να δρας με βάση τη διαίσθηση.»

Η Απόφαση των 6 Εκατομμυρίων Δολαρίων

Πώς μια απαγορευμένη εταιρεία έξι εβδομάδων διάλεξε τους χρήστες της αντί για το ίδιο της το ταμείο — και τι σημαίνει αυτό για όποιον ασχολείται με τα κρυπτονομίσματα.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1–7 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι την εκκίνηση του ανταλλακτηρίου τον Ιούλιο του 2017 και τις χαοτικές πρώτες του εβδομάδες. Το Μέρος 8 καλύπτει δύο κεφάλαια — «Η Απαγόρευση της Κίνας» και «Τόκιο» — και μία συνεχόμενη ιστορία: την ημέρα που η Κίνα έθεσε εκτός νόμου τα κρυπτονομίσματα, την απόφαση που σχεδόν άδειασε τον τραπεζικό λογαριασμό της Binance, και την εταιρεία που εκείνη επέλεξε να γίνει εξαιτίας της.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΜΕΣΑ ΣΕ ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ

Στις 4 Σεπτεμβρίου 2017, επτά υπουργεία της κινεζικής κυβέρνησης εξέδωσαν ένα μνημόνιο που απαγόρευε τα ανταλλακτήρια κρυπτονομισμάτων, την εξόρυξη και τα ICO — μια ολόκληρη βιομηχανία παράνομη μέσα σε μια μέρα, χωρίς προειδοποίηση. Ακολούθησε πανικός. Η τιμή του BNB έπεσε από \$2,20 σε \$0,60 — μια πτώση 73% σε μία μόνο ημέρα. Αυτό είναι το σαφέστερο μάθημα του βιβλίου για τον ρυθμιστικό κίνδυνο: στα κρυπτονομίσματα, μια κυβέρνηση μπορεί να εξαφανίσει την αξία των αποθεμάτων σου, ή ολόκληρης της επιχείρησής σου, μέσα σε μια νύχτα. Ποτέ μην κρατάς περισσότερα απ' όσα αντέχεις να χάσεις από μία απόφαση.

ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ

Ακούγοντας τις φήμες για την καταστολή — επιβεβαιωμένες από δύο ξεχωριστές πηγές — ο CZ και δύο συνεργάτες του έφυγαν από την Κίνα εκείνη τη νύχτα. Η μία ξύπνησε τη μητέρα της, που είχε σπασμένο πόδι, για να την αποχαιρετήσει χωρίς ημερομηνία επιστροφής. Μια άλλη άφησε έναν δίσκονο γιο, λέγοντας στον σύζυγό της μόνο «δεν είμαι σίγουρη» για το πόσο καιρό. Το μάθημα κρυμμένο μέσα στο δράμα: ο ρυθμιστικός κίνδυνος δεν είναι μια αφαίρεση σε ένα γράφημα — πέφτει πάνω σε πραγματικούς ανθρώπους, γρήγορα. Και δράσε με βάση επιβεβαιωμένα σήματα: μία φήμη είναι θόρυβος, δύο ανεξάρτητες επιβεβαιώσεις αξίζει να σε κάνουν να κινηθείς.

Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ 6 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ

Η απαγόρευση άφησε τέσσερα άλλα έργα ICO στην Binance με tokens που τώρα άξιζαν λιγότερα απ' όσα είχαν πληρώσει οι χρήστες — και αυτά τα έργα δεν μπορούσαν να αποζημιώσουν κανέναν. Το κενό για τους χρήστες της Binance ήταν περίπου 6 εκατομμύρια δολάρια. Αυτά δεν ήταν έργα της Binance και δεν ήταν νομική της υποχρέωση. Η Binance ήταν έξι εβδομάδων, ακόμη μη κερδοφόρα, και τα 6 εκατομμύρια ήταν πάνω από το 40% ολόκληρου του ταμείου της. Ο CZ ρώτησε την ομάδα αν υπήρχαν αντιρρήσεις. Δεν υπήρχε καμία. Είπε: «Ας το κάνουμε.» Η Binance αποζημιώσε πλήρως αυτούς τους χρήστες. Μέσα σε έναν

μήνα η βάση χρηστών της πήγε από 35.000 σε 120.000 — και έκτοτε είναι κερδοφόρα.

ΚΑΝΕ ΤΟ ΣΩΣΤΟ, ΟΧΙ ΤΟ ΕΥΚΟΛΟΤΕΡΟ

Από εκείνη την απόφαση ο CZ άντλησε την αρχή πάνω στην οποία είναι χτισμένο ολόκληρο το βιβλίο: «Στις σχέσεις σου με τους χρήστες, κάνε πάντα το σωστό, όχι το ευκολότερο.» Πρόσεξε τη διατύπωση — όχι «το σωστό, όχι το λάθος», αλλά «όχι το ευκολότερο». Η λάθος επιλογή σχεδόν ποτέ δεν φαίνεται λάθος. Φαίνεται εύκολη — φθηνότερη, ταχύτερη, απόλυτα δικαιολογήσιμη. Γι' αυτό να αντιμετωπίζεις την αίσθηση «αυτή είναι η εύκολη επιλογή» σαν προειδοποιητικό σήμα.

ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΠΙΤΙ ΣΤΟ ΤΟΚΙΟ

Η Binance μετέφερε ολόκληρη την ομάδα της — όχι μόνο τους διακομιστές της — εκτός Κίνας, στο Τόκιο, επειδή η Ιαπωνία είχε αναγνωρίσει το bitcoin ως νόμιμο χρήμα και καλωσόριζε τα ανταλλακτήρια. Το μάθημα: όταν μια κυβέρνηση χαράζει μια σαφή γραμμή, βρες τον τρόπο να βρεθείς πραγματικά στη σωστή πλευρά της — μη χορεύεις πάνω στη γραμμή ελπίζοντας ότι η επιβολή θα είναι χαλαρή. Και η επιλογή του πού θα λειτουργήσεις, με βάση τη ρυθμιστική στάση μιας χώρας, είναι μια πραγματική στρατηγική απόφαση — μια απόφαση που αξίζει να ζυγίζεις για κάθε έργο στο οποίο εμπιστεύεσαι τα χρήματά σου.

Η ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ ΤΩΝ 20 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ

Καθώς η Binance γινόταν ένα από τα 10 κορυφαία ανταλλακτήρια, τα έργα ikέτευαν να εισαχθούν. Ένα προσέφερε στον CZ δωροδοκία 20 εκατομμυρίων δολαρίων για να εισαγάγει το νόμισμά του. Εκείνος αρνήθηκε — και έβαλε το έργο στη μαύρη λίστα, γιατί μια ομάδα πρόθυμη να πληρώσει για μια θετική ετυμηγορία μόλις παραδέχτηκε ότι δεν μπορεί να την κερδίσει. Έπειτα έκανε το σοφότερο: έχτισε ένα σύστημα — μια φόρμα στο διαδίκτυο, καμία άμεση επαφή ανάμεσα στην ομάδα εισαγωγών και τους εξωτερικούς — ώστε ο πειρασμός να μην μπορεί ποτέ ξανά να φτάσει στην απόφαση. Το μάθημα για σένα: η εισαγωγή ενός νομίσματος σε ένα ανταλλακτήριο δεν αποδεικνύει ότι είναι ασφαλές. Οι εισαγωγές μπορούν να αγοραστούν.

ΜΗΝ ΚΥΝΗΓΑΣ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ — ΑΦΗΣΕ ΑΞΙΑ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Η φιλοσοφία του πλούτου του CZ: «Αντί να κυνηγάς τα χρήματα, πρόσφερε αξία. Αν μπορείς να προσφέρεις αξία δέκα, πάρε μόνο οκτώ» — ή ακόμη και πέντε — «και κάν' το με συνέπεια.» Δεν χτίζεις πλούτο στύβοντας το μέγιστο από μία συμφωνία· τον χτίζεις αφήνοντας αξία στην πλευρά του πελάτη, ώστε να γυρίζει συνέχεια πίσω. Να είσαι γενναιοδωρος ανά άτομο, και κέρδισε στην πίστη και στην κλίμακα.

ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΓΛΑΣΟ, ΟΧΙ ΤΑ ΚΑΥΣΟΞΥΛΑ

Όταν χτύπησε η απαγόρευση της Κίνας, οι επενδυτές που πολιορκούσαν την Binance σώπασαν. Ο CZ δεν πικράθηκε — παρέθεσε μια κινεζική παροιμία: οι επενδυτές δεν θα σου δώσουν καυσόξυλα όταν παγώνεις· προσφέρουν μόνο το γλάσο στην τούρτα αφού έχεις ήδη την τούρτα. Το κεφάλαιο χρηματοδοτεί τη δύναμη και εξαφανίζεται σε μια κρίση. Το μάθημα: μην εξαρτάσαι από αυτό. Η Binance επιβίωσε από τα δικά της έσοδα και τη λιτότητά της — κι αυτή ακριβώς η ανεξαρτησία επέτρεψε αργότερα στον CZ να διαπραγματεύεται από θέση ισχύος, ή να φεύγει.

ΠΩΣ ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΚΟΤΩΣΑΝ ΤΑ ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

Τα τοπικά ανταλλακτήρια της Ιαπωνίας άσκησαν πίεση υπέρ περιοριστικών κανόνων — για να κρατήσουν έξω τον ξένο ανταγωνιστή (την Binance). Πέτυχε, και τα κατέστρεψε: στραγγαλίζοντας τη δική τους αγορά, στραγγάλισαν τον εαυτό τους. Τον Οκτώβριο του 2017, πέντε από τα 10 κορυφαία ανταλλακτήρια του κόσμου ήταν ιαπωνικά. Έναν χρόνο αργότερα, κανένα δεν ήταν στα 50 πρώτα. Το να ανταγωνίζεσαι περιφράσσοντας την αγορά, αντί να τη μεγαλώνεις, είναι αργή αυτοκτονία.

8 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ & ΤΗ ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΗ ΣΤΟ ΤΟΚΙΟ

1. Η ρύθμιση μπορεί να εξαφανίσει μια βιομηχανία μέσα σε μια νύχτα. Ένα μνημόνιο απαγόρευσε τα κρυπτονομίσματα στην Κίνα· το BNB έπεσε 73% σε μία μέρα. Ποτέ μην κρατάς περισσότερα απ' όσα αντέχεις να χάσεις από μία απόφαση.
2. Κάνε το σωστό, όχι το ευκολότερο. Η λάθος επιλογή σχεδόν πάντα μεταμφιέζεται σε εύκολη, φθηνή, άνετη. Αντιμετώπισε το «εύκολο» σαν προειδοποίηση.
3. Κρίνε μια εταιρεία από το τι έχει κάνει με πραγματικό κόστος για την ίδια. Η Binance ξόδεψε το 40% του ταμείου

της για να προστατεύσει χρήστες που δεν όφειλε. Αυτό είναι το αληθινότερο σήμα εμπιστοσύνης.

4. Μια εισαγωγή δεν είναι έγκριση. Μια δωροδοκία 20 εκατομμυρίων προσφέρθηκε σε ένα ανταλλακτήριο — άλλα είπαν ναι. Το «εισηγμένο σε μεγάλο ανταλλακτήριο» δεν είναι έρευνα.

5. Μην κυνηγάς τα χρήματα — πρόσφερε αξία. Πρόσφερε δέκα, πάρε οκτώ. Η γενναιοδωρία ανά άτομο, συν η κλίμακα, είναι η πραγματική μηχανή του διαρκούς πλούτου.

6. Το κεφάλαιο είναι το γλάσο, όχι τα καυσόξυλα. Οι επενδυτές χρηματοδοτούν τη δύναμη και εξαφανίζονται σε μια κρίση. Μην εξαρτάσαι από αυτούς — η ανεξαρτησία είναι μόχλευση.

7. Ο προστατευτισμός είναι αργή αυτοκτονία. Τα ανταλλακτήρια της Ιαπωνίας πίεσαν για να αποκλείσουν τους αντιπάλους· έναν χρόνο αργότερα κανένα δεν ήταν στα 50 πρώτα παγκοσμίως. Μεγάλωνε το πεδίο, μην το περιφράσσεις.

8. Στόχευσε να κάνεις «το καλύτερό σου», όχι να είσαι «ο καλύτερος». Ένα εσωτερικό κριτήριο που ελέγχεις είναι καλύτερο από το να συγκρίνεσαι αιώνια με άλλους.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Στις σχέσεις σου με τους χρήστες, κάνε πάντα το σωστό, όχι το ευκολότερο.»
- «Προστάτευσε τους χρήστες σου, και θα πετύχεις πέρα από τα πιο τρελά σου όνειρα.»
- «Αντί να κυνηγάς τα χρήματα, πρόσφερε αξία.»
- «Οι επενδυτές δεν θα σου δώσουν καυσόξυλα όταν παγώνεις στο χιόνι· θα σου προσφέρουν μόνο το γλάσο στην τούρτα αφού έχεις ήδη μια τούρτα.»
- «Ποτέ δεν στόχευσα να είμαι "ο καλύτερος" σε κάτι· στόχευα απλώς να κάνω "το καλύτερό μου".»

Φτάνοντας στην Πρώτη Θέση

Η Binance γίνεται το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο — και ανακαλύπτει ότι το να φτάσεις στην κορυφή είναι η αρχή μιας πιο δύσκολης δοκιμασίας, όχι το τέλος της.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1–8 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία, μέσα από τους χαοτικούς πρώτους μήνες της εταιρείας, την ημέρα που η Κίνα απαγόρευσε τα κρυπτονομίσματα, και την απόφαση να ξοδέψει το 40% του ταμείου για να προστατεύσει τους χρήστες. Το Μέρος 9 καλύπτει ένα μεγάλο κεφάλαιο — «Νούμερο Ένα» — που εκτείνεται από τον Δεκέμβριο του 2017 ως τον Μάρτιο του 2018: τις εβδομάδες που η Binance έφτασε στην κορυφή, και όλα όσα ήρθαν μαζί της.

Η ΚΟΡΥΦΗ — ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΑΜΟΙΒΗ

Στις 17 Δεκεμβρίου 2017, η Binance έγινε το νούμερο ένα ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο. Η πρώτη αντίδραση του CZ δεν ήταν γιορτή — ήταν ένα μήνυμα στην τεχνική του ομάδα: «Φροντίστε να έχουμε αρκετούς διακομιστές!» Μια κατάταξη, κατάλαβε, είναι απλώς ένας πίνακας σκορ. Αυτό που του έδινε πραγματική ικανοποίηση ήταν κάτι άλλο: μηνύματα από χρήστες σε όλο τον κόσμο. Ένας μπόρεσε επιτέλους να πληρώσει μια ιατρική επέμβαση για τη μητέρα του. Ένας άλλος, στην Αφρική, είπε ότι η πληρωμή ενός λογαριασμού πήγε από τρεις μέρες σε τρία λεπτά. Αυτό το μοτίβο — απλοί άνθρωποι που αποκτούν πραγματική οικονομική πρόσβαση — έγινε η αποστολή της Binance, και ο τίτλος αυτού του βιβλίου: η αύξηση της ελευθερίας του χρήματος. Το μάθημα: μια αποστολή βρίσκεται μέσα στον πραγματικό αντίκτυπο στους χρήστες, δεν εφευρίσκεται σε έναν πίνακα.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΣ ΕΝΑΝ ΓΙΓΑΝΤΑ

Την ίδια μέρα, η εταιρεία επιχειρηματικού κεφαλαίου Sequoia — που είχε νωρίτερα αποχωρήσει — ήθελε να επιστρέψει με μια παλιά, χαμηλή αποτίμηση. Η Binance είχε έκτοτε δεκαπλασιαστεί. Όταν ο CZ είπε ότι η τιμή έπρεπε να ενημερωθεί, η Sequoia έστειλε τέσσερα κουτιά νομικά έγγραφα: μια αγωγή. Η κοινή λογική λέει ότι μια αγωγή από έναν ισχυρό επενδυτή σκοτώνει μια νεοφυή επιχείρηση. Ο CZ πάλεψε ούτως ή άλλως, για να προστατεύσει τους υπάρχοντες μετόχους του από μια κακή συμφωνία — και το 2019 το δικαστήριο αποφάσισε πλήρως υπέρ της Binance. Μπόρεσε να αντέξει αυτή τη μάχη μόνο επειδή η Binance ήταν ήδη κερδοφόρα και δεν χρειαζόταν χρήματα από επενδυτές. Χρόνια αργότερα προσκάλεσε τη Sequoia στο δικό του ταμείο: η έχθρα μετατράπηκε σε φιλία. Δύο μαθήματα: η ανεξαρτησία είναι αυτό που κάνει την πεποίθηση οικονομικά εφικτή, και οι λυμένες συγκρούσεις πρέπει να αφήνονται να τελειώνουν πραγματικά.

ΒΟΗΘΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ — ΑΠΟ ΕΠΙΛΟΓΗ

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς του 2017, ένας πράκτορας της Υπηρεσίας Εσωτερικής Ασφάλειας των ΗΠΑ έστειλε email στον CZ ζητώντας βοήθεια για τον εντοπισμό κεφαλαίων από μια κλοπή. Κανείς στην ομάδα της Binance δεν είχε ασχοληθεί ποτέ με τις αρχές επιβολής του νόμου — αλλά βοήθησαν, και ο CZ το έκανε πολιτική: «Από εκείνο το περιστατικό και μετά, πάντα συνεργαζόμαστε με νόμιμα αιτήματα των αρχών επιβολής του νόμου.» Η λογική του ήταν ιδιοτελής με τον σωστό τρόπο: μια νόμιμη βιομηχανία θέλει να απομακρυνθούν οι εγκληματίες που της δίνουν κακή φήμη. Πρόσεξε τη λέξη «νόμιμα» — η συνεργασία με τη γνήσια καταπολέμηση του εγκλήματος είναι διαφορετική από την αμφισβήτηση μιας κακής ρύθμισης. Δεν είναι το ίδιο πράγμα, και μια αξιόπιστη εταιρεία μπορεί να κάνει και τα δύο.

ΟΤΑΝ Η ΙΔΙΑ ΣΟΥ Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΣΠΑΕΙ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΟΥ

Κατά τη διάρκεια των γιορτών 2017–18, η Binance δεχόταν 300.000 νέες εγγραφές την ημέρα. Τα συστήματα δεν άντεχαν — οι έλεγχοι ταυτότητας, οι διευθύνσεις πορτοφολιών και η υποστήριξη μπλόκαραν όλα — έτσι οι εγγραφές διακόπηκαν. Ανοίγοντας ξανά για μία μόνο ώρα, προσέλκυσαν 240.000 εγγραφές, και έπρεπε να κλείσουν πάλι. «Ένα καλό πρόβλημα να έχεις», έγραψε ο CZ, «αλλά παρ' όλα αυτά ένα πολύ ακριβό.» Το μάθημα: αν αυτό που χτίζεις δουλεύει, η ίδια σου η επιτυχία γίνεται το επόμενο σημείο συμφόρησης. Οι αφανείς υποδομές — επαλήθευση, υποστήριξη, χωρητικότητα — είναι αυτό που σπάει πρώτο. Φρόντισε να έχουν περιθώριο πριν φτάσει το κύμα.

ΜΙΑ ΚΡΙΣΗ 32 ΩΡΩΝ, ΣΕ ΠΛΗΡΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Την επομένη ενός κολακευτικού άρθρου του Forbes, η Binance αντιμετώπισε αλλοίωση δεδομένων και έπρεπε να σταματήσει όλες τις συναλλαγές — για 32 ώρες, η μεγαλύτερη διακοπή της ποτέ. Η αντίδραση του CZ είναι ένα μάθημα επικοινωνίας σε κρίση: να είσαι διαφανής (ανακοίνωσε τη διακοπή, δώσε ειλικρινείς εκτιμήσεις, αναθεώρησέ τις δημόσια όταν χειροτερεύουν), κράτα έναν σταθερό ρυθμό (μια ενημέρωση κάθε δύο ώρες), μείνε προσωπικά παρών — έκανε μάλιστα retweet ένα αστείο που τον κορόιδευε, γιατί «αν ο διευθύνων σύμβουλος είναι online και ακόμη γελάει, το πρόβλημα φαίνεται λιγότερο τρομακτικό» — και μίλα απευθείας, παρακάμπτοντας την ομάδα δημοσίων σχέσεων. Η διαφάνεια, διαπίστωσε, χτίζει εμπιστοσύνη ακριβώς όταν τα νέα είναι κακά.

ΓΙΝΟΝΤΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

Τώρα νούμερο ένα, ο CZ προσκλήθηκε στην τηλεόραση του Bloomberg και φωτογραφήθηκε για ένα εξώφυλλο-αφιέρωμα

του Forbes — το οποίο τον έστεψε «δισεκατομμυριούχο», αν και το δικό του πορτοφόλι κρατούσε μόνο bitcoins αγορασμένα το 2014 και η Binance δεν είχε κάνει καμία ρευστοποίηση. («Το Forbes βασίστηκε σε εκτιμήσεις.») Πήγε και στα δύο με το hoodie της Binance — εν μέρει λιτότητα, εν μέρει στρατηγική: «Πάντα διαφημίζω.» Βρήκε το μακιγιάζ και τις πόζες κάπως παράλογα, και αυτό είναι το μάθημα: το δημόσιο πρόσωπο ενός ιδρυτή μπορεί να γίνει περιουσιακό στοιχείο της μάρκας, αλλά αντιμετωπίσε τη φήμη ως εργαλείο που χρησιμοποιείς, όχι ως ταυτότητα που υιοθετείς. Πρόσεξε επίσης τον τηλεοπτικό τίτλο — «Zhao: Ο Warren Buffett κάνει λάθος για τα κρυπτονομίσματα» — συμμένο από μια συνέντευξη επτά λεπτών. Η κάλυψη των μέσων διαμορφώνεται από τα συμφέροντα του μέσου, όχι τα δικά σου.

Η ΦΗΜΗ ΕΙΝΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΟ, ΟΧΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Μετά το εξώφυλλο του Forbes, ένας βουλευτής στην Ταϊβάν τύπωσε το άρθρο για μια κυβερνητική συνάντηση — και από εκεί και πέρα ο CZ «σπάνια χρειαζόταν να συστηθεί». Αυτό ακριβώς είναι μια φήμη: εμπιστοσύνη, συμπυκνωμένη, που φτάνει στο δωμάτιο πριν από εσένα. Όμως ο CZ κράτησε τη φήμη στα σωστά της μέτρα. Ένιωθε ακόμη ο ίδιος άνθρωπος («τίποτα δεν είχε αλλάξει»), έβρισκε ακόμη παράξενο να τον περιτριγυρίζουν για selfies, και — γνωρίζοντας τον θρύλο του ποδοσφαιρού Bobby Charlton, με τον καθένα τους άγνωστο στον άλλον — κατέληξε ότι η φήμη εξαρτάται εντελώς από τον τομέα. Αξίζει να αντιγραφεί από την Ταϊβάν: η πρώτη του συνάντηση εκεί ήταν με τους εθελοντές φοιτητές «Binance Angels», που τον εκπαίδευσαν για την τοπική σκηνή. Μια κοινότητα εθελοντών εκπαιδευτών διαδίδει την αποστολή και κρατά τον ιδρυτή να μαθαίνει.

ΟΤΑΝ ΕΝΑΣ ΡΥΘΜΙΣΤΗΣ ΑΥΞΑΝΕΙ ΤΗΝ ΠΙΕΣΗ

Ο χρηματοοικονομικός ρυθμιστής της Ιαπωνίας έστειλε email ρωτώντας πού λειτουργούσε η Binance και αν έπρεπε να εγγραφεί. Έπειτα, μέλη της ομάδας προφανώς παρακολουθούνταν — κάποιος που τους ακολουθούσε γύρισε το μπουφάν του από την ανάποδη για να αλλάξει χρώμα — και μια κάμερα εμφανίστηκε στην πόρτα ενός συναδέλφου. Ο CZ ήταν προσεκτικός και ειλικρινής: «Μέχρι σήμερα, δεν ξέρω αν ήταν σύμπτωση.» Η αντίδρασή του δεν ήταν ούτε πανικός ούτε άρνηση. Διέκοψε τις ανακαινίσεις του γραφείου — σταμάτησε να επενδύει σε ένα αβέβαιο μέρος — και άρχισε να επισκέπτεται άλλες κυβερνήσεις για να χτίσει εναλλακτικές. Το μάθημα: μια φιλική χώρα μπορεί να αλλάξει. Μην αγκυροβολείς με δαπάνες που έχεις ήδη κάνει· κράτα τη δυνατότητα να μετακινηθείς, και χτίσε εναλλακτικές πριν τις χρειαστείς.

ΔΙΑΛΕΓΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΣΠΙΤΙ

Ο CZ συνάντησε έναν επενδυτή, τη Vertex — θυγατρική της Temasek, του κρατικού ταμείου πλούτου της Σιγκαπούρης. Ήθελε την επένδυση, αλλά ήθελε κάτι παραπάνω: μια γνωριμία με τους ρυθμιστές της Σιγκαπούρης. Έτσι πρότεινε να δημιουργηθεί η «Binance Singapore» και να επενδύσει η Vertex σε αυτήν — δένοντας το κέρδος του επενδυτή απευθείας με τη ρυθμιστική επιτυχία της Binance στη Σιγκαπούρη. Το μάθημα: διάλεξε συνεργάτες για τις πόρτες

που ανοίγουν και τα κίνητρα που μπορείς να ευθυγραμμίσεις, όχι μόνο για τα χρήματά τους. Μην ελπίζεις ότι ένας συνεργάτης θα σε βοηθήσει — κανόνισε τα πράγματα έτσι ώστε το να σε βοηθάει να είναι ο τρόπος με τον οποίο βοηθάει τον εαυτό του.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΠΟΥ ΕΦΤΙΑΞΕ Ο ΙΔΙΟΣ ΤΗ ΛΥΣΗ

Με τις καθυστερήσεις στην εξυπηρέτηση πελατών να φτάνουν τις δύο εβδομάδες, ο CZ — διευθύνων σύμβουλος του μεγαλύτερου ανταλλακτηρίου στον κόσμο — «εγκατέστησε την Python» ανάμεσα στα ραντεβού του με το Bloomberg και το Forbes και έγραψε ο ίδιος ένα bot για να ταξινομεί τα αιτήματα. Το ονόμασε cs_bob. Είναι ειλικρινής ότι ήταν πρόχειρο («όχι πραγματική τεχνητή νοημοσύνη, απλώς ένα σενάριο αναζήτησης σε βάση δεδομένων») και περήφανος, όχι κτητικός, όταν η ομάδα το αντικατέστησε με κάτι καλύτερο. Το μάθημα: όταν ένα επείγον, αφανές, κρίσιμο για την αποστολή πρόβλημα μένει άλυτο, ο ηγέτης πιάνει τα εργαλεία και ξεκινάει. Η πρόχειρη λύση ενός ιδρυτή είναι ένας καταλύτης που σπάει την αδράνεια — φτιαγμένη για να ξεπεραστεί, όχι για να γίνει μνημείο.

ΔΙΝΟΝΤΑΣ ΟΝΟΜΑ ΣΤΗΝ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΣΟΥ: «HARDCORE»

Σε μια ομαδική εκδρομή για σκι, συνάδελφοι που έκαναν σκι για πρώτη φορά συνέχιζαν να πέφτουν και να σκαρφαλώνουν ξανά μέχρι να κλείσουν οι πίστες στις 9 το βράδυ. Ένα μέλος της ομάδας, ο James, είπε: «Ξέρω μια λέξη που περιγράφει την ομάδα μας — hardcore.» Έγινε επίσημη βασική αξία, που χρησιμοποιούνταν για να καθοδηγεί τις προσλήψεις. Πρόσεξε τη σειρά: η αξία παρατηρήθηκε μέσα σε πραγματική συμπεριφορά, ονομάστηκε από ένα μέλος της ομάδας, και μόνο τότε έγινε επίσημη. Έτσι χτίζεται η αυθεντική κουλτούρα — ανακαλύπτεται από κάτω προς τα πάνω, δεν εφευρίσκεται σε μια αίθουσα συσκέψεων. (Και κάθε αξία χρειάζεται ένα προστατευτικό όριο: το «ανθεκτικός» δεν πρέπει σιωπηλά να γίνει «κάψε τον εαυτό σου».)

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΜΙΑ ΧΩΡΑ

Στο Λονδίνο, ο CZ φιλοξενήθηκε θερμά μέσα στο Κοινοβούλιο από έναν γνήσια περίεργο Λόρδο — κάθε επιφανειακό σήμα ήταν θετικό. Κι όμως έφυγε σίγουρος ότι το Ηνωμένο Βασίλειο «δεν θα ήταν πρώιμος υιοθετητής του blockchain». Γιατί; Διάβασε το δομικό κίνητρο: μια χώρα χτισμένη πάνω σε μια τεράστια, εδραιωμένη βιομηχανία χρηματοοικονομικών έχει πάρα πολλά να προστατεύσει για να κινηθεί γρήγορα. Το μάθημα — και είναι μια ισχυρή αναλυτική δεξιότητα — είναι να κοιτάς πέρα από τα θερμά λόγια και τα φιλικά άτομα και να κάνεις την ψυχρή ερώτηση: τι έχουν να χάσουν τα ισχυρά συμφέροντα εδώ; Αυτό προβλέπει τη συμπεριφορά πολύ καλύτερα από οτιδήποτε ειπώθηκε σε ένα δείπνο.

11 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ «ΝΟΥΜΕΡΟ ΕΝΑ»

1. Μια αποστολή προέρχεται από πραγματικούς χρήστες. Μια κατάταξη είναι πίνακας σκορ· η αποστολή είναι η πραγματική αλλαγή στην οικονομική ζωή ενός πραγματικού ανθρώπου.

2. Το να φτάσεις στην κορυφή είναι πιο δύσκολη δοκιμασία, όχι το τέλος της. Αγωγές, ρυθμιστές, συντριπτική ζήτηση και φήμη φτάνουν όλα μαζί με την κορυφή.

3. Η ανεξαρτησία κάνει την πεποίθηση οικονομικά εφικτή. Η Binance μπόρεσε να παλέψει τη Sequoia μόνο επειδή ήταν κερδοφόρα και δεν χρειαζόταν χρήματα κανενός.

4. Άφησε τις λυμένες συγκρούσεις να τελειώνουν πραγματικά. Μια μνησικακία είναι ένα κόστος που πληρώνεις συνεχώς· ένας παλιός αντίπαλος μπορεί να γίνει σύμμαχος.

5. Η «κυβέρνηση» δεν είναι ένα πράγμα. Συνεργάσου με τη νόμιμη καταπολέμηση του εγκλήματος· ασχολήσου με τη ρύθμιση· προστάτευσε τον εαυτό σου από ασαφή πίεση.

6. Η ίδια σου η επιτυχία είναι το επόμενο σημείο συμφόρησης. Φρόντισε να έχουν περιθώριο οι αφανείς υποδομές πριν χτυπήσει το κύμα.

7. Σε μια κρίση: να είσαι διαφανής, κράτα ρυθμό, μείνε παρών. Η ειλικρίνεια χτίζει εμπιστοσύνη ακριβώς όταν τα νέα είναι κακά.

8. Η φήμη είναι εργαλείο, όχι ταυτότητα. Χρησιμοποίησέ την ως δωρεάν διαφήμιση και συμπυκνωμένη εμπιστοσύνη — αλλά κράτα το «τίποτα δεν άλλαξε» ως την αλήθεια.

9. Διάβαζε τα δομικά κίνητρα, όχι τα επιφανειακά σήματα. Πρόβλεψε μια χώρα ή έναν συνεργάτη από το τι έχουν να προστατεύσουν τα ισχυρά της συμφέροντα.

10. Οι ηγέτες πιάνουν τα εργαλεία. Όταν ένα επείγον, αφανές πρόβλημα μένει άλυτο, φτιάξε ο ίδιος την πρόχειρη λύση για να σπάσεις την αδράνεια.

11. Ανακάλυψε την κουλτούρα σου· μην την εφευρίσκεις. Οι πραγματικές αξίες παρατηρούνται μέσα στη συμπεριφορά και ονομάζονται από κάτω προς τα πάνω.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Βοηθάμε να αυξηθεί η ελευθερία του χρήματος για ανθρώπους σε όλο τον κόσμο.»
- «Από εκείνο το περιστατικό και μετά, πάντα συνεργαζόμαστε με νόμιμα αιτήματα των αρχών επιβολής του νόμου.»
- «Η επίλυση των προβλημάτων με διαφανή τρόπο χτίζει επίσης εμπιστοσύνη.»
- «Αν ο διευθύνων σύμβουλος είναι online και ακόμη γελάει με τα αστεία που τον κοροϊδεύουν, το πρόβλημα φαίνεται λιγότερο τρομακτικό.»
- «Δεν ένωθα πλούσιους. Τίποτα δεν είχε αλλάξει.»

Η Παγκόσμια Επέκταση

Τώρα το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο στον κόσμο, η Binance σταματά να παλεύει για να επιβιώσει και αρχίζει να χτίζει για μια ολόκληρη βιομηχανία — μια παγκόσμια ρυθμιστική περιοδεία, μια δωρεάν σχολή κρυπτονομισμάτων, και ένα οικοσύστημα επενδύσεων και προσφοράς.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1–9 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι τη δημιουργία του νούμερο ένα ανταλλακτηρίου κρυπτονομισμάτων στον κόσμο. Το Μέρος 10 καλύπτει το μεγάλο κεφάλαιο «Μάλτα» — περίπου από τον Μάρτιο του 2018 και μετά — όταν ο CZ έγινε, με δικά του λόγια, «πωλητής κρυπτονομισμάτων»: ταξιδεύοντας στον κόσμο για να προσεγγίσει κυβερνήσεις, και χτίζοντας το Binance Labs (επενδύσεις), το Binance Academy (δωρεάν εκπαίδευση), και το Binance Charity (φιλανθρωπία).

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ

Ο CZ ταξίδεψε σε όλο τον κόσμο αναζητώντας ένα σπίτι για την Binance — Μάλτα, Σιγκαπούρη, Βερμούδες, Τόγκο, Ουγκάντα. Ο πρωθυπουργός της Μάλτας έγραψε δημόσια στο Twitter «Καλώς ήρθες, Binance» χωρίς οι δυο τους να έχουν ποτέ μιλήσει. Αλλά ένα tweet δεν είναι νόμος: το πλαίσιο της Μάλτας ήταν ακόμη «υπό συζήτηση», και η Binance ποτέ δεν αδειοδοτήθηκε πραγματικά εκεί. Δύο μαθήματα. Η θερμή υποδοχή μιας κυβέρνησης είναι ορμή, όχι υποδομή — πάντα ρώτα αν υπάρχει πραγματικός νόμος και άδεια πίσω από τον ενθουσιασμό. Και όταν το ζήτημα με τον ρυθμιστή της Ιαπωνίας δημοσιεύτηκε από μια εφημερίδα προτού καν το λάβει η Binance, ο CZ δημόσια το χαρακτήρισε «FUD» (ψεύτικα νέα) — και μετά αποδείχθηκε αληθινό. Πρόσεχε με τη σίγουρη δημόσια άρνηση: στα κρυπτονομίσματα, μερικές φορές τα κακά νέα είναι αληθινά.

ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ

Στις Βερμούδες, ο πρωθυπουργός πέρασε τον πρώτο νόμο για τα κρυπτονομίσματα στον κόσμο και υπέγραψε συμφωνία με την Binance — κι όμως «οι τοπικές τράπεζες δεν ήθελαν να συνεργαστούν μαζί μας», οπότε κανένα ανταλλακτήριο δεν μπόρεσε να ξεκινήσει. Το ίδιο συνέβη στη Σιγκαπούρη. Το μάθημα που κάθε χρήστης κρυπτονομισμάτων πρέπει να ξέρει: μια επιχείρηση κρυπτονομισμάτων στηρίζεται σε δύο επίπεδα — το επίπεδο της κυβέρνησης/ρυθμιστή και το επίπεδο των τραπεζών. Μια φιλική κυβέρνηση με εχθρικές τράπεζες είναι αδιέξοδο. Ο πιο γοητευτικός ηγέτης δεν μπορεί να λειτουργήσει τις τραπεζικές σου υποδομές.

ΜΕΓΑΛΩΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η Binance ήταν πλέον το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο «με σημαντική διαφορά». Ο CZ κατέληξε σε ένα αντιδιασθητικό συμπέρασμα: το να παίρνει πελάτες από μικρούς ανταγωνιστές δεν θα μετακινούσε τους αριθμούς του — μόνο η μεγέθυνση ολόκληρης της βιομηχανίας θα το έκανε. Έτσι αντιμετώπισε τους ανταγωνιστές ως «ομοτίμους», όχι ως

εχθρούς, και ταξίδεψε στον κόσμο υπερασπιζόμενος τα κρυπτονομίσματα. «Έγινα πωλητής κρυπτονομισμάτων.» Το μάθημα: μόλις γίνεις ηγέτης, τα συμφέροντά σου και τα συμφέροντα ολόκληρου του πεδίου συγχωνεύονται — η γενναιόδωρη κίνηση και η έξυπνη κίνηση γίνονται η ίδια κίνηση. (Ειλικρινής σημείωση: όταν η μεγαλύτερη εταιρεία αυτοανακηρύσσεται συνήγορος της βιομηχανίας, το «μεγαλώνω τη βιομηχανία» και το «μεγαλώνω την Binance» δύσκολα ξεχωρίζουν — ο CZ ήταν ειλικρινής, αλλά και ενδιαφερόμενος, πωλητής.)

ΣΤΗΡΙΞΕ ΙΔΡΥΤΕΣ ΜΕ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Ο CZ δημιούργησε το Binance Labs (αργότερα YZi Labs) για να επενδύει σε νεοφυείς επιχειρήσεις κρυπτονομισμάτων, με τρεις αρχές. Μείνε στα θεμελιώδη — αγνόησε τα φανταχτερά επιχειρηματικά μοντέλα· κοίτα το προϊόν, τους χρήστες, τα έσοδα, την ομάδα. Επένδυσε σε ιδρυτές με αποστολή — «οι ιδρυτές που εστιάζουν στα χρήματα συχνά παραπαίουν μετά από ένα μέτριο επίπεδο επιτυχίας», γιατί μόλις έχουν τα χρήματα, το καύσιμο τελειώνει· οι ιδρυτές με αποστολή δεν «τελειώνουν» ποτέ. Στοιχημάτισε μακροπρόθεσμα, μπες νωρίς, και κράτα — τα περισσότερα στοιχήματα αποτυγχάνουν, αλλά οι λίγοι νικητές αποζημιώνουν με το παραπάνω. Αυτά είναι καλά κριτήρια για να κρίνεις οποιοδήποτε έργο — ή οποιονδήποτε άνθρωπο.

BINANCE ACADEMY — ΔΩΡΕΑΝ, ΕΝΤΙΜΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αυτή είναι η καρδιά του κεφαλαίου. Ο CZ είδε ότι οι πληροφορίες για τα κρυπτονομίσματα στο διαδίκτυο ήταν «διάσπαρτες παρά συστηματικές», ότι οι KOLs χρησιμοποιούσαν «τίτλους-δόλωμα», και ότι «αυτοαποκαλούμενοι ειδικοί έβλαπταν τη φήμη της βιομηχανίας πλημμυρίζοντας ευκολόπιστους χρήστες με σπαμ και μερικές φορές δόλιες υποσχέσεις γρήγορου πλουτισμού». Η απάντησή του: το Binance Academy — μια πύλη που καλύπτει από τα βασικά ως τα προχωρημένα θέματα, «περιεκτική, συστηματική και ισορροπημένη», και «δωρεάν για το κοινό». Ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2018 και επεκτάθηκε από άρθρα σε βίντεο και πλήρη μαθήματα. Η λέξη-κλειδί είναι ισορροπημένη: η εκπαίδευση που είναι ειλικρινής για τον κίνδυνο είναι αυτό που την κάνει διδασκαλία, όχι μάρκετινγκ. Το βαθύτερο σημείο — το Binance Academy ήταν «ο πρόδρομος του Gigggle Academy», της δωρεάν σχολής για παιδιά χωρίς προνόμια που έχτισε ο CZ χρόνια αργότερα, αφού έφυγε από την Binance. Η δωρεάν εκπαίδευση ήταν η πεποίθηση που επιβίωσε από όλα.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΔΟΜΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Στην Αφρική — όπου «μόνο το 11% των Αφρικανών» είχαν τραπεζικούς λογαριασμούς — ο CZ είπε ξεκάθαρα: «Ο στόχος μου δεν ήταν τα έσοδα.» Το ζητούμενο ήταν η πρόσβαση: οι άνθρωποι μπορούσαν να «χρησιμοποιήσουν κρυπτονομίσματα με μια απλή εφαρμογή, παρακάμπτοντας εντελώς τις τράπεζες». Οδηγώντας μέσα από το Τόγκο, πέρασε ένα προεδρικό παλάτι με χρυσά έπιπλα περιτριγυρισμένο από σπίτια χωρίς τρεχούμενο νερό, και διατύπωσε την πιο κοφτερή φράση του κεφαλαίου: «Η ανισότητα είναι μεγάλη στις χώρες όπου οι άνθρωποι δεν έχουν οικονομική πρόσβαση.» Η απουσία οικονομικής πρόσβασης δεν συνοδεύει απλώς την ανισότητα — την κατασκευάζει. Αυτός είναι ο σοβαρός, μη εμπορικός λόγος για τον οποίο ο οικονομικός γραμματισμός έχει σημασία.

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Η Binance επένδυσε στο Trust Wallet επειδή ο ιδρυτής του ήταν «εστιασμένος στους χρήστες, όχι στα χρήματα» — και έγινε μία από τις καλύτερες επενδύσεις της Binance. Δύο άλλες προσλήψεις πήγαν στραβά: ο ένας «λάτρευε την προσοχή», ο άλλος ήταν απρόσεκτος με τις λεπτομέρειες («χοντρικές πινελιές πρώτα, λεπτομέρειες μετά») — και ο CZ σημειώνει ότι και τα δύο προειδοποιητικά σημάδια ήταν ορατά από την αρχή. Ο ένας αργότερα παραποίησε ένα έγγραφο για να τον εξαπατήσει, ξεπερνώντας «μια ηθική γραμμή». Το μάθημα: διάβασε τον χαρακτήρα νωρίς, πάρε στα σοβαρά τις κόκκινες σημαίες, και στήριξε τους ανθρώπους που εστιάζουν στην ίδια τη δουλειά. (Ειλικρινής σημείωση: αυτή είναι η εκδοχή του CZ, γραμμένη αφότου εκείνοι οι δύο έγιναν μάρτυρες εναντίον του σε μια αμερικανική ποινική υπόθεση στην οποία ο ίδιος ο CZ δήλωσε ένοχος και εξέτισε ποινή φυλάκισης — η πιο ενδιαφερόμενη μαρτυρία ενός απομνημονεύματος. Διάβασέ την, όπως κάθε μονόπλευρη αφήγηση, με προσοχή.)

ΑΡΝΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟ ΚΕΡΔΟΦΟΡΟ ΚΟΛΠΟ

Ένας ανταγωνιστής, η Fcoin, λάνσαρε το «Transaction Mining» — πλήρωνε τους χρήστες για να κάνουν συναλλαγές, επιστρέφοντας περισσότερα απ' όσα κέρδιζε. Ο CZ έκανε τους υπολογισμούς: «για 1 δολάριο εσόδων, η πλατφόρμα πρέπει να πληρώσει 3 δολάρια». Μέσα σε μια εβδομάδα η Fcoin είχε τον υπ' αριθμόν 1 όγκο συναλλαγών στον κόσμο — όλος παραγόμενος από bots που εκμεταλλεύονταν την επιδότηση. Ο CZ αρνήθηκε να το αντιγράψει, κατηγορήθηκε για «ζήλια», και κράτησε τη θέση του. Το 2020 η Fcoin κατέρρευσε, αφερέγγυα, με τον ιδρυτή της να φέρεται να εξαφανίζεται με 100 εκατομμύρια δολάρια. Η πεντάβαθμη προειδοποίηση του CZ είναι μια λίστα ελέγχου για κάθε «συναρπαστικό νέο μοντέλο»: είναι μια μεταμφιεσμένη πώληση token; αδικαιολόγητη αποτίμηση; κανένα πραγματικό επιχειρηματικό μοντέλο; εύκολα αντιγράψιμο; οριακά πυραμίδα; Και το πιο δύσκολο μάθημα: το να έχεις δίκιο για τα θεμελιώδη συχνά σημαίνει να φαίνεσαι λάθος όσο η φούσκα φουσκώνει.

ΕΝΑ ΝΕΟ ΕΙΔΟΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ

Χάκερ έκλεψαν τα κλειδιά API των χρηστών από πλατφόρμες τρίτων που οι χρήστες είχαν συνδέσει στους λογαριασμούς

τους. Τα κλειδιά δεν μπορούσαν να κάνουν αναλήψεις απευθείας — οπότε οι χάκερ ανέβασαν τεχνητά την τιμή ενός μικροσκοπικού νομίσματος (SYS) και ρευστοποίησαν μέσω άλλων λογαριασμών. Τα μαθήματα για κάθε χρήστη: η ασφάλειά σου είναι τόσο ισχυρή όσο η πιο αδύναμη υπηρεσία τρίτων που συνδέεις στον λογαριασμό σου· οι επιτιθέμενοι συναρμολογούν μια επίθεση από πολλά φαινομενικά αβλαβή δικαιώματα· και τα μικρά νομίσματα χαμηλής ρευστότητας χειραγωγούνται εύκολα. Η αντίδραση της Binance ήταν υπόδειγμα: εντοπισμός, παύση αναλήψεων, επαναφορά κλειδίων, αποζημίωση των αθών συναλλασσομένων που παγιδεύτηκαν, και διόρθωση ολόκληρης της κατηγορίας της ευπάθειας.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ, ΜΕ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Κατά τη διάρκεια του «κρυπτο-χειμώνα» του 2018 — μήνες αφότου ο ρυθμιστής της Ιαπωνίας έδιωξε την Binance — ο CZ δώρισε ούτως ή άλλως 1 εκατομμύριο δολάρια για την ανακούφιση από τις πλημμύρες στην Ιαπωνία: «Αυτό αφορούσε τους ανθρώπους, όχι τις κυβερνήσεις.» Στη συνέχεια έχτισε το Binance Charity Foundation γύρω από μια ιδέα για την οποία είχε γράψει ήδη από το 2014: να χρησιμοποιεί το blockchain για να παρακολουθεί κάθε δωρεά μέχρι τον τελικό δικαιούχο, λύνοντας το πρόβλημα ότι «το 80% των δωρεών συχνά κατέληγε στα διοικητικά έξοδα των μεσαζόντων». Χρηματοδότησε σχολικά γεύματα, σχολεία και ανακούφιση από καταστροφές σε όλη την Αφρική και πέρα από αυτήν. Η καταληκτική αρχή του κεφαλαίου: «Αν θέλεις οι υπάλληλοί σου να φροντίζουν τους χρήστες σου, πρέπει να φροντίζεις τους υπαλλήλους σου.» Η φροντίδα ρέει σε μια αλυσίδα.

11 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ «ΜΑΛΤΑ»

1. Μια υποδοχή δεν είναι πλαίσιο. Ένα φιλικό tweet ή υπουργός είναι ορμή — ρώτα αν υπάρχει πραγματικός νόμος, άδεια και τραπεζική υποστήριξη πίσω του.
2. Μια φιλική κυβέρνηση δεν αρκεί. Τα κρυπτονομίσματα χρειάζονται και τον ρυθμιστή και τις τράπεζες. Οι εχθρικές τράπεζες σκοτώνουν το σχέδιο.
3. Πρόσεχε με τη σίγουρη δημόσια άρνηση. Στα κρυπτονομίσματα το «FUD» χρησιμοποιείται υπερβολικά — μερικές φορές η ανησυχητική είδηση είναι απλώς αληθινή.
4. Μεγάλωσε ολόκληρο το πεδίο για να μεγαλώσεις. Στην κορυφή, το συμφέρον σου και το συμφέρον της βιομηχανίας γίνονται το ίδιο πράγμα.
5. Στήριξε ανθρώπους με αποστολή. Οι ιδρυτές που εστιάζουν στα χρήματα εφησυχάζουν μετά από μια μέτρια νίκη· η αποστολή είναι καύσιμο που δεν τελειώνει ποτέ.
6. Η έντιμη εκπαίδευση είναι υποδομή. Η εναλλακτική της καλής εκπαίδευσης δεν είναι η σιωπή — είναι οι αρπακτικοί «ειδικοί». Να είσαι περιεκτικός, συστηματικός, δωρεάν, ισορροπημένος.
7. Η οικονομική πρόσβαση είναι υποδομή για τη δικαιοσύνη. Η απουσία της δεν συνοδεύει απλώς την ανισότητα — την κατασκευάζει.

8. Αρνήσου το κερδοφόρο κόλπο. Ένα μοντέλο που πληρώνει περισσότερα απ' όσα κερδίζει είναι αφερέγγυο εκ σχεδιασμού — ακόμη κι αν δείχνει τον υπ' αριθμόν 1 αριθμό.

9. Το να έχεις δίκιο μπορεί να σημαίνει να φαίνεσαι λάθος για λίγο. Τα θεμελιώδη δικαιώνονται μόνο αφού σκάσει η φούσκα.

10. Η ασφάλειά σου είναι η πιο αδύναμη συνδεδεμένη υπηρεσία σου. Κάθε εφαρμογή τρίτου συνδεδεμένη στον λογαριασμό σου είναι μια νέα πόρτα.

11. Η φροντίδα ρέει σε μια αλυσίδα. Φρόντισε την ομάδα σου, και η ομάδα σου θα φροντίσει τους χρήστες σου.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CΖ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Χρειαζόταν να μεγαλώσουμε ολόκληρη τη βιομηχανία για να μεγαλώσουμε εμείς.»
- «Η ανισότητα είναι μεγάλη στις χώρες όπου οι άνθρωποι δεν έχουν οικονομική πρόσβαση.»
- «Επένδυσε σε ιδρυτές και ομάδες με όραμα πέρα από τα χρήματα.»
- «Ήμασταν αφοσιωμένοι στο μακροπρόθεσμο χτίσιμο αντί για βραχυπρόθεσμο κόλπο.»
- «Αν θέλεις οι υπάλληλοί σου να φροντίζουν τους χρήστες σου, πρέπει να φροντίζεις τους υπαλλήλους σου.»

Χτίζοντας Μέσα στον Χειμώνα

Τα κρυπτονομίσματα καταρρέουν στο χαμηλότερο σημείο τους — κι ακριβώς τότε η Binance χτίζει σχεδόν τα πάντα: νέα προϊόντα, ένα νέο blockchain, και μια δοκιμασία επιβίωσης από τη χειρότερη επίθεση της ιστορίας της.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

Τα Μέρη 1–10 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων στον κόσμο και ένα παγκόσμιο οικοσύστημα επενδύσεων, εκπαίδευσης και προσφοράς. Το Μέρος 11 καλύπτει το 2018–2019 — και πάνω απ' όλα τον σκληρό «κρυπτο-χειμώνα» του 2019, όταν το Bitcoin κατέρρευσε από τα 20.000 στα 3.100 δολάρια. Μέσα σε αυτή την παγωμένη αγορά η Binance χτίζει το Launchpad, τα Futures, το P2P, το BUSD και το δικό της blockchain, αγοράζει το CoinMarketCap, και επιβιώνει από μια επίθεση 40 εκατομμυρίων δολαρίων.

ΣΚΥΨΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΚΑΙ ΧΤΙΖΕ

Ο Ιανουάριος του 2019 ήταν ο πάτος. Το Bitcoin είχε καταρρεύσει στα 3.100 δολάρια, οι τίτλοι «Το Bitcoin πέθανε» ήταν παντού, και οι περισσότεροι νεοεισερχόμενοι είχαν φύγει. Η οδηγία του CZ στην ομάδα του ήταν λίγες λέξεις: «να σκύψουμε το κεφάλι και να χτίζουμε». Ο θόρυβος της αγοράς — πτώση τιμών, καταστροφικοί τίτλοι — είναι πραγματικός, αλλά δεν μπορείς να δράσεις πάνω του· σε αυτό που παραδίδεις, μπορείς. Ο CZ είδε και ένα κρυφό δώρο στον χειμώνα: «όταν η παλίρροια υποχωρεί, βλέπεις ποιος κολυμπούσε χωρίς μαγίο». Μια ανοδική αγορά κρύβει τα αδύναμα έργα· μια καθοδική αγορά αποκαλύπτει τι είναι πραγματικά γερό. Το μάθημα για σένα: κρίνε ένα έργο από το πώς συμπεριφέρεται στον χειμώνα, όχι στο καλοκαίρι.

LAUNCHPAD — «ΠΙΟ ΑΣΦΑΛΕΣ» ΔΕΝ ΣΗΜΑΙΝΕΙ «ΑΣΦΑΛΕΣ»

Στα βάθη του χειμώνα η Binance λάνσαρε το Launchpad, έναν χώρο για νέες πωλήσεις token. Τα παλιού τύπου ICO επέτρεπαν στον «καθένα» να εκδώσει token, οπότε απατεώνες και «rug pulls» (στημένες απάτες εξαφάνισης) πλημμύρισαν τον χώρο. Το Launchpad πρόσθεσε ένα φίλτρο: έλεγχο (due diligence) στα έργα, και απαίτηση για μεγαλύτερα χρονοδιαγράμματα κατοχύρωσης (vesting / κλειδωμά) — που οι έντιμες, μακροπρόθεσμες ομάδες δέχονται πρόθυμα και οι «βραχυπρόθεσμες αρπαγές χρημάτων» απορρίπτουν. Αυτό είναι ένα έξυπνο φίλτρο: ένας κανόνας που οι καλοί τον δέχονται άνετα και οι κακοί δεν τον αντέχουν. Ειδικρινής σημείωση: μια ελεγμένη πώληση token παραμένει κερδοσκοπικό στοιχείο. Το «πιο νόμιμο από την εναλλακτική» και το «καλή ιδέα για σένα» δεν είναι ο ίδιος ισχυρισμός.

Η ΕΠΙΘΕΣΗ ΤΩΝ 40 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ ΔΟΛΑΡΙΩΝ

Τον Μάιο του 2019 χάκερ έκλεψαν 7.000 bitcoin — αξίας 40 εκατομμυρίων δολαρίων — αδειάζοντας ολόκληρο το «ζεστό πορτοφόλι» (hot wallet) της Binance. Όμως η Binance

κρατούσε μόνο το 2% του Bitcoin της σε αυτό το συνδεδεμένο στο διαδίκτυο ζεστό πορτοφόλι· το υπόλοιπο 98% βρισκόταν εκτός σύνδεσης σε «ψυχρή» αποθήκευση (cold storage). Έτσι μια ολική κλοπή του ζεστού πορτοφολιού κόστισε το 2% των BTC, όχι τα πάντα. Αυτή είναι η πιο σημαντική ιδέα ασφάλειας για κάθε χρήστη: δεν μπορείς να αποτρέψεις κάθε παραβίαση, οπότε αποθήκευσε τα κεφάλαιά σου έτσι ώστε καμία μεμονωμένη παραβίαση να μην μπορεί να τα πάρει όλα. Ο CZ ανακοίνωσε το γεγονός στο Twitter μέσα σε μία ώρα, ανέλαβε την ευθύνη, ανέστειλε τις αναλήψεις, ολοκλήρωσε «βελτιώσεις ασφαλείας ενός έτους μέσα σε μία εβδομάδα», και κάλυψε ολόκληρη τη ζημιά — κανένας χρήστης δεν έχασε ούτε σεντ. Η εμπιστοσύνη μετά ήταν υψηλότερη από πριν.

ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΓΥΡΙΣΟΥΝ ΠΙΣΩ ΤΟ BLOCKCHAIN;

Μετά την επίθεση, κάποιος πρότεινε μια ριζική λύση: να πληρώσουν τους miners 40 εκατομμύρια δολάρια για να «γυρίσουν πίσω» (roll back) το blockchain του Bitcoin και να σβήσουν την κλοπή. Ο CZ άφησε δημόσια να εννοηθεί η ιδέα — και η αντίδραση «ήταν μεγαλύτερη από την ίδια την επίθεση». Γιατί; Όλη η αξία του Bitcoin στηρίζεται στο αμετάβλητο (immutability): το καθολικό δεν μπορεί να ξαναγραφτεί από κανέναν, ποτέ. Η ανάκτηση των 40 εκατ. θα κατέστρεφε ακριβώς την ιδιότητα που κάνει το bitcoin να αξίζει να το κρατάς. Ο CZ εγκατέλειψε την ιδέα. Το μάθημα: ένα blockchain που μπορεί να ξαναγραφτεί για έναν αρκετά πλούσιο παίκτη είναι άχρηστο — και η άρνηση του δικτύου ήταν η αποκέντρωση που λειτουργούσε ακριβώς όπως σχεδιάστηκε.

ΧΑΚΑΡΙΣΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΕΝΑΝ 16ΧΡΟΝΟ

Τρεις μήνες αργότερα, το διαδικτυακό domain της Binance Jersey κλάπηκε — όχι σπάζοντας κάποιον κώδικα, αλλά από έναν έφηβο που τηλεφώνησε στον καταχωρητή domain, είπε ψέματα, και έστειλε παραποιημένα (photoshopped) διαβατήρια (το ένα έδινε σε έναν Κινέζο συνάδελφο κορεατικό διαβατήριο — και πέτυχε παρ' όλα αυτά). Αυτό είναι κοινωνική μηχανική (social engineering): ο πιο αδύναμος κρίκος στην ασφάλεια είναι ένας άνθρωπος που προσπαθεί να βοηθήσει, όχι η κρυπτογραφία. Κόστισε στον CZ 36 ώρες. Μαθήματα για σένα: η πραγματική «υποστήριξη» δεν ζητά ποτέ τον κωδικό σου ή τη φράση ανάκτησης (seed phrase)· επαλήθευσε μέσα από επίσημα κανάλια· και το email σου είναι το αντικλείδι — όποιος το ελέγχει μπορεί να επαναφέρει όλα τα υπόλοιπα.

Η ΕΚΡΗΞΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Μέσα στον ίδιο χειμώνα η Binance παρέδωσε ένα νέο blockchain (BNB Chain), μια πλατφόρμα futures, και συναλλαγές P2P. Η περιγραφή του CZ για τη δική του

μέθοδο είναι εντυπωσιακή: «Δεν σχεδιάζω πολύ. Απλώς λέω ναί όταν με προσεγγίζουν άνθρωποι, και τους δίνω πολλή ελευθερία και υποστήριξη για να χτίσουν.» Για τα futures, δύο ομάδες ανταγωνίστηκαν και κυκλοφόρησαν και τα δύο προϊόντα — «αφήνουμε πάντα τα αποτελέσματα να καθορίζουν την επιτυχία». Το P2P είναι το πιο ξεκάθαρο παράδειγμα του για ποιον λόγο υπάρχουν πραγματικά τα κρυπτονομίσματα: εκεί όπου δεν υπάρχουν τράπεζες ή αρνούνται τα κρυπτονομίσματα, δύο άνθρωποι μπορούν να συναλλαχθούν απευθείας, με την πλατφόρμα απλώς να κρατά με ασφάλεια τα κρυπτονομίσματα ανάμεσά τους. «Τα κρυπτονομίσματα παρείχαν οικονομική πρόσβαση.» Ειλικρινής σημείωση: η παράκαμψη των τραπεζών παρακάμπτει επίσης τους ελέγχους κατά της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες που οι τράπεζες υποχρεούνται να κάνουν — γι' αυτό αργότερα προσέλκυσε τους ρυθμιστές.

STABLECOINS — ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ «ΚΑΛΥΜΜΕΝΟ»;

Η Binance συνεργάστηκε με την Paxos για να λανσάρι το BUSD, ένα σταθερό νόμισμα (stablecoin) που υποτίθεται ότι άξιζε 1 δολάριο επειδή κάθε token ήταν «πλήρως ρυθμισμένο, ανεξάρτητα ελεγμένο, καλυμμένο 1:1» από πραγματικά δολάρια σε τράπεζα. Ο CZ το αντιπαραβάλλει με το Tether (USDT), που «κρατούσε μυστικά τα στοιχεία του τραπεζικού του λογαριασμού». Το μάθημα για κάθε χρήστη: ένα stablecoin είναι τόσο αξιόπιστο όσο η δυνατότητά σου να επαληθεύσεις την κάλυψή του. Όταν οι ρυθμιστές έκλεισαν το BUSD το 2023, κανένας χρήστης δεν έχασε χρήματα — αποδεικνύοντας ότι ήταν πράγματι 100% καλυμμένο. Ένας ισχυρισμός «κάλυψης» που δεν μπορείς να ελέγξεις είναι απλώς ένας ισχυρισμός.

ΠΟΙΟΣ ΕΧΕΙ ΤΟΝ ΧΑΡΤΗ;

Η Binance αγόρασε το CoinMarketCap — τον πιο χρησιμοποιούμενο ιστότοπο για τιμές και κατατάξεις κρυπτονομισμάτων. Προς τιμήν της, η Binance αφαίρεσε αρπακτικές διαφημίσεις παρότι αυτό κόστισε 40 εκατομμύρια δολάρια εσόδων τον χρόνο. Αλλά σκέψου το λίγο: το μεγαλύτερο ανταλλακτήριο κατείχε πλέον τον «χάρτη» που σχεδόν κάθε trader χρησιμοποιεί για να αποφασίσει τι θα αγοράσει. Ο CZ υποσχέθηκε να τον κρατήσει ανεξάρτητο — και μια υπόσχεση δεν είναι το ίδιο με μια δομή. Το μάθημα: κάθε κατάταξη, αξιολόγηση και «ουδέτερη» πηγή δεδομένων στα κρυπτονομίσματα έχει έναν ιδιοκτήτη με συμφέροντα. Πάντα ρώτα: ποιος έχει τον χάρτη;

ΤΙΤΛΟΙ, FUD & ΑΚΟΛΟΥΘΑ ΤΟ ΧΡΗΜΑ

Τον Νοέμβριο του 2019 ένα μικρό μέσο δημοσίευσε «Έφοδος της Αστυνομίας στα Γραφεία της Binance στη Σαγκάη». Στην πραγματικότητα ήταν μια συνηθισμένη διοικητική επίσκεψη σε έναν προμηθευτή υποστήριξης. Αλλά το «έφοδος» και το «επίσκεψη» είναι διαφορετικά όπλα: το BNB έπεσε 28% και το Bitcoin 15% πριν από μια διόρθωση που ήρθε με 18 ώρες καθυστέρηση και την είδαν ελάχιστοι. Μεγάλα μέσα είχαν απλώς αντιγράψει την είδηση «χωρίς επαλήθευση». Χρόνια αργότερα, το Forbes αποκάλυψε ότι ο διευθύνων σύμβουλος του μέσου είχε λάβει ένα μυστικό δάνειο 43 εκατομμυρίων δολαρίων από τον SBF. Μαθήματα:

ένας τίτλος ταξιδεύει πιο γρήγορα από τη διόρθωσή του· δέκα μέσα που αντιγράφουν μία πηγή είναι ακόμη μία πηγή· και κάθε ειδησεογραφική πηγή έχει ένα ίχνος χρήματος — ακολούθησέ το.

ΕΝΑΣ ΦΙΛΙΚΟΣ ΡΥΘΜΙΣΤΗΣ, ΕΝΑΣ ΥΠΟΠΤΟΣ ΙΔΡΥΤΗΣ

Ο CZ έφαγε σούσι με τον Gary Gensler — φιλικός προς τα κρυπτονομίσματα τότε, σύντομα Πρόεδρος της SEC — ο οποίος αργότερα, στο αξίωμα, μήνυσε την Binance και τον CZ προσωπικά. Και ο CZ γνώρισε τον Sam Bankman-Fried (SBF), αισθάνθηκε ότι ήταν «λίγο ύποπτος», είδε την Alameda της FTX να κλέβει προσωπικό και να κάνει αφύσικες συναλλαγές — και επένδυσε στην FTX ούτως ή άλλως, επειδή η συμφωνία «ήταν καλή». Αυτό είναι το πιο δύσκολο μάθημα του κεφαλαίου: μια κόκκινη σημαία σε προστατεύει μόνο αν πραγματικά απομακρυνθείς. Ειλικρινής σημείωση: αυτό είναι το απομνημόνευμα του CZ — αργότερα δήλωσε ένοχος για ένα αμερικανικό αδίκημα και εξέτισε ποινή φυλάκισης, και αφηγείται τους ανθρώπους που έγιναν αντίπαλοί του. Τα μαθήματα είναι πραγματικά· η οπτική είναι μία ενδιαφερόμενη πλευρά. Διάβασέ το, όπως κάθε μονόπλευρη ιστορία, με προσοχή.

11 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΡΟΣ 11

1. Μια ύφεση είναι η καλύτερη στιγμή για να χτίσεις. Ο θόρυβος είναι δυνατός αλλά άχρηστος· το κοινό που μένει είναι το σοβαρό.
2. Κρίνε από τα αποτελέσματα, όχι από το pitch. Demos, κομψός σχεδιασμός, κύρος και τίτλοι είναι εμφανίσεις — τα αποτελέσματα είναι αποδείξεις.
3. Κράτα τα περισσότερα κρυπτονομίσματά σου σε ψυχρή αποθήκευση. Η Binance επέζησε από ολική κλοπή του ζεστού πορτοφολιού επειδή μόνο το 2% ήταν «ζεστό».
4. Το αμετάβλητο είναι το παν. Ένα blockchain που μπορεί να ξαναγραφτεί για έναν αρκετά πλούσιο παίκτη είναι άχρηστο.
5. Η μεγαλύτερη απειλή είναι ένας πειστικός ψεύτης. Η κοινωνική μηχανική νικά την κρυπτογραφία — επιβράδυνε όταν κάποιος δημιουργεί επείγον.
6. Το email σου είναι το αντικείμενο. Όποιος το ελέγχει μπορεί να επαναφέρει όλα τα υπόλοιπα — προστάτεψέ το πάνω απ' όλα.
7. «Πιο ασφαλές» δεν σημαίνει «ασφαλές». Μια ελεγμένη πώληση token, ευλογημένη από ανταλλακτήριο, παραμένει κερδοσκοπικό στοιχείο.
8. Έλεγξε ότι η κάλυψη είναι επαληθεύσιμη. Ένα stablecoin είναι τόσο αξιόπιστο όσο η δυνατότητά σου να επιβεβαιώσεις τα αποθεματικά του.
9. Ρώτα ποιος έχει τον χάρτη. Κάθε κατάταξη, αξιολόγηση και «ουδέτερη» πηγή δεδομένων έχει έναν ιδιοκτήτη με συμφέροντα.
10. Ένας τίτλος ξεπερνά τη διόρθωσή του. Μέτρα τις ανεξάρτητες πηγές· δέκα μέσα που αντιγράφουν μία πηγή είναι μία πηγή.

11. Μια κόκκινη σημαία σε προστατεύει μόνο αν απομακρυνθείς. Το να παρατηρείς το προειδοποιητικό σημάδι είναι άχρηστο αν συναλλαχθείς ούτως ή άλλως.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Να σκύψουμε το κεφάλι και να χτίζουμε.»
- «Όταν η παλίρροια υποχωρεί, βλέπεις ποιος κολυμπούσε χωρίς μαγικό.»
- «Στην Binance, αφήνουμε πάντα τα αποτελέσματα να καθορίζουν την επιτυχία.»
- «Δεν σχεδιάζω πολύ. Απλώς λέω ναι όταν με προσεγγίζουν άνθρωποι, και τους δίνω πολλή ελευθερία και υποστήριξη για να χτίσουν.»
- «Η εισαγωγή ανταγωνισμού οδηγεί στο καλύτερο προϊόν για τους χρήστες και ελαχιστοποιεί τον κίνδυνο ενός μοναδικού σημείου αποτυχίας.»

Η Πανδημία, τα Δύσκολα Μαθήματα & οι Ρυθμιστικές Αρχές

Τι διδάσκουν τους χρήστες κρυπτονομισμάτων τα κεφάλαια 2020–2021 του Changpeng Zhao

Αυτός ο οδηγός μετατρέπει το επόμενο μέρος του βιβλίου του CZ, *Freedom of Money*, σε απλές συμβουλές που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε. Αυτά ήταν τα χρόνια που η Binance εκτοξεύτηκε από τα 20 εκατομμύρια στα 120 εκατομμύρια χρήστες — και τα χρόνια που η εταιρεία αντιμετώπισε τα πρώτα της πραγματικά προβλήματα: μια πανδημία, ένα κύμα ρυθμιστικών αρχών, και έναν κλάδο όπου δύο ιδρυτές ανταγωνιστικών εταιρειών κρατήθηκαν από την αστυνομία. Πίσω από τους τίτλους των ειδήσεων κρύβονται πέντε μαθήματα που προστατεύουν τα χρήματά σας. Χωρίς δυσνόητους όρους. Χωρίς υπερβολές.

1. ΜΗΝ ΑΦ'ΗΝΕΤΕ ΈΝΑ ΜΟΝΟ ΠΡΑΓΜΑ ΝΑ ΚΡΑΤΆ ΤΑ ΠΆΝΤΑ

Το 2020 ένα μεγάλο ανταλλακτήριο, το OKCoin, πάγωσε ξαφνικά τις αναλήψεις όλων των πελατών. Ο λόγος ήταν απλός και τρομακτικός: ένα μόνο άτομο κατείχε όλα τα κλειδιά — και αυτό το άτομο είχε κρατηθεί από την αστυνομία. Επειδή ήταν αδύνατο να επικοινωνήσει κανείς μαζί του, κανείς δεν μπορούσε να μετακινήσει τα κεφάλαια. Ένα δεύτερο ανταλλακτήριο, το Huobi, είχε τον ιδρυτή του κρατούμενο με τον ίδιο τρόπο λίγες εβδομάδες αργότερα — αλλά συνέχισε να λειτουργεί, επειδή είχε ρυθμίσει τα πορτοφόλια του ώστε κανένα άτομο μόνο του να μην είναι ο αδύναμος κρίκος.

Το μάθημα για εσάς είναι το ίδιο σε μικρή κλίμακα. Αν τα κρυπτονομίσματά σας μπορούν να χαθούν επειδή πάει στραβά ένα μόνο πράγμα — ένα χαμένο κινητό, ένας ξεχασμένος κωδικός, μια φράση ανάκτησης που ξέρετε μόνο εσείς και δεν την αποθηκεύσατε ποτέ — τότε έχετε ένα μοναδικό σημείο αποτυχίας. Διορθώστε το πριν το χρειαστείτε: γράψτε τη φράση ανάκτησης, φυλάξτε αντίγραφο με ασφάλεια σε περισσότερα από ένα μέρη, και φροντίστε κάποιος που εμπιστεύεστε να μπορεί να ανακτήσει τα κεφάλαιά σας αν συμβεί κάτι σε εσάς.

Κάντε το εξής: Αναρωτηθείτε — «Αν πήγαινε στραβά ένα συγκεκριμένο πράγμα αύριο, θα μπορούσα να χάσω τα πάντα;» Αν ναι, αυτός είναι ο κίνδυνος. Κρατήστε αντίγραφο της φράσης ανάκτησης και φτιάξτε σχέδιο ανάκτησης σήμερα.

2. ΜΙΑ ΣΤΟΛΉ ΔΕΝ ΕΊΝΑΙ ΑΠΟΔΕΙΞΗ — ΕΠΑΛΗΘΕΎΣΤΕ ΠΡΙΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΕΊΤΕ

Ο CZ περιγράφει αστυνομικούς που συμπεριφέρθηκαν σαν εγκληματίες: μια ομάδα απαίτησε από πελάτες να πληρώσουν «πρόστιμο» ίσο με το 30% του υπολοίπου του λογαριασμού τους για να τον ξεπαγώσουν — ουσιαστικά λύτρα. Μια άλλη προσπάθησε να εξαναγκάσει το ανταλλακτήριο να της επιστρέψει τις δικές της απώλειες από συναλλαγές. Η αντίδραση της Binance είναι το μάθημα που

αξίζει να αντιγράψετε: αρνήθηκε να ενεργήσει με βάση μια απαίτηση μόνο και μόνο επειδή ακουγόταν επίσημη. Απαίτησε πρώτα πραγματικά, επαληθεύσιμα νομικά έγγραφα.

Θα συναντήσετε συνέχεια την καθημερινή εκδοχή αυτού: ένα μήνυμα από την «υποστήριξη», μια «ειδοποίηση ασφαλείας», μια προειδοποίηση από την «αστυνομία» ή την «εφορία», μια κλήση που δημιουργεί επείγουσα πίεση. Ο ίδιος ο ισχυρισμός δεν αποδεικνύει τίποτα. Οι πραγματικοί οργανισμοί λειτουργούν μέσα από πραγματικά, ελέγξιμα κανάλια — και κανένας νόμιμος φορέας δεν θα σας ζητήσει ποτέ τη φράση ανάκτησης ή τον κωδικό σας. Πάρτε χρόνο, και επαληθεύστε μόνοι σας μέσα από την επίσημη ιστοσελίδα ή εφαρμογή.

Κάντε το εξής: Όταν κάποιος επικοινωνεί μαζί σας με αυθεντία και επείγουσα πίεση, σταματήστε. Επαληθεύστε μόνοι σας μέσα από το επίσημο κανάλι. Μη μοιραστείτε ποτέ φράση ανάκτησης ή κωδικό — με κανέναν, ποτέ.

3. ΌΤΑΝ ΠΟΛΛΟΊ «ΘΕΜΑΤΟΦΥΛΑΚΕΣ» ΓΑΒΓΊΖΟΥΝ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ, ΑΚΟΥΣΤΕ

Το 2021, ρυθμιστικές αρχές στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιαπωνία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ισπανία, τον Καναδά και τη Σιγκαπούρη εξέφρασαν όλες ανησυχίες για την Binance μέσα σε λίγους μήνες. Το βιβλίο του CZ υποστηρίζει ότι αυτό ήταν άδικο — και κάνει ένα δίκαιο σημείο: τα μέσα ενημέρωσης κάλυψαν έντονα τις προειδοποιήσεις αλλά σχεδόν καθόλου τις μετέπειτα διορθώσεις, έτσι το κοινό σχημάτισε στρεβλή εικόνα. Αυτή η ανισορροπία των μέσων είναι πραγματική, και αξίζει να τη θυμάστε.

Υπάρχει όμως ένας εξισορροπητικός κανόνας που πρέπει να κρατάτε εξίσου σταθερά. Όταν παραπονιέται μία ρυθμιστική αρχή, μπορεί να είναι οτιδήποτε. Όταν πολλές ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές εκφράζουν την ίδια ανησυχία την ίδια στιγμή, η πιο πιθανή εξήγηση είναι ότι η ανησυχία είναι πραγματική. Δύο χρόνια αργότερα, η Binance ήρθε σε συμβιβασμό με τις αμερικανικές αρχές και ο CZ δήλωσε ένοχος για παράλειψη συμμόρφωσης. Οι προειδοποιήσεις ήταν πρώιμα σήματα, όχι θόρυβος.

Κάντε το εξής: Μην απορρίπτετε κάθε προειδοποίηση ως «προκατάληψη» — αλλά μην πανικοβάλλεστε κιόλας με κάθε τίτλο ειδήσεων. Μετρήστε τις ανεξάρτητες πηγές. Πολλοί θεματοφύλακες, μία ανησυχία = πάρτε το στα σοβαρά.

4. «ΓΡ'ΗΓΟΡΟ ΚΑΙ ΦΙΛΙΚΟ» ΔΕΝ ΣΗΜΑΊΝΕΙ «ΑΣΦΑΛ'ΕΣ»

Όταν η Σιγκαπούρη απέρριψε την Binance, ο CZ βρήκε θερμή υποδοχή στο Ντουμπάι — ένας υπουργός τον

συνάντησε ένα Σαββατοκύριακο και του εξασφάλισε άδεια διαμονής σε λιγότερο από 12 ώρες. Το βιβλίο παρουσιάζει τη βραδύτητα της Σιγκαπούρης ως γραφειοκρατική αποτυχία και την ταχύτητα του Ντουμπάι ως σοφία.

Κρατήστε τα μάτια σας ανοιχτά εδώ. Ένα μέρος — ή μια πλατφόρμα, ή ένα έργο — που βιάζεται να σας καλωσορίσει με πολύ λίγες ερωτήσεις κάνει διαφορετικό στοίχημα από ένα που κινείται αργά και κάνει δύσκολες ερωτήσεις. Μερικές φορές η αργή, ενοχλητική επιλογή που κάνει ερωτήσεις είναι αυτή που πραγματικά νοιάζεται για εσάς. Το ίδιο ισχύει για κάθε ανταλλακτήριο ή εφαρμογή: η εύκολη εγγραφή χωρίς εμπόδια μπορεί να είναι άνεση, ή μπορεί να είναι προειδοποιητικό σημάδι. Η ταχύτητα της υποδοχής είναι πληροφορία — όχι εγγύηση.

ΓΡΗΓΟΡΗ ΕΞ'ΗΓΗΣΗ: ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΚΑΡΤΑ ΚΡΥΠΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ;

Το 2020 η Binance κυκλοφόρησε μια χρεωστική κάρτα κρυπτονομισμάτων. Σας επιτρέπει να πληρώνετε σε ένα κανονικό κατάστημα με κρυπτονομίσματα: η κάρτα μετατρέπει τα κρυπτονομίσματά σας και πληρώνει τον έμπορο σε κανονικά χρήματα, άμεσα. Είναι μια πραγματική, χρήσιμη γέφυρα ανάμεσα στα κρυπτονομίσματα και τις καθημερινές αγορές — απλώς θυμηθείτε το λιγότερο λαμπερό κομμάτι που παραδέχεται ο CZ: αυτές οι κάρτες εξαρτώνται από τις παραδοσιακές τράπεζες, που πρέπει να συμφωνήσουν να τις υποστηρίξουν· έτσι μπορούν να απενεργοποιηθούν από δυνάμεις έξω από τον κόσμο των κρυπτονομισμάτων.

5. ΠΩΣ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΟΥ ΛΕΕΙ ΜΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΗΣ

Το Freedom of Money είναι μια αυτοβιογραφία — γραμμένη από τον CZ, αφού είχε εκτίσει ποινή φυλάκισης, λέγοντας τη δική του εκδοχή των γεγονότων. Αυτό δεν το καθιστά ψευδές. Το καθιστά μία πλευρά της ιστορίας, και πρέπει να το διαβάσετε όπως θα διαβάσατε την ανάρτηση οποιασδήποτε

εταιρείας, το νήμα ενός ιδρυτή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ή το whitepaper οποιουδήποτε έργου.

Προσέξτε τα μοτίβα. Μια αυτοβιογραφία αφηγείται τη δυσκολότερη χρονιά της ως ιστορία άδικης δίωξης. Βάζει πρώτα τις ζωντανές ιστορίες με «κακούς» και τις ήσυχες διορθώσεις δεύτερες. Δανείζεται τη συγκίνηση ενός αληθινού γεγονότος για να κάνει ένα άσχετο επιχείρημα να φαίνεται αποδεδειγμένο. Τίποτα από αυτά δεν είναι ασυνήθιστο — έτσι απλώς αφηγούνται οι άνθρωποι τις δικές τους ιστορίες. Η δουλειά σας ως αναγνώστης είναι να παίρνετε τα πραγματικά μαθήματα και ταυτόχρονα να παρατηρείτε τον τρόπο παρουσίασης.

Κάντε το εξής: Πριν εμπιστευτείτε οποιαδήποτε πηγή για κρυπτονομίσματα, κάντε τρεις ερωτήσεις — Ποιος μου το λέει αυτό; Τι κερδίζει αν το πιστέψω; Τι θα έλεγε η άλλη πλευρά;

Η ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΕ ΜΙΑ ΣΕΛΙΔΑ

- Κανένα μοναδικό σημείο αποτυχίας. Κρατήστε αντίγραφο της φράσης ανάκτησης· φτιάξτε σχέδιο ανάκτησης.
- Μια στολή δεν είναι απόδειξη. Επαληθεύστε την αυθεντία μέσα από επίσημα κανάλια. Μη μοιράζεστε ποτέ τη φράση ανάκτησής σας.
- Μετρήστε τους θεματοφύλακες. Πολλές ρυθμιστικές αρχές + μία κοινή ανησυχία = είναι μάλλον αληθινή.
- Γρήγορο και φιλικό ≠ ασφαλές. Οι εύκολες υποδοχές είναι πληροφορία, όχι εγγύηση.
- Διαβάστε κάθε πηγή ως μία πλευρά μιας ιστορίας. Πάρτε το μάθημα· δείτε τον τρόπο παρουσίασης.

Αυτή είναι μια εκπαιδευτική περίληψη θεμάτων από το βιβλίο Freedom of Money του Changpeng Zhao. Δεν αποτελεί οικονομική, νομική ή επενδυτική συμβουλή. Τα κρυπτονομίσματα ενέχουν πραγματικό κίνδυνο — μάθετε πρώτα, αποφασίστε μόνοι σας.

Η Χρονιά που το Crypto Πήρε Φωτιά

Τι διδάσκει στους καθημερινούς χρήστες crypto το κεφάλαιο «2022, Περιπλανώμενος στη Γη» του Changpeng Zhao

Αυτός ο οδηγός μετατρέπει το μεγαλύτερο κεφάλαιο του βιβλίου του CZ Freedom of Money σε απλές, πρακτικές συμβουλές. Το 2022 ήταν η χειρότερη χρονιά που είχε δει ποτέ το crypto: δύο τεράστια εγχειρήματα — το Terra/LUNA και το FTX — κατέρρευσαν και εξαφάνισαν δεκάδες δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ ένας πανικός αναλήψεων 14 δισ. δολαρίων χτύπησε και την ίδια την Binance. Οι περισσότεροι που έχασαν χρήματα δεν τα έχασαν από κακή τύχη. Τα έχασαν επειδή δεν καταλάβαιναν τι κρατούσαν. Να οκτώ μαθήματα που το διορθώνουν αυτό. Χωρίς δυσνόητους όρους. Χωρίς υπερβολές.

1. ΤΟ «ΣΤΑΘΕΡΟ» ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΥΠΟΣΧΕΣΗ — ΔΕΣ ΠΟΙΟΣ ΤΗΝ ΚΡΑΤΑ

Ένα stablecoin υποτίθεται ότι αξίζει πάντα περίπου ένα δολάριο. Όμως το «σταθερό» δεν είναι μαγική ιδιότητα — είναι μια υπόσχεση, και κάποιος ή κάτι πρέπει να την κρατήσει. Το ασφαλές είδος είναι αυτό με πραγματικά αποθέματα: για κάθε νόμισμα υπάρχουν αληθινά δολάρια σε ένα αποθεματικό. Το επικίνδυνο είδος είναι το αλγοριθμικό: δεν υπάρχουν αληθινά δολάρια, μόνο ένα πρόγραμμα υπολογιστή που χειρίζεται ένα δεύτερο token για να κρατήσει την τιμή. Τον Μάιο του 2022 το «σταθερό» νόμισμα UST της Terra ήταν αλγοριθμικό. Όταν κλονίστηκε η εμπιστοσύνη, το πρόγραμμα δεν μπόρεσε να κρατήσει την υπόσχεση, και περίπου 60 δισ. δολάρια εξαφανίστηκαν μέσα σε λίγες μέρες.

Οι λέξεις «σταθερό», «ασφαλές», «εγγυημένο» ή «καλυμμένο» δεν αποδεικνύουν τίποτα από μόνες τους. Κάνε πάντα την επόμενη ερώτηση: καλυμμένο με τι ακριβώς — και μπορώ να το δω;

Κάνε αυτό: Πριν εμπιστευτείς οποιοδήποτε «σταθερό» νόμισμα, βρες αν καλύπτεται από πραγματικά αποθέματα που μπορείς να επαληθεύσεις. Αν η απάντηση είναι «ένας αλγόριθμος το κρατά σταθερό», αντιμετώπισέ το ως επικίνδυνο, όχι ως ασφαλές.

2. ΠΡΟΣΕΧΕ ΌΤΙ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΣΤΟ ΔΙΚΟ ΤΟΥ TOKEN

Το Terra και το FTX — οι δύο μεγαλύτερες καταρρεύσεις του 2022 — «πέθαναν» από την ίδια ακριβώς αρρώστια. Το Terra στηριζόταν σε ένα token που είχε φτιάξει το ίδιο (το LUNA). Το επενδυτικό σκέλος του FTX στηριζόταν σε ένα token που είχε φτιάξει το ίδιο το FTX (το FTT). Λειτουργεί μια χαρά όσο όλοι έχουν εμπιστοσύνη. Αλλά τη στιγμή που πέφτει η εμπιστοσύνη, το «περιουσιακό στοιχείο» που κρατά όρθια την εταιρεία χάνει την αξία του τη χειρότερη δυνατή στιγμή — και όλο το οικοδόμημα καταρρέει σαν ντόμινο.

Μια εταιρεία δεν μπορεί να γίνει πλούσια τυπώνοντας το δικό της νόμισμα, όπως δεν μπορείς εσύ να γίνεις πλουσιότερος γράφοντας μια επιταγή στον εαυτό σου. Αν η αξία ενός εγχειρήματος στηρίζεται κυρίως σε ένα token που εξέδωσε το ίδιο, αυτό είναι θεμέλιο από χαρτί.

Κάνε αυτό: Πρώτα για κάθε exchange ή εγχείρημα — «Στηρίζεται σε ένα νόμισμα που τύπωσαν οι ίδιοι;» Αν ναι, να είσαι πολύ προσεκτικός. Αυτή η μία ερώτηση θα είχε προειδοποιήσει τον κόσμο να μείνει μακριά τόσο από το Terra όσο και από το FTX.

3. ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΣΕ ΈΝΑ EXCHANGE ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΛΗΡΩΣ ΔΙΚΑ ΣΟΥ

Όταν κατέρρεε το FTX, οι απλοί πελάτες έχασαν τα χρήματά τους — όχι επειδή διάλεξαν κακά νομίσματα, αλλά επειδή το FTX είχε στα κρυφά χρησιμοποιήσει τις καταθέσεις τους και δεν μπορούσε να τις επιστρέψει. Αυτός είναι ο κίνδυνος αντισυμβαλλομένου: τα νομίσματα που βρίσκονται σε ένα exchange είναι στην πραγματικότητα απλώς μια υπόσχεση από αυτό το exchange. Αν το exchange καταρρεύσει, καταρρέει και η υπόσχεση.

Μετά το FTX, ο φόβος απλώθηκε σε κάθε exchange. Ο κόσμος έβγαλε 14 δισ. δολάρια από την Binance μέσα σε μία εβδομάδα. Η Binance τα επέστρεψε όλα — ισχυρή ένδειξη ότι όντως κρατούσε τα κεφάλαια — αλλά η πιο ασφαλής θέση είναι αυτή όπου δεν χρειάζεται καν να αναρωτιέσαι: κράτα τα δικά σου κλειδιά.

Κάνε αυτό: Κράτα σε ένα exchange μόνο όσα χρησιμοποιείς ενεργά για συναλλαγές. Μετέφερε τις μακροπρόθεσμες θέσεις σου σε ένα πορτοφόλι που ελέγχεις εσύ, και κράτα αντίγραφο της φράσης ανάκτησης σε ασφαλές μέρος. «Δεν είναι δικά σου τα κλειδιά, δεν είναι δικά σου τα νομίσματα.»

4. ΣΕ ΜΙΑ ΚΡΙΣΗ, ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕ ΠΩΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΕΡΟΝΤΑΙ ΟΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ

Δεν χρειάζεται να ξέρεις προγραμματισμό για να εντοπίσεις ένα εγχείρημα σε πρόβλημα. Χρειάζεται να παρατηρήσεις τη συμπεριφορά. Όταν κατέρρεε το Terra, ο ιδρυτής του «σώπασε» στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ισχυριζόταν ότι είχε αποθέματα αλλά δεν τα έδειξε ποτέ καθαρά, και έδινε απαντήσεις που δεν εξηγούσαν τίποτα. Όταν κατέρρεε το FTX, ο ιδρυτής του ήταν ασαφής και υπεκφυγτικός. Αυτά είναι τα σημάδια κινδύνου — και ήταν ορατά για εβδομάδες πριν το τέλος.

Ο κανόνας του ίδιου του CZ είναι ένα καλό τεστ: σε μια πραγματική κρίση, οι έντιμοι γίνονται πιο ανοιχτοί και πιο άμεσοι στις απαντήσεις. Όσοι σωπαίνουν, αποφεύγουν τις ερωτήσεις ή επιτίθενται σε όποιον φέρνει τα άσχημα νέα, κάτι σου λένε.

Κάνε αυτό: Αν ένα εγχείρημα ή μια πλατφόρμα όπου είσαι εκτεθειμένος μπει σε πρόβλημα, κρίνε το από τη συμπεριφορά: Είναι σαφείς; Απαντούν στις ερωτήσεις; Μπορείς να επαληθεύσεις όσα ισχυρίζονται; Η σιωπή και η υπεκφυγή είναι λόγοι να κάνεις πίσω.

5. ΈΝΑ ΝΟΜΙΣΜΑ ΑΞΙΖΕΙ ΜΟΝΟ ΟΣΟ ΘΑ ΠΛΗΡΩΣΕΙ Ο ΕΠΟΜΕΝΟΣ

Κάθε Μάιο, ο κόσμος του crypto γιορτάζει την «Ημέρα της Πίτσας του Bitcoin» — το 2010 ένας άντρας πλήρωσε 10.000 bitcoin για δύο πίτσες, νομίσματα που σήμερα αξίζουν πάνω από ένα δισεκατομμύριο δολάρια. Πολλοί τη λένε τη χειρότερη συναλλαγή της ιστορίας. Ο CZ κάνει την εξυπνότερη παρατήρηση: πριν από εκείνη τη συναλλαγή, το Bitcoin δεν είχε καμία τιμή. Ο αγοραστής της πίτσας δεν έχασε ένα δισεκατομμύριο — δημιούργησε την πρώτη τιμή του Bitcoin, όντας ο πρώτος που δέχτηκε να το ανταλλάξει.

Το μάθημα: ένα περιουσιακό στοιχείο αξίζει μόνο όσο κάποιος θα σου πληρώσει στ' αλήθεια, αυτή τη στιγμή. Ένας αριθμός σε μια οθόνη δεν είναι χρήματα στην τσέπη σου μέχρι να πουλήσεις. Και το να νιώθεις ότι «έχασες» μια παλιά τιμή είναι μάταιο — όλος ο κόσμος εξίσου «έχασε» το φθηνό Bitcoin του 2010.

Κάνε αυτό: Κρίνε τις θέσεις σου από το πόσο θα μπορούσες πραγματικά να τις πουλήσεις σήμερα — όχι από μια τιμή-ρεκόρ του παρελθόντος. Μην αφήνεις το «έπρεπε να είχα αγοράσει νωρίτερα» να σε σπρώχνει σε βιαστικές αποφάσεις τώρα.

6. ΑΝ ΈΝΑΣ ΆΓΝΩΣΤΟΣ ΣΟΥ ΦΈΡΕΙ ΜΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ, ΕΠΑΛΉΘΕΥΣΈ ΤΗΝ ΜΟΝΟΣ ΣΟΥ

Ο CZ διηγείται μια εντυπωσιακή ιστορία: ένας άγνωστος που είδε τα ταξίδια του στο διαδίκτυο προσφέρθηκε να κανονίσει μια συνάντηση με τον πρόεδρο μιας χώρας. Ο CZ πέταξε με το αεροπλάνο του και την ομάδα ασφαλείας του διασχίζοντας μια ολόκληρη ήπειρο γι' αυτό — και όταν έφτασε, δεν υπήρχε καμία συνάντηση. Δεν είχε υπάρξει ποτέ. Η «ευκαιρία» ήταν ψεύτικη, και τον βρήκε μόνο και μόνο επειδή ήταν ορατός.

Η δική σου εκδοχή είναι πανομοιότυπη. Μόλις δημοσιεύσεις κάτι για crypto, εμφανίζονται άγνωστοι με εκπληκτικές «ευκαιρίες» — μια ιδιωτική προπώληση, μια θέση σε λίστα, έναν «φίλο που μπορεί να σε βάλει μέσα». Η λάμψη της προσφοράς δεν αποδεικνύει τίποτα. Οι αληθινές ευκαιρίες αντέχουν τον έλεγχο.

Κάνε αυτό: Ποτέ μην ενεργείς πάνω σε μια «ευκαιρία» που ήρθε χωρίς να την ζητήσεις. Επαλήθευσέ την μέσα από επίσημο κανάλι που βρήκες εσύ — όχι από έναν σύνδεσμο ή μια επαφή που σου έδωσε ο άγνωστος. Αν υπάρχει πίεση χρόνου, αυτό είναι λόγος να επιβραδύνεις, όχι να επιταχύνεις.

7. ΠΟΤΈ ΜΗ ΒΑΖΕΙΣ ΣΟΒΑΡΑ ΧΡΉΜΑΤΑ ΣΕ ΚΆΤΙ ΠΟΥ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΊΣ ΝΑ ΑΠΟΤΙΜΉΣΕΙΣ

Ο CZ είναι ειλικρινής για μια απόφαση μισού δισεκατομμυρίου: η Binance έβαλε 500 εκατ. δολάρια στο Twitter του Elon Musk, και ο ίδιος αποκαλεί το ποσό «έναν

αριθμό στο περίπου, χωρίς ιδιαίτερη οικονομική ανάλυση». Η Binance είναι τεράστια και μπορούσε να απορροφήσει ένα τέτοιο λάθος. Εσύ δεν μπορείς.

Το να σου αρέσει κάτι, να το χρησιμοποιείς ή να πιστεύεις σε μια αποστολή είναι καλός λόγος για να αρχίσεις να ψάχνεις. Δεν είναι λόγος για να δεσμεύσεις χρήματα. Το «πιστεύω σε αυτό» δεν είναι το ίδιο με το «το έχω ελέγξει».

Κάνε αυτό: Πριν επενδύσεις, να μπορείς να εξηγήσεις — με απλά λόγια — τι είναι το πράγμα, πώς βγάζει χρήματα ή πώς κρατά την αξία του, και τι μπορεί να πάει στραβά. Αν δεν μπορείς, δεν επενδύεις· μαντεύεις. Ποτέ μη μαντεύεις με χρήματα που δεν αντέχεις να χάσεις.

8. ΜΗΝ ΠΕΡΙΜΈΝΕΙΣ ΜΈΧΡΙ ΝΑ ΕΊΝΑΙ ΠΟΛΎ ΑΡΓΆ

Όταν ο πόλεμος έφτασε στην Ουκρανία, η Binance προσφέρθηκε να μετεγκαταστήσει το προσωπικό της. Πολλοί καθυστέρησαν τη δύσκολη απόφαση. Έπειτα τα σύνορα και η επιστράτευση έκλεισαν το παράθυρο, και ο CZ γράφει την πιο θλιβερή φράση του κεφαλαίου: «περισσότεροι ήθελαν να μετεγκατασταθούν τότε, αλλά ήταν πολύ αργά».

Οι χειρότερες απώλειες στο crypto λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο — το να μην ενεργήσεις σε μια προειδοποίηση, να μην ασφαλίσεις ένα πορτοφόλι, να μην κάνεις ανάληψη από μια ασταθή πλατφόρμα μέχρι να χαθεί η επιλογή. Όταν κάτι είναι απίθανο αλλά θα ήταν καταστροφικό, το να ενεργείς νωρίς κοστίζει λίγα και το να ενεργείς αργά μπορεί να κοστίσει τα πάντα.

Κάνε αυτό: Αν αναβάλλεις κάποιο βήμα ασφάλειας — να κρατήσεις αντίγραφο μιας φράσης ανάκτησης, να μεταφέρεις κεφάλαια από μια πλατφόρμα που δεν εμπιστεύεσαι, να μειώσεις μια ριψοκίνδυνη θέση — κάν' το σήμερα, όσο είναι ακόμα εύκολο.

Η ΜΙΑ ΙΔΈΑ ΠΟΥ ΠΡΈΠΕΙ ΝΑ ΘΥΜΆΣΑΙ

Σχεδόν όλοι όσοι έχασαν χρήματα το 2022 τα έχασαν με τον ίδιο τρόπο: δεν καταλάβαιναν τι κρατούσαν. Δεν ήξεραν ότι το UST ήταν απλώς ένας αλγόριθμος, δεν ήξεραν ότι το FTT στήριζε το FTX, δεν ήξεραν ότι ένα υπόλοιπο σε exchange είναι απλώς μια υπόσχεση. Κάθε μία από αυτές τις απώλειες ήταν ένα κενό γνώσης — και η γνώση είναι η μόνη προστασία που καμία κατάρρευση δεν μπορεί να σου πάρει. Πρώτα μάθε. Μετά αποφάσισε.

Αυτό είναι το Μέρος 13 μιας σειράς απλών οδηγιών για το βιβλίο Freedom of Money του Changpeng Zhao, που διαμοιράζεται δωρεάν από την PanopticProtocol. Εκπαίδευση, όχι επενδυτική συμβουλή — πάντα να κάνεις τη δική σου έρευνα.

Η Χροιά που Ήρθε η Κυβέρνηση

Η υπόθεση της αμερικανικής κυβέρνησης εναντίον της Binance φτάνει στο τέλος της — ένας διακανονισμός 4,3 δισ. δολαρίων, μια δήλωση ενοχής, και μια χρονιά διαπραγμάτευσης από την πιο αδύναμη θέση στο τραπέζι.

Τα Μέρη 1–13 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι την κορυφή του μεγαλύτερου crypto exchange στον κόσμο — μέσα από εκρηκτική ανάπτυξη, μια παγκόσμια περιοδεία, και τον crypto χειμώνα του 2022 που κατέστρεψε το Terra και το FTX. Το Μέρος 14 καλύπτει το 2023: την ολόχρονη διαπραγμάτευση ανάμεσα στην Binance, τον CZ και το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ (DOJ), που κατέληξε σε διακανονισμό 4,3 δισ. δολαρίων, μια δήλωση ενοχής και — αργότερα — τέσσερις μήνες σε αμερικανική φυλακή. Μια ειλικρινής σημείωση εξαρχής: αυτό το κεφάλαιο είναι η αφήγηση του CZ για τη δική του δίωξη, γραμμένη εκ των υστέρων. Τα μαθήματα παρακάτω είναι αληθινά και χρήσιμα· η οπτική είναι της μίας ενδιαφερόμενης πλευράς. Διάβασέ το, όπως κάθε μονόπλευρη ιστορία, με τα μάτια ανοιχτά.

ΠΩΣ ΧΤΙΖΕΤΑΙ ΜΙΑ ΥΠΟΘΕΣΗ

Η υπόθεση του DOJ ξεκινά από ένα άρθρο του Forbes τον Οκτώβριο του 2020 για ένα διαρρευμένο έγγραφο στρατηγικής με την κωδική ονομασία «Tai Chi» — ένα σχέδιο, γραμμένο από εξωτερικό σύμβουλο, για τη διαχείριση των αμερικανικών ρυθμιστικών αρχών. Η υπεράσπιση του CZ είναι ισχυρή: η Binance βρήκε ένα email που αποδεικνύει ότι είχε απορρίψει αυτό το σχέδιο. Πρόσεξε όμως το μοτίβο που περιγράφει — μια ιστορία δίνεται σε δημοσιογράφο, η ιστορία ανοίγει μια έρευνα, και η αφήγηση της έρευνας χρωματίζει ό,τι ακολουθεί. **Το μάθημα: μια φυτευτή ιστορία μπορεί να βυθίσει ένα έντιμο εγχείρημα, και μια φυτευτή θετική ιστορία να ξεπλύνει ένα ανέντιμο.** Για κάθε ιστορία, ρώτα: ποιος ωφελείται αν την πιστέψω, και τι έκανε για να δημοσιευτεί;

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΟΠΛΟ

Χρόνια νωρίτερα ο CZ είχε πληκτρολογήσει μια ανέμελη φράση σε ένα εργασιακό chat — «καλύτερα να ζητάς συγχώρεση παρά άδεια» — δανεισμένη από μια βιογραφία του Richard Branson. Όταν οι εισαγγελείς έχτισαν την υπόθεσή τους, αυτή η μία πρόχειρη πρόταση έγινε η εναρκτήρια ατάκα τους εναντίον του στο δικαστήριο. Κόστισε τρία δευτερόλεπτα να γραφτεί και, πιθανότατα, πραγματικό πλεονέκτημα για την ελευθερία του. **Το μάθημα: ένας εισαγγελέας δεν διαβάσει τα λόγια σου όπως τα έγραψες — τα διαβάσει όπως μπορούν να χρησιμοποιηθούν.** Γράφε κάθε μήνυμα, και κάνε κάθε συναλλαγή, σαν ο λιγότερο φιλικός αναγνώστης να πρόκειται κάποια μέρα να σ' τα αναφέρει. Τα chat διαρρέουν· το ιστορικό του wallet σου είναι δημόσιο για πάντα.

ΕΝΑ ΚΑΛΥΜΜΕΝΟ, ΕΝΤΙΜΟ ΝΟΜΙΣΜΑ — ΕΚΛΕΙΣΕ ΠΑΡΟΛΑ ΑΥΤΑ

Το BUSD ήταν ένα stablecoin δολαρίου που τα έκανε όλα σωστά: πλήρως καλυμμένο, και διαφανές για τα αποθέματά του. Παρόλα αυτά τελείωσε — μια ρυθμιστική αρχή διέταξε τον εκδότη του να σταματήσει να δημιουργεί νέα νομίσματα, και το νόμισμα οδηγήθηκε σε κλείσιμο. Όταν οι χρήστες εξαργύρωσαν, κάθε δολάριο ήταν εκεί. Δεν υπήρχε τίποτα στραβό με τα χρήματα· έκλεισε με μια απόφαση, όχι από αποτυχία. **Το μάθημα: υπάρχουν δύο ξεχωριστές ερωτήσεις για κάθε προϊόν crypto — είναι οντως καλυμμένο, και μπορεί να κλείσει από μια ρυθμιστική αρχή ούτως ή άλλως;** Οι περισσότεροι ελέγχουν μόνο την πρώτη. Και ποτέ μην αφήνεις ένα μόνο stablecoin, blockchain ή πλατφόρμα να γίνει το μοναδικό σημείο αποτυχίας στην crypto ζωή σου.

ΕΝΟΧΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ ΠΟΥ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΝ

Τον Ιούνιο του 2023 η SEC μήνυσε την Binance.US και ζήτησε από δικαστήριο να παγώσει όλα τα περιουσιακά της στοιχεία — κάτι που θα κλειδωνε τους απλούς χρήστες έξω από τα δικά τους χρήματα για όσα χρόνια κρατά μια δίκη. Στο δικαστήριο, η πιο καταστροφική κατηγορία της SEC — ότι κεφάλαια πελατών είχαν χρησιμοποιηθεί κακόβουλα, «όπως στο FTX» — ομολογήθηκε ότι δεν είχε κανένα στοιχείο, και ο δικαστής το κατέγραψε. Όμως η κατηγορία είχε ήδη κάνει τη ζημιά της: ο όγκος της Binance.US κατέρρευσε από το 35% της Coinbase σε κάτω από 1%, οι τράπεζες έφυγαν, οι συνεργάτες καρτών παραιτήθηκαν. **Το μάθημα: μια κατηγορία κάνει ζημιά ακαριαία· μια διόρθωση φτάνει αργά και σε πολύ λιγότερους.** Δράσε συνετά απέναντι σε πραγματικό κίνδυνο — αλλά ποτέ μην μπερδεύεις μια κατηγορία με ετυμηγορία. (Για να κρατήσει προσβάσιμα τα χρήματα των χρηστών, ο CZ συμφώνησε να παγώσει το δικό του δάνειο 250 εκατ. δολαρίων στην εταιρεία. Το «οι χρήστες πρώτα» σημαίνει κάτι μόνο όταν σου κοστίζει.)

ΤΟ ΤΡΟΠΑΙΟ ΤΩΝ 4,3 ΔΙΣ. ΔΟΛΑΡΙΩΝ

Το DOJ ζήτησε πρώτα 6,8 δισ. δολάρια — έναν αριθμό που ο CZ αποκαλεί «νούμερο βγαλμένο στην τύχη», που ούτε οι πρώην-DOJ δικηγόροι του δεν μπορούσαν να βγάλουν λογικό. Μετά από μήνες διαπραγματεύσεων κατέληξε σε ελάχιστο 4,3 δισ. δολαρίων. Τότε μια θεωρία ενός δικηγόρου γύρισε μπουόμερανγκ: πλήρως μεγάλο πρόστιμο, είπε, και ο δικαστής θα είναι πιο επιεικής. Αντ' αυτού, το DOJ και ο δικαστής υποστήριξαν το αντίθετο — αφού δέχτηκε να πληρώσει τόσα, το έγκλημα πρέπει να είναι τεράστιο. **Το μάθημα: όταν παραχωρείς κάτι σε ισχυρότερο αντίπαλο, δεν ελέγχεις τι θα πουν ότι σημαίνει αυτή η παραχώρηση.** Πριν δώσεις κάτι, ρώτα όχι «τι θέλω να

δείχνει αυτό;» αλλά «τι χειρότερο θα μπορούσαν αξιόπιστα να ισχυριστούν ότι δείχνει;»

Η ΣΙΩΠΗ ΩΣ ΟΠΛΟ

Πιεσμένος από τελεσίγραφα, ο CZ είπε όχι μερικές φορές — η συμφωνία ήταν υπερβολικά παράλογη. Έτσι το DOJ απλώς σώπασε για δύο εβδομάδες. Ο CZ πέρασε αυτές τις δύο εβδομάδες φανταζόμενος ένα μέλλον ως φυγάς και, με τα δικά του λόγια, διαπραγματευόμενος εναντίον του εαυτού του: «Ήταν ψυχολογική τακτική, και έπιασε». Τίποτα στην πραγματική του κατάσταση δεν είχε αλλάξει — μόνο η σιωπή. **Το μάθημα: το αντίθετο κόλπο, η τεχνητή βιασύνη («το mint κλείνει σε 10 λεπτά»), είναι το ίδιο όπλο.** Είτε ένας αντισυμβαλλόμενος επιταχύνει το ρολόι είτε το παγώνει, ο έλεγχος του ρολογιού είναι από μόνος του το προειδοποιητικό σημάδι. Βγες από τον ρυθμό του και επαλήθευσε μόνος σου.

ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΟΙ ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ, ΠΑΡΑ ΠΟΛΛΗ ΣΙΓΟΥΡΙΑ

Ο CZ προσέλαβε πάνω από δώδεκα κορυφαίους δικηγόρους με 2.000+ δολάρια την ώρα — και χαρακτήρισε το αποτέλεσμα «καταστροφικό». Ένας ειδικός από το Σιάτλ έδωσε μια λίστα από κατηγορηματικές, σίγουρες προβλέψεις: θα γυρίσεις σπίτι με εγγύηση, αυτός είναι ο καλύτερος δικαστής που θα μπορούσες να ελπίζεις, στη χειρότερη περίπτωση κατ' οίκον περιορισμός. Κάθε μία βγήκε λάθος. Οι δικηγόροι τον καθησύχασαν επίσης ότι κανείς δεν είχε φυλακιστεί ποτέ για ένα μεμονωμένο παράπτωμα σαν της Binance — σε μια υπόθεση που ταυτόχρονα αποκαλούσαν την πιο επιθετική που είχαν δει ποτέ. **Το μάθημα: η σιγουριά δεν είναι ακρίβεια, και το «δεν έχει συμβεί ποτέ» δεν είναι εγγύηση.** Αφαίρεσε τη σιγουριά από κάθε πρόβλεψη — ενός influencer, ενός συμβούλου, τη δική σου — και ρώτα τι στοιχεία μένουν από κάτω.

Η ΑΠΕΙΛΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΤΙΡΙΟ

Ανάμεσα σε όλους τους εξωτερικούς εχθρούς, η πιο βαθιά πληγή του κεφαλαίου ήρθε από μέσα. Η Binance συμφώνησε να διασώσει τους χρήστες ενός αποτυχημένου τοπικού exchange — και ο ίδιος ο περιφερειακός διευθυντής του CZ είχε δομήσει κρυφά τη συμφωνία ώστε να κατευθύνει δεκάδες εκατομμύρια στην παλιά διοίκηση εκείνου του exchange αντί στους χρήστες, και έβαλε το ίδιο το διοικητικό συμβούλιο της Binance να την υπογράψει. Το «το συμβούλιο την ενέκρινε» χρησιμοποιήθηκε μετά ως ο λόγος που δεν μπορούσε να ακυρωθεί. Το σημάδι που επισημαίνει ο CZ: ο διευθυντής πέταξε σε άλλη χώρα για να σπρώξει τη συμφωνία αυτοπροσώπως. **Το μάθημα: ένας έλεγχος — ένα συμβούλιο, ένα multisig, ένα βήμα έγκρισης — σε προστατεύει μόνο αν αυτοί που τον χειρίζονται δεν κερδίζουν τίποτα από την αποτυχία του.** Και ο ασυνήθιστος κόπος για να περάσει βιαστικά μια συγκεκριμένη συμφωνία είναι προειδοποιητικό σημάδι, μέσα και έξω από το blockchain.

ΤΟ ΑΛΛΟ 2023

Ανάμεσα στους γύρους της νομικής μάχης, το κεφάλαιο παίρνει ανάσα. Ο CZ απάντησε σε έναν χρόνο επιθέσεων με έναν μόνο χαρακτήρα — «4» — και άφησε την κοινότητα να

το κάνει meme: έναν ήρεμο, φθηνό τρόπο να αρνηθεί μια μάχη. Ένα μήνυμα σε μια γνωριμία ξεμπλόκαρε το ChatGPT για μια ολόκληρη χώρα — «λίγος κόπος, μεγάλο αποτέλεσμα», εφικτό μόνο επειδή η σχέση υπήρχε ήδη. Μετά τον σεισμό στην Τουρκία, η Binance έστειλε πάνω από 10 εκατ. δολάρια κατευθείαν στα wallet των πληγέντων χρηστών — crypto που λειτουργεί ως δίκτυο πληρωμών όταν οι τράπεζες δεν δουλεύουν. Και ένα ταξίδι στο Μπουτάν ήταν μια σκόπιμη ανάσα πριν την τελική κατάβαση. **Το μάθημα: χτίσε σχέσεις σε ήρεμες εποχές, κράτα μια φθηνή απάντηση έτοιμη για κακόβουλες επιθέσεις, και — σε έναν μακρύ, δύσκολο δρόμο — προγραμματίσε την ανάσα.**

ΤΟ ΑΛΜΑ ΠΙΣΤΗΣ

Για να χαλαρώσει τη λαβή του DOJ, ο CZ πήρε υπηκοότητα των ΗΑΕ — ένα διαβατήριο χωρίς έκδοση. Για να τον πείσει να ταξιδέψει στις ΗΠΑ ούτως ή άλλως, το DOJ πρόσφερε μια επιστολή «ασφαλούς διέλευσης». Οι δικηγόροι του πάλεψαν εβδομάδες για τη διατύπωσή της — και πάλι κάλυπτε μόνο τις υπηρεσίες του DOJ, εκπαιδευτικά όχι την SEC ή τη CFTC. «Στο τέλος», γράφει ο CZ, «έπρεπε να το ρισκάρω και να πιστέψω ότι το DOJ δεν θα μου την έφερνε». Τον Νοέμβριο του 2023 η συμφωνία κλείστηκε: δήλωση ενοχής για μία κατηγορία, προσωπικό πρόστιμο 150 εκατ. δολαρίων, 4,3 δισ. δολάρια από την Binance, ένας τριετής επόπτης — και ένας δικαστής να αποφασίσει τα υπόλοιπα. **Το μάθημα: μια εγγύηση αξίζει όσο το ακριβές της εύρος και η εντιμότητα αυτού που την κάνει.** Και μια σκληρή μάχη από την αδύναμη θέση σπάνια τελειώνει σε καθαρή νίκη — τελειώνει σε έναν διακανονισμό, και σε ένα άλμα πίστης.

14 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΡΟΣ 14

- Μια κατηγορία κάνει τη ζημιά της πριν από κάθε ετυμηγορία. Η βλάβη είναι ακαριαία· η διόρθωση αργή και φτάνει σε λιγότερους.
- Γράφε σαν ένας εχθρικός αναγνώστης να πρόκειται να σε αναφέρει. Τα chat διαρρέουν και τα wallet είναι δημόσια — λόγια και συναλλαγές είναι μόνιμα.
- Το «δεν έχει συμβεί ποτέ» δεν είναι εγγύηση. Ένα καθαρό ιστορικό περιγράφει μόνο το παρελθόν, ειδικά όταν η κατάσταση είναι καινούργια.
- Ένα καλυμμένο, έντιμο προϊόν μπορεί παρ' όλα αυτά να κλείσει. Έλεγε και τα δύο: είναι όντως καλυμμένο, και μπορεί μια ρυθμιστική αρχή να το τερματίσει;
- Μην κρατάς τα πάντα σε ένα προϊόν. Κανένα μεμονωμένο νόμισμα, blockchain ή πλατφόρμα δεν πρέπει να μπορεί να σε καταστρέψει.
- Τα χρήματά σου σε μια πλατφόρμα μπορούν να παγώσουν. Ένα δικαστήριο ή μια ρυθμιστική αρχή μπορεί να κλειδώσει έντιμα, φερέγγυα κεφάλαια για χρόνια.
- Μια παραχώρηση μπορεί να ξαναειπωθεί ως ομολογία. Δεν ελέγχεις τι θα πει η ισχυρή πλευρά ότι σήμαινε η κίνησή σου.
- Όταν κάποιος ελέγχει το ρολόι, βγες από τον ρυθμό του. Η τεχνητή σιωπή και η τεχνητή βιασύνη είναι το ίδιο όπλο.

- Η σιγουριά δεν είναι ακρίβεια. Κρίνε μια πρόβλεψη από τα στοιχεία κάτω από αυτήν, όχι από το πόσο σίγουρη ακούγεται.
- Ένας έλεγχος δουλεύει μόνο αν οι χειριστές του είναι ευθυγραμμισμένοι. Ένα συμβούλιο ή multisig που το ελέγχουν insiders είναι χειρότερο από κανέναν.
- Η επικίνδυνη απειλή είναι συχνά εσωτερική. Έλεγξε αυτούς που βάζεις μέσα τόσο αυστηρά όσο τους εχθρούς απ' έξω.
- Διάβασε τι εξαιρεί μια εγγύηση. Η απώλεια κρύβεται στο κομμάτι που δεν καλύπτει — και σε αυτόν που στέκεται πίσω της.
- Το «οι χρήστες πρώτα» μετράει μόνο όταν σου κοστίζει. Μια αρχή που δεν δοκιμάστηκε ποτέ είναι απλώς μάρκετινγκ.
- Οι σκληρές μάχες τελειώνουν σε διακανονισμό, όχι σε καθαρή νίκη. Η ικανότητα είναι να ξεχωρίζεις καθαρά τι θα παραχωρήσεις και τι θα αμφισβητήσεις.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Καλύτερα να ζητάς συγχώρεση παρά άδεια.»
- «Είσαι ένοχος από τη στιγμή που διατυπώνονται κατηγορίες εναντίον σου.»
- «Ήταν ψυχολογική τακτική, και έπιασε.»
- «Αυτού του είδους η διαπραγμάτευση ήταν ρουτίνα γι' αυτούς ... Για μένα, ήταν η ελευθερία και η ζωή μου στο τραπέζι.»
- «Στο τέλος, έπρεπε να το ρισκάρω και να πιστέψω ότι το DOJ δεν θα μου την έφερνε.»

Αυτό είναι το Μέρος 14 μιας σειράς οδηγών σε απλή γλώσσα για το βιβλίο Freedom of Money του Changpeng Zhao, που διαμοιράζεται δωρεάν από την PanopticProtocol. Εκπαίδευση, όχι επενδυτική συμβουλή — πάντα να κάνεις τη δική σου έρευνα.

Τέσσερις Μήνες Μέσα

Ο CZ δηλώνει ένοχος, καταδικάζεται και εκτίει ποινή σε αμερικανική φυλακή — μια ιστορία για την απώλεια του ελέγχου, και για το τι μένει όταν τον χάνεις.

Τα Μέρη 1–14 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι την κορυφή του μεγαλύτερου crypto exchange στον κόσμο — μέσα από εκρηκτική ανάπτυξη, τον crypto χειμώνα του 2022, και μια ολόχρονη διαπραγμάτευση με το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ που κατέληξε σε διακανονισμό 4,3 δισ. δολαρίων και στη συμφωνία του CZ να δηλώσει ένοχος. Το Μέρος 15 είναι αυτό που ακολούθησε: ο CZ πετά στις ΗΠΑ, δηλώνει ένοχος, καταδικάζεται και εκτίει τέσσερις μήνες σε ομοσπονδιακή φυλακή — ο πρώτος άνθρωπος στην ιστορία των ΗΠΑ που φυλακίστηκε για ένα μεμονωμένο παράπτωμα εγγραφής, χωρίς απάτη. Μια ειλικρινής σημείωση: αυτή είναι η αφήγηση του CZ για τη δική του τιμωρία, το πιο μονόπλευρο κομμάτι του βιβλίου. Τα μαθήματα είναι αληθινά· η οπτική είναι του κατηγορουμένου. Διάβασέ το με τα μάτια ανοιχτά.

ΠΕΤΑΞΕ ΓΙΑ ΝΑ ΤΙΜΩΡΗΘΕΙ

Στα τέλη Νοεμβρίου 2023, κρατώντας διαβατήριο μιας χώρας που δεν θα τον εξέδιδε, ο CZ επιβίβαστηκε σε ένα αεροπλάνο για τις ΗΠΑ — για να δηλώσει ένοχος και να καταδικαστεί. Θα μπορούσε να μείνει μακριά. Διάλεξε το αεροπλάνο, και διαπραγματευόταν τη διατύπωση της συμφωνίας μέχρι την τελευταία στιγμή πριν την επιβίβαση. Το βράδυ πριν τη δήλωση ενοχής έγραψε τη δική του επιστολή παραίτησης από την εταιρεία που ηγούνταν επτά χρόνια, την τελείωσε στις 4 το πρωί, και έκλαψε — ανακαλύπτοντας πόσο ολοκληρωτικά η ταυτότητά του είχε δεθεί με την Binance. **Το μάθημα: όταν ένα κόστος είναι πραγματικά αναπόφευκτο, δεν μπορείς να αλλάξεις το γεγονός — μπορείς όμως να διαλέξεις τον τρόπο. Αντιμετώπισέ το ως κάποιος που εμφανίστηκε.**

ΜΙΑ ΝΙΚΗ ΠΟΥ ΚΡΑΤΗΣΕ ΔΥΟ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ

Στην πρώτη του ακρόαση, ένας δικαστής χορήγησε στον CZ εγγύηση και άδεια να περιμένει την καταδίκη του πίσω στην πατρίδα του. Έμοιαζε με νίκη. Περίπου δύο εβδομάδες αργότερα η κυβέρνηση άσκησε έφεση, και ένας ανώτερος δικαστής την ανέτρεψε — ο CZ θα έπρεπε να παραμείνει στις ΗΠΑ για αυτό που έγινε πέντε μήνες. Η δομή που του έδωσε τη νίκη ανατράπηκε από τη δομή από πάνω της. **Το μάθημα: μια ευνοϊκή απόφαση ή κατάσταση είναι προσωρινή μέχρι να εξαντληθεί ο χρόνος όλων όσων έχουν περισσότερη εξουσία να την ανατρέψουν. Ποτέ μην χτίζεις αμετάκλητα πάνω σε μια πρόωγη νίκη.**

ΖΗΤΗΣΕ 50, ΕΛΑΒΕ 248

Πριν την καταδίκη, οι δικηγόροι του CZ είπαν ότι χρειαζόταν επιστολές υποστήριξης από ανθρώπους που τον γνώριζαν — πρότειναν περίπου 50. Άρχισε να ρωτά λίγο πριν τα Χριστούγεννα. Έλαβε περίπου 248, από όλο τον κόσμο, μία

συνυπογεγραμμένη από 56 Ουκρανούς συναδέλφους· 161 πήγαν στο δικαστήριο. Δεν μπορούσε να το κατασκευάσει μέσα σε μια κρίση — μπορούσε μόνο να ανακαλύψει αν μια δεκαετία γνήσιας βοήθειας το είχε χτίσει. **Το μάθημα: κάθε πράξη βοήθειας που δίνεται χωρίς προσδοκία ανταπόδοσης είναι μια κατάθεση. Η αξία της είναι αόρατη μέχρι τη μέρα που τη χρειάζεσαι — και τότε δεν μπορεί να πλαστογραφηθεί.**

ΤΟ ΧΑΣΜΑ ΣΤΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ

Οι επίσημες αμερικανικές κατευθυντήριες γραμμές ποινών έβαζαν το εύρος του CZ περίπου στους 10–16 μήνες. Η κυβέρνηση ζήτησε από το δικαστήριο 36. Ο δικαστής επέβαλε 4. Τρεις πολύ διαφορετικοί αριθμοί για ένα σύνολο γεγονότων — επειδή την έκβαση την αποφάσισαν όχι οι κανόνες αλλά επιστολές χαρακτήρα, μια εθελοντική παράδοση, και η κρίση ενός δικαστή στον χώρο που αφήνουν οι κανόνες. **Το μάθημα: ένας επίσημος αριθμός — ένα εύρος ποινής, μια διαφημιζόμενη απόδοση, ένα tokenomics στα χαρτιά — είναι σημείο αναφοράς, όχι πεπρωμένο. Άνθρωποι και διαδικασίες αποφασίζουν την πραγματική έκβαση μέσα σε αυτό.**

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο CZ δήλωσε ένοχος για ένα πράγμα: αποτυχία να εγγραφεί και να λειτουργήσει ένα σωστό πρόγραμμα κατά του ξεπλύματος χρήματος — ρυθμιστικό παράπτωμα, όχι απάτη. Κανένα θύμα, καμία κλοπή, κανένα ξέπλυμα αποδεδειγμένο· ο δικαστής απέρριψε τις δύο πρόσθετες κατηγορίες ελλείψει στοιχείων. Κι όμως ο CZ έγινε, σύμφωνα με την αφήγησή του, ο πρώτος άνθρωπος στην ιστορία των ΗΠΑ που φυλακίστηκε για αυτό το μεμονωμένο παράπτωμα. Η κυβέρνηση επικαλέστηκε υποθέσεις μεγάλων τραπεζών — BNP Paribas, Rabobank, άλλες — όπου κανένα άτομο δεν κατηγορήθηκε. **Το μάθημα: ένα προηγούμενο («κανείς δεν έχει φυλακιστεί ποτέ γι' αυτό») περιγράφει το παρελθόν, όχι την εγγύησή σου. Κάποιος πάντα πρέπει να είναι ο πρώτος.**

ΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ

Η τετράμηνη ποινή του CZ τεντώθηκε σε περίπου έντεκα μήνες έλλειψης ελευθερίας — όχι μέσω ενός κακού, αλλά μέσω ασυντόνιστης γραφειοκρατίας. Η υπηρεσία μετανάστευσης έβαλε μια κράτηση πάνω του, μετά την ήρε, μετά ένα άλλο γραφείο την επανέφερε, μετά ήρθε ξανά. Ο δικαστής συνέστησε φυλακή ελάχιστης ασφάλειας· μια άλλη υπηρεσία το παρέκαμψε. Υποσχέσεις από το ένα τμήμα δεν δέσμευαν το άλλο. **Το μάθημα: «το σύστημα» — μια κυβέρνηση, οι ρυθμιστικές αρχές, μια μεγάλη πλατφόρμα — δεν είναι ποτέ ένα πράγμα. Είναι πολλά**

ασυντόνιστα μέρη, και το πράσινο φως από το ένα δεν είναι πράσινο φως από όλα.

ΔΕΚΑ ΛΕΠΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΔΙΑΒΑΣΕΙΣ ΤΟΝ ΧΩΡΟ

Μέσα, οι πληρωμένοι σύμβουλοι φυλακής του CZ τον είχαν συμβουλέψει να «μένει μόνος του». Μέσα σε δέκα λεπτά αυτή η συμβουλή ανατράπηκε από την πραγματικότητα: στη μονάδα του, οι άντρες οργανώνονταν σε ομάδες — «αμάξια» — για ασφάλεια, αίσθηση του ανήκειν και επίλυση διαφορών, και το να μην έχεις αμάξι ήταν η επικίνδυνη επιλογή. Διάβασε γρήγορα το έγγραφο σύστημα και μπήκε σε ένα. **Το μάθημα: κάθε χώρος — μια μονάδα φυλακής, ένα DAO, ένα Discord, το οικοσύστημα ενός νέου blockchain — λειτουργεί με ένα έγγραφο σύστημα που τα έγγραφα δεν αναφέρουν ποτέ. Διάβασέ το γρήγορα, και εμπιστεύσου αυτούς που ζουν μέσα του περισσότερο από τον ειδικό που απλώς το μελέτησε.**

ΕΓΡΑΨΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

Για χρόνια, με έναν φορητό υπολογιστή και απεριόριστο χρόνο, ο CZ δεν είχε γράψει το βιβλίο του. Στη φυλακή το έγραψε — σε ένα τερματικό μηνυμάτων που επέτρεπε συνεδρίες 15 λεπτών, λίγες χιλιάδες χαρακτήρες, και καθόλου αντιγραφή-επικόλληση. Ο σκληρός περιορισμός, λέει, τον ανάγκασε να σταματήσει να γυαλίζει και απλώς να παράγει ένα «πρόχειρο πρώτο σχέδιο» — το μόνο είδος που γίνεται ποτέ βιβλίο. **Το μάθημα: η ελευθερία προσφέρει ατελείωτους τρόπους να αναβάλλεις και να τελειοποιείς: ένας σκληρός περιορισμός προσφέρει κυρίως μία επιλογή — να παράγεις. Χρησιμοποίησε προθεσμίες και όρια επίτηδες.**

ΤΑ ΟΡΝΕΑ

Μια εβδομάδα πριν την αποφυλάκισή του, ένας ομοσπονδιακός αστυνομικός επέδωσε στον CZ μια αγωγή 94 σελίδων μέσα στη φυλακή. Η ενάγουσα είχε πέσει θύμα SIM-swap — ένας επιτιθέμενος υπέκλεψε τον αριθμό του τηλεφώνου της, μπήκε στο email της, και άδειασε τα crypto της — και μήνυσε την εταιρεία κινητής, την εταιρεία λογισμικού, το exchange, και τον CZ προσωπικά, αν και εκείνος δεν είχε καμία ανάμειξη. Δικηγορικά γραφεία παρακολουθούν τις δηλώσεις ενοχής και καταθέτουν αγωγές μόλις εμφανιστεί μία. **Το μάθημα: προστάτεψε τα πραγματικά αδύναμα σημεία — ο αριθμός τηλεφώνου σου και το email σου είναι τα κύρια κλειδιά· κλείδωσε την SIM και χρησιμοποίησε σωστό δύο παραγόντων. Και η ευθύνη ρέει προς το μεγαλύτερο ορατό όνομα, όχι πάντα προς την πραγματική αιτία.**

ΤΙ ΕΜΕΙΝΕ

Αποφυλακισμένος επιτέλους, ο CZ κρατήθηκε δύο ακόμα φορές από γραφειοκρατία μετανάστευσης πριν από 14 τελευταίες μέρες σε κέντρο κράτησης. Μετά ένα ιδιωτικό τζετ, ένα πιάτο φρούτα, και η σκέψη: «Πρέπει να ζω σε μια προσομοίωση». Ελεύθερος μετά από έντεκα μήνες, ανακάλυψε ότι δεν του είχε λείψει η δουλειά, τα χρήματα ή η πολυτέλεια — του είχαν λείψει οι άνθρωποι. Είχε ήδη αποφασίσει, ενώ περίμενε την καταδίκη του, τι θα κάνει με την υπόλοιπη ζωή του: να χτίσει δωρεάν εκπαίδευση για τον κόσμο, ώστε μια μέρα να μπορεί να πει ότι έκανε ό,τι

μπορούσε για να βοηθήσει. **Το μάθημα: απογυμνωμένο από καθετί μετρήσιμο, αυτό που έμεινε ήταν οι άνθρωποι, και η επιθυμία να βοηθήσει. Άσε αυτό να είναι το μέτρο μιας ζωής.**

15 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΡΟΣ 15

- Όταν ένα κόστος είναι αναπόφευκτο, διάλεξε τον τρόπο. Δεν αλλάξεις το γεγονός· μπορείς να το αντιμετωπίσεις ως κάποιος που εμφανίστηκε.
- Μια νίκη είναι προσωρινή μέχρι να γίνει οριστική. Κάθε απόφαση ή κατάσταση μπορεί να ανατραπεί από ανώτερη αρχή μέχρι να κλείσει το παράθυρο.
- Χτίσε τη βάση των σχέσεων τώρα. Η βοήθεια που δίνεται ελεύθερα είναι μια κατάθεση που την ανακαλύπτεις, χρόνια μετά, σε μια κρίση.
- Ένας επίσημος αριθμός είναι αναφορά, όχι πεπρωμένο. Άνθρωποι και διαδικασίες αποφασίζουν την πραγματική έκβαση μέσα στο εύρος.
- Το «δεν έχει συμβεί ποτέ» είναι αδύναμη προστασία. Το προηγούμενο περιγράφει το παρελθόν· κάποιος πάντα πρέπει να είναι ο πρώτος.
- Το σύστημα δεν είναι ποτέ ένα πράγμα. Πολλά ασυντόνιστα μέρη· το πράσινο φως από το ένα δεν είναι πράσινο φως από όλα.
- Έλεγξε αν ένας γενικός κανόνας σε καλύπτει συγκεκριμένα. Το «οι περισσότεροι δικαιούνται» δεν περιλάμβανε τον CZ — επιβεβαίωσε τη δική σου κατηγορία.
- Διάβασε το έγγραφο σύστημα λειτουργίας. Κάθε κοινότητα λειτουργεί με πραγματικούς κανόνες που τα έγγραφα δεν αναφέρουν ποτέ.
- Η γνώση του πεδίου νικά την αφηρημένη εξειδίκευση. Όσοι ζουν σε ένα σύστημα ξέρουν περισσότερα από τον σύμβουλο που το μελέτησε.
- Οι περιορισμοί παράγουν ό,τι η ελευθερία δεν παράγει. Χρησιμοποίησε προθεσμίες και όρια επίτηδες· δημοσίευσε το ατελές πρώτο σχέδιο.
- Κλείδωσε τον αριθμό τηλεφώνου και το email σου. Είναι τα κύρια κλειδιά· τα SIM-swap και τα hack email αδειάζουν αληθινά wallet.
- Η ευθύνη ρέει προς το μεγαλύτερο ορατό όνομα. Βρες το πραγματικό σημείο αποτυχίας, όχι το πιο προβλεπόμενο.
- Τεκμηρίωσε τα πάντα σε κάθε διαφορά. Όταν τα συστήματα αλληλοαναιρούνται, τα δικά σου αρχεία είναι το μόνο σταθερό σημείο.
- Κάποια κόστη μόνο να τα αντέξεις μπορείς. Δεν έχει κάθε πρόβλημα λύση· η αντοχή είναι πραγματική ικανότητα.
- Μέτρα μια ζωή με ανθρώπους, όχι με μετρήσεις. Απογυμνωμένο από καθετί άλλο, αυτό βρήκε ο CZ ότι έμεινε.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Έκανα ό,τι μπορούσα για να βοηθήσω.»
- «Εκτίω τέσσερις μήνες, όχι μια ζωή.»
- «Διηύθυνα μια εταιρεία. Αποτύχαμε να εγγραφούμε ως χρηματοοικονομική πλατφόρμα.»
- «Πρέπει να ζω σε μια προσομοίωση.»

Αυτό είναι το Μέρος 15 μιας σειράς οδηγιών σε απλή γλώσσα για το βιβλίο Freedom of Money του Changpeng Zhao, που διαμοιράζεται δωρεάν από την PanopticProtocol.

Εκπαίδευση, όχι επενδυτική συμβουλή — πάντα να κάνεις τη δική σου έρευνα.

Η Παλίρροια Γυρίζει

Οι πολιτικές τύχες του crypto αντιστρέφονται, ο CZ παίρνει χάρη, και το βιβλίο κλείνει με έναν οδηγό κανόνων — τις πιο χρήσιμες σελίδες του. Πώς τελειώνει η ιστορία, και τι να κρατήσεις από αυτήν.

Τα Μέρη 1–15 παρακολούθησαν τον Changpeng Zhao («CZ»), ιδρυτή της Binance, από μια λιτή παιδική ηλικία μέχρι το μεγαλύτερο crypto exchange στον κόσμο — μέσα από τους crypto χειμώνες, έναν διακανονισμό 4,3 δισ. δολαρίων με την αμερικανική κυβέρνηση, και τέσσερις μήνες σε ομοσπονδιακή φυλακή. Το Μέρος 16 είναι το τέλος του βιβλίου: η πολιτική παλίρροια γυρίζει υπέρ του crypto, οι ρυθμιστικές αρχές αποσύρουν τις υποθέσεις τους, ο CZ λαμβάνει πλήρη προεδρική χάρη — και το βιβλίο κλείνει με ένα Παράρτημα από τις αρχές λειτουργίας του ίδιου του CZ, τις πιο πρακτικές σελίδες του. Μια ειλικρινής σημείωση: το κεφάλαιο της χάρης είναι το πιο αμφισβητούμενο του βιβλίου — ο CZ αρνείται κατηγορηματικά δημοσιεύματα μεγάλων μέσων, και ένα απομνημόνευμα δεν μπορεί να το λύσει αυτό. Διάβασέ το με τα μάτια ανοιχτά.

Η ΠΑΛΙΡΡΟΙΑ ΓΥΡΙΖΕΙ

Ενώ ο CZ ήταν στη φυλακή, οι πολιτικές τύχες του crypto αναποδογύρισαν. Το 2024 οι αμερικανικές εκλογές έφεραν μια κυβέρνηση που υποσχέθηκε να κάνει την Αμερική «την πρωτεύουσα του crypto». Στις αρχές του 2025 η ρυθμιστική αρχή κεφαλαιαγοράς απέσυρε ή έκλεισε τη μία υπόθεση μετά την άλλη εναντίον εταιρειών crypto — Coinbase, Kraken, Ripple, OpenSea και πολλές άλλες — και, στις 29 Μαΐου 2025, εναντίον της Binance και του CZ. Η ίδια συμπεριφορά που διώχθηκε υπό τη μία κυβέρνηση εγκαταλείφθηκε υπό την επόμενη. Τίποτα στα γεγονότα δεν άλλαξε — μόνο η πολιτική. **Το μάθημα: το ρυθμιστικό κλίμα είναι καιρός, όχι βράχος. Το «το crypto ευνοείται τώρα» είναι πρόγνωση, όχι γεγονός — και ένα φιλικό καθεστώς είναι εξίσου αναστρέψιμο με ένα εχθρικό. Ποτέ μην χτίζεις με την υπόθεση ότι οι σημερινοί κανόνες είναι μόνιμοι.**

ΑΠΟ ΔΕΚΑΤΡΕΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΤΟ ΜΗΔΕΝ

Ο CZ σημειώνει ότι η υπόθεση της SEC εναντίον της Binance ξεκίνησε με 13 κατηγορίες — μαζί με ισχυρισμούς απάτης και μια προσπάθεια να παγώσουν περιουσιακά στοιχεία — μετά στένεψε στο να υποστηρίξει ότι ένα μόνο token ήταν τίτλος, και μετά αποσύρθηκε εντελώς. Μια υπόθεση που καταρρέει τόσο πολύ ήταν, εκ των πραγμάτων, αδύναμη. Όμως ο CZ είναι ειλικρινής ότι η κατάρρευση ήρθε πολύ αργά για να αναιρέσει τη ζημιά: σε δύο χρόνια η υπόθεση είχε ήδη κοστίσει στην Binance.US μια ντουζίνα άδειες και το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς της. **Το μάθημα: μια κατηγορία δεν είναι ετυμηγορία — μια υπόθεση που διαλύεται δεν ήταν ποτέ ισχυρή. Όμως η ζημιά από την κατηγορία έρχεται πολύ πριν τη διόρθωση. Κρίνε την ενοχή αργά· διαχειρίσου το δικό σου ρίσκο γρήγορα.**

ΟΙ ΠΙΟ ΑΜΦΙΣΒΗΤΟΥΜΕΝΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Το 2025 η Wall Street Journal και το Bloomberg δημοσίευσαν ρεπορτάζ που συνέδεαν μια πιθανή χάρη με επιχειρηματικές συναλλαγές — δημοσιεύματα που ο CZ αποκαλεί «κατηγορηματικά ψευδή» και τα αποδίδει σε πληρωμένες συκοφαντίες ανταγωνιστών. Στις 21 Οκτωβρίου 2025 έλαβε πλήρη προεδρική χάρη. Να τι πρέπει να κρατήσει ένας αναγνώστης: μεγάλα μέσα ανέφεραν ένα πράγμα· ο CZ, στο δικό του βιβλίο, το αρνείται και αποδίδει δυσφημιστικό κίνητρο στους δημοσιογράφους. Δεν μπορείς να το λύσεις αυτό από ένα απομνημόνευμα. **Το μάθημα: αυτή είναι η κορυφαία δεξιότητα ανάγνωσης — όταν η μόνη αφήγηση που έχεις προέρχεται από αυτόν με το μεγαλύτερο συμφέρον σε αυτήν, κράτα την ερώτηση ανοιχτή. Η πιο σίγουρη άρνηση δεν είναι απόδειξη. Σημείωσε τι επαληθεύεται, τι αμφισβητείται, και κάνε ειρήνη με ό,τι δεν γίνεται να ξέρεις.**

ΜΙΑ ΧΑΡΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΘΩΩΣΗ

Ο CZ γράφει ότι η χάρη «καθάρισε το όνομά μου». Με ακρίβεια, έκανε κάτι άλλο. Μια χάρη συγχωρεί την ποινή· δεν αναιρεί μια δήλωση ενοχής ούτε κρίνει τη συμπεριφορά νόμιμη. Μια αθώωση λέει «δεν το έκανε». Μια χάρη λέει «συγχωρείται γι' αυτό». Το βιβλίο αφήνει την ισχυρότερη λέξη να αντικαταστήσει την ασθενέστερη πραγματικότητα. **Το μάθημα: οι ακριβείς λέξεις μετράνε, και μεγάλο μέρος της πειθούς στο crypto στηρίζεται στην αντικατάσταση μιας αδύναμης λέξης με μια ισχυρή — «καθάρισε» αντί «συγχωρέθηκε», «ελεγμένο» αντί «ασφαλές», «αποσύρθηκε» αντί «καταρρίφθηκε». Βάζε πάντα πίσω την ακριβή λέξη.**

«ΑΝ ΜΠΟΡΕΙΣ, ΠΡΕΠΕΙ»

Το τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου είναι σύντομο και ευγνώμον. Ο CZ αυτοαποκαλείται «εξαιρετικά τυχερός» — για την ανατροπή του, τη χρονική συγκυρία, μια οικογένεια που άντεξε μέσα από τη φυλακή — και περιγράφει το έργο της ζωής του ως διεύρυνση της «ελευθερίας του χρήματος» για εκατοντάδες εκατομμύρια ανθρώπους. Κλείνει με μία αρχή: «Αν μπορείς, πρέπει». Αν έχεις τους πόρους και την ικανότητα να βοηθήσεις, δεν επιτρέπεται απλώς — είσαι υποχρεωμένος. **Το μάθημα: το «αν μπορείς, πρέπει» είναι μια αξία που αξίζει να κρατήσεις. Αν καταλαβαίνεις κάτι που μπορεί να προστατέψει κάποιον από μια απώλεια, το έντιμο δεν είναι να το κρατήσεις για σένα. Δίδαξέ το.**

ΜΗΝ ΚΥΝΗΓΑΣ ΤΟ ΧΡΗΜΑ

Το βιβλίο δεν τελειώνει με την ιστορία αλλά με ένα Παράρτημα — περίπου 72 αρχές λειτουργίας του CZ — και είναι το πιο πρακτικό κομμάτι όλου του βιβλίου. Η πρώτη που μετράει για έναν απλό άνθρωπο: «Μην κυνηγάς το

χρήμα». Ο ισχυρισμός του CZ είναι ότι όσοι κυνηγούν το χρήμα πιο σκληρά συχνά δεν το αποκτούν· αυτοί που γίνονται πλούσιοι προσφέρουν πραγματική αξία — δίνουν αξία 10 και παίρνουν 8, ή και 5, με συνέπεια — και αφήνουν τον πλούτο να ακολουθήσει. Κερδίζεις περισσότερα, μακροπρόθεσμα, αφήνοντας κάτι στο τραπέζι. **Το μάθημα: κυνήγα την αξία, όχι το χρήμα. Γίνε το είδος ανθρώπου, και διάλεξε το είδος εγχειρήματος, που δίνει περισσότερα απ' όσα παίρνει — χτίζει εμπιστοσύνη, και η εμπιστοσύνη είναι αυτό που πραγματικά πληρώνει.**

ΔΕΣ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΤΙΚΕΤΑ

Μια άλλη αρχή του CZ: μην ξεγελιέσαι από τις ετικέτες. Οι άνθρωποι εφευρίσκουν ετικέτες — «εταιρεία», «χρήμα», «τίτλος», τίτλοι θέσεων, κατατάξεις — και μετά μαλώνουν για την ετικέτα αντί να κοιτάζουν το πράγμα. Ο CZ λέει ότι τον νοιάζει πολύ λιγότερο αν το Bitcoin χαρακτηρίζεται «χρήμα» και πολύ περισσότερο ποια είναι η πραγματική του χρησιμότητα, αξία και ρευστότητα. **Το μάθημα: όταν αξιολογείς οτιδήποτε στο crypto, άφησε την ετικέτα και κάνε την ερώτηση των πρώτων αρχών — τι είναι αυτό, στ' αλήθεια; Τι κάνει, ποιος το κρατά, πώς πραγματικά λειτουργεί; Η ετικέτα είναι ένα επιχείρημα· το πράγμα είναι η αλήθεια.**

ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΟ Ή ΜΟΝΙΜΟ;

Το πιο χρήσιμο εργαλείο στις αρχές του CZ είναι ο κανόνας αποφάσεων του. Οι περισσότεροι σκέφτονται το ίδιο για κάθε επιλογή. Ο CZ ταξινομεί πρώτα τις αποφάσεις: είναι αναστρέψιμη ή μόνιμη; Μια αναστρέψιμη απόφαση — που μπορείς να την αναιρέσεις — πρέπει να γίνεται γρήγορα, γιατί το κόστος του λάθους είναι μικρό και μαθαίνεις δοκιμάζοντας. Μια μόνιμη απόφαση — μια μεγάλη προκαταβολή, κάτι που δεν παίρνεις πίσω — αξίζει αργή, προσεκτική σκέψη χειρότερης περίπτωσης. **Το μάθημα: πριν αποφασίσεις πόσο σκληρά να σκεφτείς, ρώτα «μπορώ να το αναιρέσω;». Στο crypto μια μικρή δοκιμαστική συναλλαγή είναι ουσιαστικά αναστρέψιμη — απλώς κάν' την. Μια μεγάλη μη αναστρέψιμη μεταφορά, μια επιλογή seed phrase, ένα στοίχημα με μόχλευση είναι μόνιμα — κόψε ταχύτητα τελείως.**

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΟΥ ΣΥΣΣΩΡΕΥΟΝΤΑΙ

Πολλές από τις αρχές του CZ είναι μικρές και χωρίς λάμψη, και αυτό ακριβώς είναι το νόημα. Μάθε από βιβλία, όχι μόνο από σύντομα άρθρα — με τα άρθρα είναι εύκολο να συμφωνείς αλλά «τίποτα δεν μένει»· τα βιβλία πάνε βαθιά. Γράφε λίγο κάθε μέρα, γιατί το γράψιμο οργανώνει τη σκέψη. Επικοινωνήσε με ένα ξεκάθαρο μήνυμα, όχι πέντε· βάζε πάντα τις μονάδες («40 χιλ. δολάρια τον χρόνο», ποτέ σκέτο «40 χιλ.»)· δώσε συμφραζόμενα. Καμία από αυτές δεν είναι εντυπωσιακή. **Το μάθημα: η μαεστρία δεν είναι μία μεγάλη κίνηση — είναι μικρές, βαρετές, σταθερές συνήθειες που συσσωρεύονται. Πήγαινε βαθιά, όχι ρηχά· να είσαι ακριβής· κάνε λίγο κάθε μέρα. Σε βάθος χρόνου, αυτοί οι μικροί κανόνες είναι όλη η διαφορά.**

ΠΩΣ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ ΟΛΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Δεκαέξι μέρη — μια παιδική ηλικία, μια εταιρεία, δύο crypto χειμώνες, μια δήλωση ενοχής, ένα κελί φυλακής, μια χάρη,

ένας οδηγός κανόνων — και το βιβλίο επαναλαμβάνει τα ίδια λίγα επιχειρήματα: προστάτεψε τους χρήστες και άσε τα υπόλοιπα να ακολουθήσουν· χτίσε την ικανότητα των ανθρώπων αντί για την εξάρτησή τους· παίξε το μακρύ παιχνίδι, όχι τη γρήγορη νίκη· και η εκπαίδευση είναι η μορφή βοήθειας που συσσωρεύεται. Ο πιο πλούσιος άνθρωπος της ιστορίας την κλείνει λέγοντας ότι η φυλακή του έμαθε πως του έλειψαν οι άνθρωποι, όχι τα πράγματα, και ότι ο πραγματικός του πλούτος είναι ο χρόνος και η ελευθερία. **Το μάθημα: το βιβλίο για το χρήμα κλείνει επιμένοντας ότι το χρήμα δεν ήταν ποτέ το ζητούμενο. Μέτρα μια ζωή — και ένα χαρτοφυλάκιο — από το αν υπηρέτησε τους ανθρώπους και την ελευθερία που πραγματικά σε νοιάζουν.**

16 ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΡΟΣ 16

- Το ρυθμιστικό κλίμα είναι καιρός, όχι βράχος. Ένα φιλικό καθεστώς είναι εξίσου αναστρέψιμο με ένα εχθρικό.
- Μια κατηγορία δεν είναι ετυμολογία. Μια υπόθεση που καταρρέει στο μηδέν δεν ήταν ποτέ ισχυρή.
- Η ζημιά έρχεται πριν τη διόρθωση. Κρίνε την ενοχή αργά· διαχειρίσου το ρίσκο σου γρήγορα.
- Διάβασε τον αφηγητή με συμφέρον. Όταν η αφήγηση έρχεται από αυτόν με το μεγαλύτερο συμφέρον, κράτα την ερώτηση ανοιχτή.
- Μια σίγουρη άρνηση δεν είναι απόδειξη. Σημείωσε τι επαληθεύεται, τι αμφισβητείται, και δέξου ό,τι δεν γίνεται να ξέρεις.
- Μια χάρη δεν είναι αθώωση. Βάλε πίσω την ακριβή λέξη — το «συγχωρέθηκε» δεν είναι «καθάρισε».
- Πρόσεξε την αλλαγμένη λέξη. Το «ελεγμένο» δεν είναι «ασφαλές»· το «αποσύρθηκε» δεν είναι «καταρρίφθηκε».
- «Αν μπορείς, πρέπει.» Αν καταλαβαίνεις κάτι που προστατεύει ανθρώπους, είσαι υποχρεωμένος να το διδάξεις.
- Κυνήγα την αξία, όχι το χρήμα. Δώσε περισσότερα απ' όσα παίρνεις· η εμπιστοσύνη είναι αυτό που πληρώνει.
- Δες πέρα από την ετικέτα. Άφησε τη λέξη, εξέτασε το πράγμα — τι είναι στ' αλήθεια και πώς λειτουργεί;
- Αναστρέψιμο ή μόνιμο; Αποφάσισε γρήγορα όταν μπορείς να το αναιρέσεις· κόψε ταχύτητα όταν δεν μπορείς.
- Πήγαινε βαθιά, όχι ρηχά. Βιβλία αντί για άρθρα· ένα πράγμα κατανοητό αξίζει περισσότερο από δέκα ξεφυλλισμένα.
- Να είσαι ακριβής. Βάλε τις μονάδες, τα συμφραζόμενα, τον ακριβή ισχυρισμό — μην αφήνεις τον αναγνώστη να υποθέτει.
- Οι μικρές συνήθειες συσσωρεύονται. Η μαεστρία είναι βαρετή, σταθερή εξάσκηση, όχι μία μεγάλη κίνηση.
- Πρώτα οι χρήστες· παίξε το μακρύ παιχνίδι. Η πρώτη αρχή του βιβλίου και ο μίτος του για δεκαέξι μέρη.
- Μέτρα μια ζωή με ανθρώπους, όχι με μετρήσεις. Το βιβλίο για το χρήμα κλείνει λέγοντας ότι το χρήμα δεν ήταν ποτέ το ζητούμενο.

ΑΤΑΚΕΣ ΤΟΥ CZ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

- «Αν μπορείς, πρέπει.»

- «Γίνε αυτός που χτίζει τον καθεδρικό, όχι αυτός που βάζει τούβλα.»
- «Μην κυνηγάς το χρήμα — πρόσφερε αξία.»
- «Όταν φτάνεις στον πάτο μιας κοιλάδας, απλώς συνέχισε να περπατάς, και θα βγεις από αυτήν.»

- «Το να μην παίρνεις απόφαση είναι κι αυτό μια απόφαση.»

Αυτό είναι το Μέρος 16 — το τελευταίο μέρος — μιας σειράς οδηγών σε απλή γλώσσα για το βιβλίο Freedom of Money του Changpeng Zhao, που διαμοιράζεται δωρεάν από την PanopticProtocol. Εκπαίδευση, όχι επενδυτική συμβουλή — πάντα να κάνεις τη δική σου έρευνα.